

Een verkennende studie van de nodige voorwaarden voor het bereiken van een kwaliteitsvolle therapeutische rijervaring of rijproces door alle belanghebbenden, zijnde: cliënt, ouders, coach en paard.

De wisselwerking tussen coach, cliënt, paard en ouders in Equine Assisted Interventions binnen, Festina Lente Foundation, Ierland

Cloë Leheuwe

Scriptie voorgedragen tot het bekomen van de graad van

Bachelor in de Orthopedagogie: Algemene Orthopedagogie

Promotor:
Schoofs Nicole

Een verkennende studie van de nodige voorwaarden voor het bereiken van een kwaliteitsvolle therapeutische rijervaring of rijproces door alle belanghebbenden, zijnde: cliënt, ouders, coach en paard.

De wisselwerking tussen coach, cliënt, paard en ouders in Equine Assisted Interventions, binnen Festina Lente Foundation, Ierland

Cloë Leheuwe

Scriptie voorgedragen tot het bekomen van de graad van

Bachelor in de Orthopedagogie: Algemene Orthopedagogie

Promotor:
Nicole Schoofs

DANKWOORD

Deze buitenlandse stage heeft mij zeer veel bijgebracht, zowel op persoonlijk als professioneel gebied. Daarvoor wil ik enkele personen bedanken want zonder hen had ik dit niet gekund.

In eerste instantie mijn ouders, die mij deze kans gegeven hebben en mij hierin gesteund hebben.

Dank aan Hogeschool Gent om de mogelijkheid tot een buitenlandse stage aan te bieden. En dank aan Nicole Schoofs, mijn stage begeleidster die mij tijdens dit avontuur begeleid heeft.

Festina Lente Foundation waar ik ongelooflijk veel gezien, gedaan en geleerd heb. Elke dag stonden zij voor me klaar om me nieuwe dingen te laten ontdekken. Meer bepaald bedankt aan coachen Jacinta, Ana en Lurene voor al hun tijd en uitleg, niet te vergeten hun vriendschap.

Pat, Tracy en hun vier kinderen die me drie maanden onderdak geboden hebben, maar ook een zeer leuke tijd hebben gegeven naast de stage.

Mijn vriend Mathias en vriendinnen Lotte en Astrid die steeds klaarstonden voor een praatje, me niet vergeten zijn en heel wat briefjes gestuurd hebben.

Dank jullie allemaal.

INHOUDSOPGAVE

DANKWOORD	4
INLEIDING	7
1 BUITENLANDSE STAGE	8
1.1 VERANTWOORDING KEUZE	8
1.2 PROBLEEMSTELLING	8
2 FESTINA LENTE FOUNDATION	9
2.1 FESTINA LENTE FOUNDATION	9
3 EQUINE ASSISTED INTERVENTIONS	10
3.1 DEFINITIE	10
3.1.1 <i>Doelgroep en organisatorische methodieken</i>	10
3.1.1.1 Equine Assisted Learning Programme – Leren met ondersteuning van paarden.....	11
3.1.1.2 Equine Facilitated Educational Programme – Vereenvoudigt onderwijsprogramma met assistentie van paarden	11
3.1.1.3 Supported Helpers Programme – helpen/werken in Festina Lente met ondersteuning	13
3.1.1.4 Helpers Educational Programme – opleiding tot helper in Festina Lente.....	13
3.1.1.5 Therapeutische sessies voor personen met een fysieke beperking of ‘special needs’	14
3.1.2 <i>Organisatorische visie en denkkader</i>	15
4 NATURAL HORSEMANSHIP DOOR CHRIS IRWIN BINNEN FESTINA LENTE	17
4.1.1 <i>Chris Irwin</i>	17
4.1.2 <i>No-go zone of de Big Bubble</i>	18
4.1.3 <i>Leiderschap</i>	18
5 BASISVOORWAARDEN VOOR GESLAAGDE THERAPIE	21
5.1 DE COACH.....	21
5.1.1 <i>Voeling met paarden is noodzakelijk</i>	21
5.1.2 <i>Opleiding tot coach</i>	21
5.1.3 <i>Een coach is ook een teamleider</i>	22
5.1.4 <i>Visie van de coach op de basisvoorwaarden voor een geslaagde therapie</i>	22
5.1.4.1 <i>Besluit vragenlijst</i>	22
5.2 PAARDEN OF THERAPIEPAARDEN?	24
5.2.1 <i>Welzijn van het paard</i>	24
5.2.2 <i>Een paard is een therapiepaard als het voldoet aan bepaalde voorwaarden</i>	24
5.2.3 <i>Training van de therapiepaarden</i>	26
5.3 CLIËNTEN.....	27
5.3.1 <i>Toelatingsvoorwaarden</i>	27
5.3.2 <i>Het eerste contact</i>	27
5.3.3 <i>Verwachtingen van de organisatie naar de cliënt toe</i>	27
5.3.4 <i>Invloed van het paard op de cliënt</i>	28
5.3.5 <i>De transfer van het geleerde naar het dagelijks leven van de cliënt</i>	28
5.3.6 <i>Interactie tussen coach/begeleider en cliënt</i>	29
5.4 OUDERS.....	30
5.5 HOLISME	30
6 PRAKTIJK	32
6.1 INTAKE	32
6.2 PROGRAMMA’S, CASUSSEN EN SESSIES	32
6.2.1 <i>Equine Assisted Learning – Leren met ondersteuning van paarden</i>	32
6.2.1.1 <i>Structuur van de sessie</i>	33
6.2.1.2 <i>Behandeling en evolutie</i>	34
6.2.1.3 <i>Nazorg</i>	40
6.2.2 <i>Equine Facilitated Educational Programme</i>	40
6.2.2.1 <i>Structuur van de sessie</i>	42
6.2.2.2 <i>Behandeling en evolutie</i>	43
6.2.2.3 <i>Nazorg</i>	48

6.2.3	<i>Supported Helpers Programme</i>	49
6.2.3.1	Structuur van de sessie	49
6.2.3.2	Evolutie en behandeling.....	50
6.2.3.3	Nazorg.....	58
6.2.4	<i>Therapeutische sessies voor personen met een fysieke beperking of 'special needs' ..</i>	58
6.2.4.1	Structuur van de sessie	60
6.2.4.2	Evolutie en behandeling.....	61
6.2.4.3	Nazorg.....	64
7	BESLUIT	65
7.1	KRITISCHE BEMERKINGEN	66
	BIBLIOGRAFIE	68

INLEIDING

Van jongs af aan zit ik tussen de pony's en paarden. Ik ben er net niet op geboren. Toen ik in het zesde middelbaar zat besloot ik om op Hogeschool een sociale richting te volgen. Het werd Orthopedagogie. Hogeschool Gent en de stageplaats Festina Lente gaf mij de kans om mijn hobby en van wat ik hou, te combineren met mijn studies. Het leek mij een unieke kans en ik besloot deze te grijpen. Het werd één van de beste ervaringen ooit.

Het heeft mij veranderd zowel op persoonlijk als op professioneel gebied.

Als persoon sta ik steviger in mijn schoenen, ik ben opener geworden, heb voor mezelf leren opkomen maar heb ook leren relativeren. Dit mede dankzij het werk met de paarden, maar vooral omdat ik de kans heb gekregen samen te werken met enkele fantastische professionele coachen.

Op professioneel gebied heb ik geleerd wat ervaringsgericht- en vraag gestuurd werken inhoud. Vertrekken vanuit de cliënt op de dag zelf, is iets wat ik meerdere malen ondervonden heb. En via deze aanpak slagen ze er toch in doelgericht en planmatig te werk te gaan. Ik was ook zeer blij te ondervinden dat er holistisch gewerkt wordt.

Als opvoeder/begeleider heb ik een eigen leerproces doorlopen. Festina Lente was in mijn ogen de ideale stageplaats. Zoveel verschillende werkvormen, zoveel verschillende begeleiders en nog meer verschillende cliënten. Deze constante wissels leidden er toe dat er een hoge mate van flexibiliteit en stressbestendigheid aanwezig moest zijn in mijn begeleidershouding. Binnen de organisatie heerst er een georganiseerde chaos, waardoor ik voor mezelf een structuur moest opmaken in mijn hoofd. Ik heb dus wel degelijk leren omgaan met stress en chaos, de flexibiliteit zat al goed. Verder heb ik zowel geleerd cliënten individueel of in groep te begeleiden. Om dit te kunnen heb je een zekere mate van gezag nodig. Ik heb dit op verschillende manieren kunnen uittesten en merkte dat het gezag op een humoristische manier uitoefenen het meeste effect heeft.

De organisatie werkt met paarden in heel wat verschillende programma's. Hun vraag naar mij toe was of ik deze verschillende programma's kon kaderen en daarbij in beeld kon brengen wat de verwachtingen zijn van de coach, het paard, de cliënt en de ouders om de therapie of begeleiding te laten slagen. Ik heb deze vraag benaderd vanuit een theoretische maar ook praktische hoek.

In dit werk zal de Festina Lente organisatie uitgelegd worden, evenals de vijf programma's die zij aanbieden voor personen met een beperking of special needs. Daarnaast ook de visie waarop zij omgaan met paarden vanuit het Natural Horsemanship van Chris Irwin. Dit is het theoretische gedeelte. In het praktische gedeelte ga ik de basisvoorwaarden voor een geslaagde therapie beschrijven vanuit mijn eigen ervaring, gesprekken met coachen, cliënten en ouders. Daarna stel ik enkele cliënten aan u voor waarmee ik zeer intensief gewerkt heb en die een indruk op mij hebben nagelaten. Deze voorbeelden zullen cursief gedrukt staan.

*“Als je gespannen bent, zal ik je leren ontspannen,
Als je ongeduldig bent, zal ik je leren geduldig te zijn
Als je kortzichtig bent, zal ik je leren om verder te kijken,
Als je snel reageert, zal ik je leren attent te zijn,
Als je boos bent, zal ik je leren sereen te zijn,
Als je je superieur voelt, zal ik je leren respectvol te zijn,
Als je zelf geabsorbeerd bent, zal ik je leren het grotere geheel te zien,
Als je arrogant bent, zal ik je leren nederig te zijn,
Als je eenzaam bent, zal ik je metgezel zijn,
Als je moe bent, zal ik je dragen,
Als je wil leren, zal ik je leraar zijn.”*

1 BUITENLANDSE STAGE

1.1 VERANTWOORDING KEUZE

In het tweede bachelor jaar werd ons de keuze voorgelegd om op buitenlandse stage te gaan. Na de infodag was ik zeer geïnteresseerd, vooral nadat ik vernomen had dat er ook stageplaatsen waren waar er gewerkt werd met dieren, meer specifiek, paarden. Dit leek mij de kans om mijn jarenlange hobby te combineren met mijn studies. Na wat opzoekingswerk was ik zeer enthousiast over de Festina Lente organisatie in Ierland. Hun visie kwam overeen met de mijne. Door de jaren heen heb ik geleerd hoe helend deze dieren kunnen zijn. Ik was dus zeer benieuwd naar hun werking. Het land zelf sprak mij niet echt aan, maar ik zou mijn keuze hier niet door laten beïnvloeden. Ik ging in overleg met enkele leerkrachten, vrienden en ouders. Enkele gesprekken en een motivatiebrief later kreeg ik tijdens de zomervakantie het nieuws dat ik op buitenlandse stage zou gaan naar Ierland.

Uit de e-mailgesprekken met Jill, de verantwoordelijke in Festina Lente merkte ik dat het een veelbelovende stage zou worden waar ik de goede combinatie tussen orthopedagogie en paarden zou leren kennen en zelf ondervinden. En dit is wat ik gezien en meegemaakt heb.

1.2 PROBLEEMSTELLING

In deze organisatie zijn er heel wat verschillende coaches aan het werk. Het aanbod dat zij aanbieden is heel gevarieerd. Zij vertrekken vanuit hun eigen jarenlange ervaring en expertise. Er is echter geen duidelijke samenhang en de uitwerking van al deze verschillende programma's staat nergens als een geheel neergeschreven. Ze zouden graag hebben dat het geheel van de werking en hun aanbod in kaart gebracht wordt.

Dit is de vraag die naar mij toe werd gesteld en die mij de kans gaf te onderzoeken wat elke coach doet, welke middelen zij inzetten en wat de mogelijkheden zijn van het (therapeutisch) werken met paarden.

Ik ben dit theoretisch gaan kaderen en praktisch gaan ervaren. Daarvoor ben ik vertrokken vanuit volgende probleemstelling:

“Hoe kan ik de voorwaarden die moeten vervuld zijn tussen cliënt, paard en begeleider binnen Equine Assisted Interventions beschrijven vanuit de visie van Festina Lente, zodat deze op een overzichtelijke manier in kaart gebracht kan worden en zodat alle partijen weten wat er van hen verwacht wordt?”

Via deze Bachelorproef wil ik dus ontdekken, ervaren en weergeven wat nodig is om therapie/begeleiding met paarden zinvol te laten zijn voor de cliënt en het cliëntstelsel.

Binnen deze probleemstelling stel ik mijzelf volgende vragen:

- Wat zijn de verschillende therapievormen die aangeboden worden en wat maakt deze specifiek
- Welke invloed heeft het paard op de cliënt en zijn proces?
- Met welke factoren dient een begeleider binnen deze betrokken partijen rekening te houden?
- Wat is de link tussen orthopedagogie en het werken met paarden?
- Hoe hebben zij oog voor empowerment en positieve stimulatie?

Mijn doel is om alle vormen van therapie mee te volgen en vervolgens te omschrijven vanuit het theoretisch kader. Daarnaast wil ik aan de lijve ervaren hoe het is om dit in praktijk om te zetten en de effecten ervan op de cliënten weer te geven. De conclusies en uitwerking wil ik terug geven aan het team.

2 FESTINA LENTE FOUNDATION

Festina Lente is een organisatie opgericht in 1988 door Mary Rachel Brophy. Haar doel was via sociale en economische inclusie diegenen te ondersteunen die het meeste risico lopen. Alle activiteiten moedigen individuele keuze, persoonlijke ontwikkeling en vooruitgang aan. (Festina Lente Foundation, 2012) Vandaag de dag wordt er nog steeds vanuit dit doel vertrokken. Festina Lente betekend 'hasten slowly' wat in het Nederlands vertaald wordt als 'haast je traag,' dit is het motto van de organisatie, deze naam werd geadopteerd voor de organisatie in 1995 omdat men ervan overtuigd is dat dit de cultuur van de organisatie perfect vertaald. (Festina Lente Foundation, 2012)

Vandaag de dag is Festina Lente een rijsschool waar er nog steeds vertrokken wordt vanuit een inclusieve visie. Personen van alle leeftijden, achtergronden, verschillende leermogelijkheden en interesses kunnen er terecht om te genieten van de leerervaringen die er worden aangeboden. Kinderen vanaf twee jaar, jongeren, volwassenen en ouderen, iedereen is welkom! In deze organisatie vind je een rijsschool terug waar er recreatief met paarden wordt gewerkt door middel van dressuurlessen, springlessen en wandelingen. Personen met een beperking krijgen een programma op maat. In elk programma wordt er gewerkt aan de hand van Equine Assisted Interventions, dit wil zeggen interventies met het paard als middel.

Verschillende doelgroepen betekend verschillende programma's. De overkoepelende term voor al deze programma's is '**Equine Facilitated Programmes of programma's met assistentie van het paard.**' Dit houdt in het Equine Facilitated Educational Programme, Equine Assisted Learning, Supported Helpers Programme en het Helpers Educational Programme. Deze zullen in hoofdstuk 3 uitgebreid besproken worden. Naast deze aangepaste programma's is er ook nog het therapeutisch paardrijden voor personen met een beperking. Binnen elk van deze programma's wordt het paard als middel gebruikt om persoonlijke doelen te bereiken. Wat deze programma's inhouden wordt in het volgende hoofdstuk besproken. (Festina Lente Foundation, 2012)

2.1 FESTINA LENTE FOUNDATION

Festina Lente Foundation is een non-profit organisatie en valt onder het algemeen welzijnswerk. Deze werking blijft draaiende op basis van donaties en subsidies. De belangrijkste zijn afkomstig van het Department of Social Protection, Health Service Executive, Pobal en FÁS (Employment Services and Employment Programmes). Op die manier wordt ervoor gezorgd dat de programma's en therapeutische rijlessen voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk zijn en blijven op financieel gebied. Een groot deel van de kinderen en jongeren die er therapeutisch paardrijden moeten dit niet zelf betalen. Deze sessies worden betaald door de voorziening waarin ze verblijven of door de ziekteverzekering. Een groot aantal kinderen komt er op voorschrift van de dokter of op aanraden van de voorziening of behandelend therapeut. (Festina Lente Foundation, 2012)

Deze organisatie is ervan overtuigd dat rijden of de omgang met paarden zeer veel voordelen heeft voor personen met of zonder beperking. Het heeft een invloed op iedereen die ervoor open staat. Het is therapeutisch op verschillende manieren. Er worden voordelen teruggevonden op het gebied van coördinatie vaardigheden, taal, emotionele controle, maatschappelijk bewustzijn, relaties met de referentiegroep, zelfconcept, verbetering van werkvaardigheden en zelfvertrouwen. Binnen de organisatie gaat men ervan uit dat de opwinding van een risicovolle oefening een gevoel van euforie, mobiliteit, motivatie en moed opwekt. (Engel, 1998)

"Man is at his best when reaching for something beyond his grasp." (Engel, 1998)

3 EQUINE ASSISTED INTERVENTIONS

3.1 DEFINITIE

Equine Assisted Interventions (EAI) of interventies met assistentie van een paard, verwijst naar een succesvolle therapeutische methode met als doel de Quality of Life van kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking of speciale noden te verhogen. Dit gebeurt aan de hand van het werken met paarden als waardevolle partners in een therapeutisch-, leer- en opvoedingsproces. EAI biedt een holistisch en doel georiënteerde aanpak om fysieke, psychische, opvoedings- en sociale problemen te overtreffen. Essentieel hierbij is de interactie tussen de cliënt en het paard. Dit proces wordt geleid en opgevolgd door een professioneel coach. (Banty, 2012)

Leren paardrijden kan het resultaat zijn van de interventie maar is nooit het doel. Het middelpunt van de interventie is de relatie tussen paard en cliënt: hun interactie, contact en de beweging van het paard als stimulus.

EAI vraagt veel van een cliënt op het gebied van fysieke activiteit en lichaamsbeweging. Daarnaast speelt de psychische activiteit een sleutelrol in het proces. Hier hebben we het over:

- Het winnen van vertrouwen, tonen van compassie en geloven in zichzelf,
- zelf efficiëntie en zelfconcept verhogen
- assertief en zelfbewust worden,
- communicatievaardigheden verbeteren,
- sociale vaardigheden aanleren of doen toenemen,
- controle krijgen over angst en impulsen.

Het contact met paarden komt mensen ten goede op het vlak van empowerment, zorg en empathie. Het paard oordeelt niet en geeft eerlijke feedback. De aandacht en kameraadschap is onvoorwaardelijk.

Door te oefenen hoe je met een paard interactie kan hebben zal de persoon tegelijkertijd leren hoe dit toe te passen als vaardigheid in interpersoonlijke relaties. Mensen leren over zichzelf door te leren zijn bij een paard. De coach moet kansen creëren voor zelfontwikkeling en het ontwikkelen van het probleemoplossend vermogen. Het paard wordt als katalysator gebruikt in dit proces. (Banty, 2012)

3.1.1 *Doelgroep en organisatorische methodieken*

In Festina Lente wordt er zoals in hoofdstuk 1 beschreven, gewerkt aan de hand van Equine Assisted Interventions. Dit wil zeggen dat het paard als middel gebruikt wordt binnen elk programma of therapie. In deze organisatie is er een grote variatie in doelgroepen en cliënten terug te vinden. Deze worden onderverdeeld in verschillende Equine Facilitated Programmes. Naast deze programma's is er ook nog de gewone rijsschool, hier wordt grotendeels gewerkt met personen zonder beperking. Dit wil echter niet zeggen dat er geen personen met beperking zijn die recreatief paardrijden, ook hen vind je terug in de rijsschool.

Het gebruik van paarden in behandelingssituaties is de laatste jaren toegenomen. Een paard kan gebruikt worden in behandelingen met medische doeleinden zoals ergotherapie (dit is de klassieke hippotherapie), fysische therapie, psychiatrie, psychologische therapie, recreatietherapie en in spraak- en taaltherapie/pathologie. Deze laatste vallen onder Equine Facilitated Programmes. (Engel, 1998)

Er zijn **vijf grote onderverdelingen** binnen het de Equine Facilitated programmes, deze worden hieronder besproken.

- Equine Assisted Learning Programme – Leren met ondersteuning van paarden

- Equine Facilitated Educational Programme – Vereenvoudigt onderwijsprogramma met assistentie van paarden
- Supported Helpers Programme – Helpen/werken in Festina Lente met ondersteuning
- Helpers Educational Programme – Opleiding tot helper in Festina Lente
- Therapeutische rijsessies voor personen met een beperking of special needs

Deze programma's lijken op elkaar maar zijn tegelijkertijd zeer verschillend. Ze overlappen elkaar op sommige gebieden, zijn tegelijkertijd zeer verschillend en hebben een ander doel.

3.1.1.1 Equine Assisted Learning Programme – Leren met ondersteuning van paarden.

Dit programma bestaat uit een proces dat jonge mensen doorlopen via het werken met paarden om hun emotionele ontwikkeling, persoonlijk bewustzijn, relaties en vertrouwen te ontwikkelen. Dit proces wordt doorlopen in een team van vier: een coach, een helper, een paard en de participant. De focus ligt op het individu en grondwerk met het paard. Het is bewezen dat Equine Assisted Learning het niveau van zelfbewustzijn, zelfvertrouwen, verantwoordelijkheid, grenzen stellen, teamwerk, leiderschap en het probleemoplossend vermogen verhoogd. In het algemeen loopt dit programma acht weken per cliënt. Wanneer er nood is aan een langere periode kan dit worden geregeld. (Programme, 2012)

Tijdens deze sessie is er ook een paardenspecialist aanwezig. Deze zal niet direct met de participanten werken maar zal vooral zijn oog houden op de paarden, hoe deze zich gedragen ten opzichte van de participanten maar ook ten opzichte van elkaar. Indien deze iets opmerkt zal hij dit aangeven aan de coach en tijdig ingrijpen. Deze specialist is verantwoordelijk voor de veiligheid van alle deelnemers en paarden.

Een bondige definitie over EAL is terug te vinden op de site van EAGALA, dit is een belangrijke organisatie binnen de leefwereld van Equine Assisted Therapy en Equine Assisted Learning.

“Equine Assisted Learning (EAL) is vergelijkbaar met Equine Assisted Psychotherapy, maar de nadruk ligt op het leren of educatieve doelen. Bij EAL is er nog steeds sprake van een team. Dit team houdt een professioneel persoon op vlak van geestelijke gezondheidszorg in en een professioneel persoon die werkt met cliënten en paarden. De focus ligt echter op onderwijs en het leren van specifieke vaardigheden, zoals gedefinieerd door het individu of groep, zoals verbeterde de verkoop van producten voor een bedrijf, leidinggevende vaardigheden voor een school groep, of veerkracht training voor onze militaire strijders. (Equine Assisted Growth and Learning Association, 2010)

Festina Lente organiseert dit programma nu vijf jaar. Het is een groot succes in de familiale hulpverlening maar ook binnen scholen.

Op dinsdagvoormiddag komen er drie jongens en drie meisjes van ongeveer 15 jaar naar Festina Lente voor een EAL sessie. Hun school heeft dit voor hen georganiseerd. Elk van hen in het slachtoffer geworden van pesteringen of faalangst. De school vond dat ze moesten ingrijpen. Zij maken nu als groep deel uit van dit programma. Zijn doen grondwerk met de paarden in de piste. Elke adolescent heeft zijn pony waarmee hij tewerk gaat. De leerkrachten geven aan dat zij verschil zien in zelfvertrouwen en assertiviteit.

3.1.1.2 Equine Facilitated Educational Programme – Vereenvoudigt onderwijsprogramma met assistentie van paarden

Dit programma is gelijkaardig aan het Equine Assisted Learning programma maar het verschil ligt hem in het feit dat Equine Facilitated Educational Programme groepsgericht en dus op sociaal niveau gaat werken terwijl Equine Assisted Learning individugericht is. Door op sociaal niveau te gaan werken steunt Festina Lente via dit programma jonge kinderen

van nabijgelegen scholen. Het Equine Facilitated Educational Programme wordt georganiseerd tijdens school en school vakanties. Elke voormiddag wordt er gewerkt in groepjes van twee tot vier kinderen onder begeleiding van twee werknemers. Een groepje kleine pony's nemen hier mee aan deel. Het doel is het ontwikkelen van sociale en emotionele leercompetenties.

Er wordt gewerkt op vijf domeinen: zelfbewustzijn, maatschappelijk bewustzijn, zelfverzorging en organisatie, verantwoordelijke probleemoplossing en relatiemanagement. (Festina Lente Foundation, 2012) Zie bijlage nummer 1.

“Een oude en wijze man zat in een stoel voor zijn grote stal, vol paarden.

Een ruiter die toevallig voorbij kwam stopt, ging naar de man en stelde hem volgende vraag: ‘ik ben van plan hier te komen paardrijden en mijn oude stal achter te laten. Hoe zijn de paarden hier?’ De oude man antwoorde: ‘hoe zijn de paarden in jouw oude stal?’ De ruiter antwoorde: ‘egoïstisch, rigide en koppig.’ De oude wijze man zei hem dat hij in deze stal ook enkel egoïstische, rigide en koppige paarden zal tegenkomen.

Een beetje later kwam er een andere ruiter voorbij. Hij stelde dezelfde vraag aan de oude wijze man. De wijze man vroeg hem: ‘hoe zijn de paarden in jouw stal?’ De ruiter antwoorde: ‘de paarden in mijn stal zijn heel lief, vriendelijk en vrijgevig.’ De oude man antwoorde: ‘dan zal je in deze stal dezelfde soort paarden aantreffen.’”

In dit programma werken de paarden als spiegels. Op hun manier gedragen zij zich zoals jij je op dat moment naar hen toont.

Uit dit verhaal en het programma kan geconcludeerd worden dat de enige manier om je paard zijn attitude te veranderen is, iets aan je eigen attitude te doen. Als je wil communiceren met je paard, of er iets van gedaan krijgen is het belangrijk dat je weet wat je wilt, weet hoe je dat duidelijk moet maken en dat je oprecht bent in die communicatie.

Je biedt het paard je leiding. Voor je dat kan doen moet je het standpunt van het paard begrijpen. Paarden worden graag geleid. Als hij je een goede leider vindt, zal hij zijn uiterste best doen om je te begrijpen en je te vertrouwen. Deze dieren hebben een aangeboren rechtvaardigheidsgevoel. Als je een zwakke of onrechtvaardige leider bent zal hij je dat zonder terughoudendheid laten merken. Zij reageren dus genadeloos eerlijk. Zij doen dit door zich af te sluiten door zich letterlijk af te wenden of in extreme gevallen tegen je te keren. Een goede communicatie is belangrijk maar tegelijk moet je de manier van denken en de belangen van het paard in het oog houden en kennen. Als je alles vanuit die invalshoek kan bekijken en daar tijdens het leiding geven rekening mee houdt, zal het paard alles gewillig opvolgen. Dan hoeft je geen dwang, noch intimidatie te gebruiken. Er zal verbondenheid en samenwerking ontstaan en jij en het paard worden elkaars partners.

Deze samenwerking brengt heel wat naar boven. Het is de eerste stap. Vervolgens zal de koppeling en relatie gemaakt worden naar communicatie die tussen personen plaatsvindt en hoe je dit goed kan laten verlopen. Er wordt aangetoond dat er weinig verschil is tussen de communicatie die je hebt met je paard en die met mensen. Door het gedrag van de paarden te bestuderen wordt heel wat bespreekbaar gemaakt. Vooral omdat elk persoon zijn interpretatie van de feiten weergeeft.

Voordat de sessie met Katinka, Kiel en Tom begon kwam hun leerkracht naar ons toe om te melden dat er wat strubbelingen tussen de drie gaande waren. Wat er precies aan de hand was kon hij ons niet vertellen. Ze toonden weinig respect voor elkaar en hun omgeving. Collega Lurene en ik besloten een interventie te doen. Deze interventie houdt het volgende in. Wij brengen de vier minipony's en een vijfde pony naar de buitenpiste. We laten ze los en kijken samen met de kinderen toe hoe deze interageren. Drie kinderen brengen drie verschillende verhalen. Katinka vertelde dat pony Siofra zo 'stout' deed tegen de ande-

ren omdat ze 'slecht gezind' was en een 'slechte' dag had. Kiel vertelde dat de vier pony's aan het 'spelen' waren en de vijfde niet veel zin had om mee te doen, deze is 'niet uitgeslapen.' Tom zei dat ze 'zich aan het amuseren waren.' Omdat kinderen hun eigen interpretatie van de feiten weergeven kunnen wij als begeleiders hierop inspelen. We stellen extra vragen. Bijvoorbeeld: 'Katinka, hoe weet jij dat pony Siofra een slechte dag heeft? Aan wat merk je dit?' Op die manier houden we het laagdrempelig maar krijgen we zicht op de situatie en wat er gaande is en eventueel wat we eraan kunnen doen.

Mathieu is 14jaar en is de zoon van een gipsyfamilie. Zijn vader zit in de gevangenis en zijn moeder is verslaafd aan drugs. Hij heeft een lange tijd bij zijn nonkel gewoond. Deze leerde hem te vechten eender op welk moment van zodra iemand maar iets zei dat hem niet aanstond. Hij moest ook leren stelen. Hij mocht niet naar huis komen voor hij een buit gestolen had. Mathieu wil niet vechten of stelen. Maar als hij niet doet wat zijn nonkel zegt, is hij zelf het slachtoffer van fysiek geweld. Op een dag verzamelde hij al zijn moed en ging hij naar het hoofd van zijn school. Deze ondernam enkele stappen. Sinds dan verblijft Mathieu in een home en komt hij naar Festina Lente. Door de jaren heen heeft deze jongen heel wat gedragsproblemen opgebouwd. In dit programma leert hij dat je niet hoeft te vechten of te stelen om iets te bereiken. Hij komt er nu twee jaar en spreekt over zijn toekomst. Na dit programma zou hij zich graag inschrijven in het Equestrian Training Programme om een trainee te worden in Festina. Dit wil zeggen dat hij er dan permanent kan komen werken en hij een diploma in het bezit heeft waarin hij gekwalificeerd is voor stalmanagement en groomen. Met dit diploma kan hij in elke manege terecht. Het doet je kippenvel krijgen deze jongen zo over zijn toekomst te horen spreken.

3.1.1.3 Supported Helpers Programme – helpen/werken in Festina Lente met ondersteuning

Dit programma draait volledig rond sociale inclusie en bestaat nu ongeveer vier jaar. Het doel is om een klein aantal jongvolwassenen met een beperking te ondersteunen zodat zij kunnen helpen in de rijschool. Dit houdt in dat zij helpen tijdens het uitkuisen van de stallen, borstelen van de paarden, pony's en paarden van en naar het veld brengen en andere taken gerelateerd aan het welzijn en management van pony's en paarden. De eerste jaren vond dit programma enkel plaats gedurende de week. Omdat het zo'n succes was vindt het nu ook tijdens het weekend plaats. De dag van vandaag is het een voltijds programma dat plaatsvindt tussen dinsdag en zondag. Er zijn in totaal zo'n zeventig jongvolwassenen betrokken in deze werking. (Festina Lente Foundation, 2012)

Thierry is een tiener van 16 jaar met het syndroom van Asperger. Elke zaterdagvoormiddag komt hij een handje helpen binnen Festina Lente. Dit gebeurt onder één op één begeleiding omdat er voorlopig geen plaats vrij is in de grote groepen. Het doel is dat hij tegen de zomervakantie vrijwillig kan komen helpen, zonder directe begeleiding.

Ik zal Thierry als casus gebruiken in het praktijkgedeelte, hoofdstuk 4.

Op zaterdagnamiddag komen er acht tienermeiden helpen in Festina Lente. Ze hebben allemaal één of andere leerstoornis. Ona zit al drie jaar in het programma. Zij heeft moeite met opeenvolgende handelingen. Wij ondersteunen haar door steeds stap voor stap te tonen hoe je bijvoorbeeld een halster aandoet. Deze acht meiden worden begeleid door twee coaches. Het is een bende goede vriendinnen geworden die regelmatig afspreken om samen uitstapjes te maken. Sommigen van hen komen vrijwillig naar Festina op vakantie dagen om een handje toe te steken. Zij lopen dan mee met de helpers. De sociale inclusie zie je hier dus echt plaatsvinden.

3.1.1.4 Helpers Educational Programme – opleiding tot helper in Festina Lente

De laatste jaren zijn er steeds meer jongeren die zich kandidaat stellen om te komen helpen als vrijwilliger in Festina Lente. Sommigen onder hen beschikken over te weinig kennis

en vaardigheden om dit zelfstandig te kunnen. Daarom heeft Festina dit programma opgericht. Het houdt een drie-dagen training in waarin de jongeren bekend geraken met de dagelijkse werking en verantwoordelijkheden. De bedoeling van deze drie dagen is dat zij leren wat nodig is om een helper te zijn. Enkele voorbeelden hiervan zijn: paarden borstelen en weten waarvoor elke borstel dient, paarden opzadelen, leiden,... op het einde van deze drie dagen wordt er een klein praktisch examen afgelegd. Slagen zij, dan zijn ze een helper en kunnen ze zich vrijwillig aanmelden tijdens weekenddagen, weekdays en vakantiedagen.

Astrid, Lisa en Lotte zijn drie tieners die dit programma doorlopen hebben tijdens de paasvakantie. Zij kwamen langs van dinsdag tot donderdag. Op deze dagen kregen zij theoretische lessen maar ook heel wat praktijk. Op donderdagnamiddag kregen zij een klein praktisch examen. Zij slaagden alle drie. We zullen hen dus terug zien tijdens zaterdag, zondag, woensdagnamiddagen en vakantiedagen!

Dit programma zal niet besproken worden in het praktijkgedeelte daar het geen deel uitmaakt van een orthopedagogische begeleidingsstijl.

3.1.1.5 Therapeutische sessies voor personen met een fysieke beperking of 'special needs'

Er worden al ongeveer vijf jaar therapeutische rijlessen gegeven aan personen met een beperking. Het is een interventie dat gebruikt wordt voor personen met een fysieke, cognitieve en/of emotionele beperking of die te kampen hebben met een ontwikkelingsstoornis. De jongste rijder is twee jaar oud. Paarden zorgen voor een zintuigelijke input door hun beweging. Zij bewegen driedimensionaal vanuit hun bekken, heupen en schouders. Dit vraagt een beweeglijke respons van de rijder. De coach of therapeut geeft hierbij instructies. Per minuut geeft een paard zo'n 110 bewegingen over tijdens het stappen. Dit moedigt de lichaamskracht, controle en evenwicht van de rijder aan. Wanneer het paard stapt maakt de rijder subtiele aanpassingen in zijn lichaamspositie om het evenwicht te bewaren. Deze verandering is de basis van therapeutische rijlessen. (Festina Lente Foundation, 2012)

De therapeutische sessies zijn dus bestemd voor alle doelgroepen, maar elke sessie verschilt qua inhoud aangezien elke sessie een één op één begeleiding is en is afgestemd op de persoonlijke noden van de cliënt. Je ziet hier vooral personen met een fysieke beperking, hersenverlamming, aandachtstekortstoornis en autisme aan bod komen, het wordt hen aangeraden door een voorziening of arts. Via leuke oefeningen worden zij aan het werk gezet. Het paard brengt het lichaam in beweging, alle spiergroepen en lichaamsdelen worden hierbij aangesproken en gestimuleerd. Bij de cliënt wordt de coördinatie van deze bewegingen en evenwicht geprikkeld.

Maarten is een man van volwassen leeftijd die geopereerd is aan een hersentumor. Tijdens de operatie heeft hij een hersenbloeding gehad. Hij moet zijn ledematen opnieuw leren gebruiken, is zeer stijf en heeft ook moeite met spraak. Tijdens de sessie wordt hem gevraagd om het paard vooruit te laten gaan en te stoppen. Hiervoor moet hij zeggen 'walk on' en 'wow'. Dit wordt tijdens de sessie meerdere malen geoefend. Verder wordt er vooral gewerkt aan Maarten zijn balans, zich recht houden, in het midden van de pony blijven zitten. Hij komt één maal per week langs voor een half uur.

Evi is een meisje van 8jaar. Ze heeft een spier- en zenuwziekte waardoor haar hele lichaam voortdurend onder spanning staat. Haar handen en voeten kan zij niet ontspannen. Ze heeft voortdurend gebalde vuisten. Hier wouden we mee aan het werk gaan. Het oefenen van de fijne en grove motoriek. Het lukte Evi echter niet om iets op te nemen daar zij haar handen onmogelijk kon ontspannen en openen. Toen ik vroeg of ze haar pony een aai kon geven met haar vuist raakte ze zijn vacht aan. Door het zachte gevoel van deze vacht ontspande haar handje en kon zij het openen. Sinds dat moment laten wij alle speeltjes

voor wat ze zijn en laten we haar stretchoefeningen doen naar de schouders of het achterwerk van het paard. Wanneer zij deze aait ontspannen haar handen.

Personen met een aandachtstekortstoornis en autisme worden zich tijdens de sessies bewust van hun lichaam, de omgeving en van zichzelf. Men tracht via deze weg contact te laten ontstaan tussen pony en kind. Dit gebeurt aan de hand van relaxatieoefeningen en het spelen met speelgoed op de pony.

Tiener Cedric heeft zeer veel moeite om zich te concentreren, tijdens de sessie wordt hier aan gewerkt. Er wordt aan Cedric gevraagd de pony op een correcte manier te besturen, dit gebeurt door cirkels te maken, van de ene letter naar de andere te stappen, te slalommen maar ook via communicatie. Verder wordt er hem gevraagd om dingen die de lesgever heeft uitgelegd te herhalen.

In deze sessies wordt er gewerkt aan de tastzin. Er zijn twee soorten tastzin: de beschermende tastzin en de discriminerende tastzin. De beschermende tastzin reageert op lichte en onverwachte aanrakingen. Deze helpen je lichaam alert te zijn op alles dat een eventueel gevaar zou kunnen zijn zoals bijvoorbeeld puntige objecten. In de therapeutische sessies gaan we werken met het tweede. De discriminerende tastzin vertelt je waar en wat je aanraakt. Bijvoorbeeld: dingen terugvinden in je broekzak, enkel door ze te voelen. De twee systemen dienen in balans te zijn om ons te beschermen en om ons te leren aanpassen aan verschillende sensaties. (Cribbin, et al., 2003)

In Festina Lente werkt men hieraan op verschillende manieren. Er wordt gebruik gemaakt van pitzakjes, beertjes, ringen, muziekblokjes, een blok met verschillende vormen,... Tijdens deze sessies wordt er ook gewerkt aan het evenwichtsorgaan zijnde de lichaamspositie en bewegingszin. Dit orgaan vertelt ons hoe ons lichaam in relatie staat met de zwaartekracht, of het in beweging is en hoe snel het gaat. dit is belangrijk voor onze lichaamspositie, spierspanning en bilaterale integratie. Heel wat kinderen die therapie sessies volgen hebben hier problemen mee. Wanneer dit alles goed zou werken wil dit zeggen dat een kind zichzelf kan corrigeren op een stoel, zonder van de stoel te vallen. Wij als begeleiders moedigen de kinderen aan zichzelf te corrigeren op de pony wanneer deze in beweging is. Geleidelijk aan bouwen wij dit af en voelt het kind zelf aan wanneer het tijd is om zichzelf te corrigeren. Deze drie zintuigen; tastzin, bewegingszin en lichaamspositie, zijn zeer belangrijk omdat ze zich in de beginjaren ontwikkelen, zeer vaak zijn ze ook gelinkt aan andere zintuigen die het kind ontwikkeld.

In het dagelijkse leven zijn we ons vaak niet bewust van onze zintuigen, ze werken automatisch samen. Het wordt pas duidelijk hoe belangrijk deze zijn, wanneer ze niet of moeilijk samenwerken. Dit wordt dan een stoornis in de zintuiglijke integratie genoemd. Het is een voordeel wanneer men met deze stoornis aan de slag kan gaan voor de leeftijd van acht jaar. Voor deze leeftijd is het nog mogelijk om deze zintuigen een betekenis te laten geven aan de hersenen. Deze kinderen hebben het dus moeilijk wanneer ze moeten beantwoorden op zintuiglijke prikkels, zij hebben vaak moeilijkheden met het leren van nieuwe dingen. In combinatie hiermee voelen ze zich niet veilig in het uitvoeren van zaken die zij niet kennen en die hun niet eigen zijn. De hersenen kunnen alle informatie niet filteren, analyseren, organiseren of aansluiten aan iets anders. Dit fenomeen kan vergeleken worden met een verkeersopstopping. (Cribbin, et al., 2003)

Tijdens therapie sessies wordt dus zeer vaak hetzelfde herhaald en uitgelegd tot de kinderen/jongeren het zich eigen maken. Dit is iets dat terugkomt in alle Equine programma's. Elk programma is dus een vorm van therapie.

3.1.2 Organisatorische visie en denkkader

Festina Lente is er van overtuigd dat het gebruik van dieren een positieve invloed heeft op personen met een beperking en personen in het algemeen. Zij vertrekken voor een groot deel vanuit de visie van Chris Irwin. Deze zal in hoofdstuk 4 verder beschreven worden.

Waarom het gebruik van paarden? De meerwaarde van het paard situeert zich op verschillende domeinen.

Als eerste heeft het paard een sterke symbolische waarde. Paarden maken al zeer lang deel uit van de samenleving en zijn al generaties lang de hulppartner van de mens. Voordat de auto uitgevonden werd stonden zij in voor transport, oogst en andere werk gerelateerde taken. Een paard staat dus voor kracht en wordt nog steeds verbonden met werken. We vinden ze terug doorheen alle eeuwen en standen. Het symboliseert een zeker macht en wordt dikwijls verbonden met oorlogen. Hierbij kan terug gedacht worden aan het fenomeen dat macht gemeten werd aan de hand van het aantal paarden dat je in je bezit had. (Stockman, 2011)

Ten tweede biedt het paard heel wat relationele ruimte en mogelijkheden binnen de hulpverlening. De emotionele en spirituele connectie en het inzicht dat een paard kan bieden is moeilijk te verwoorden. Paarden zijn eerlijke leraren op het gebied van relaties, probleemoplossingen, het aantonen van het verschil tussen iets willen en iets nodig hebben. Het paard is onvoorwaardelijk in zijn relatie en laat zich niet beïnvloeden door ras, sekse of uiterlijk. (Mandrell, 2006)

Verder zijn er vergelijkbare basisbehoeften tussen paard en mens zoals verzorging, eten,... We kunnen paarden heel wat aanleren, je kan ze trainen en ze kunnen zich aanpassen. Deze karaktereigenschappen zijn nodig om de dag van vandaag te kunnen overleven in de chaotische en veranderende samenleving. Je kan paarden vergelijken met mensen in die zin dat het sociale wezens zijn. Zoals adolescenten zouden zij liever spelen met hun leeftijdsgenoten of 'peers.' Vaak lijken ze koppig en uitdagend. Ze bieden onvoorwaardelijke vriendschap en geven directe en eerlijke feedback. Ze zijn gevoelig voor non-verbale stimuli, wat waardevolle lessen biedt in termen van non-verbale lichaamstaal. Paarden zijn groot en krachtig, dit biedt een natuurlijke kans voor personen die angst moeten overtreffen en (zelf)vertrouwen moeten ontwikkelen. Ze vragen respect omwille van hun grootte en intimiderende postuur. Een taak vervullen waarbij een paard betrokken is biedt fantastische metaforen wanneer iemand te maken heeft met andere intimiderende en uitdagende situaties in het leven. Aansluitend hierbij biedt de zachtheid van zijn vacht en de warmte die het uitstraalt heel wat mogelijkheden. (Stockman, 2011)

Binnen Equine Assisted Interventions gaat men van deze metaforen gebruik maken om mensen waardevolle handvaten aan te leren om succeservaringen te bereiken in het leven. Deelnemers leren over zichzelf en over andere via paard gerelateerde activiteiten en ze krijgen hierbij de kans om gevoelens, gedrag, patronen te bespreken met hun eigen team. Heel belangrijk is dat deelnemers kunnen experimenteren met gedrag en zelf kunnen kiezen welk gedrag hun QOL en relaties zal verhogen. (Mandrell, 2006)

De mogelijkheden van het paard situeren zich ook op lichamelijk vlak. Het stimuleert alle zintuigen, de ritmische en drie dimensionale bewegingen zijn zeer stimulerend. Daarnaast is er ook nog variatie in snelheid en evenwicht. (Stockman, 2011)

Naast het gebruik van het paard draait het in Festina Lente om de individuele cliënt. Afhankelijk van wat deze zijn noden zijn wordt er gewerkt met sociale inclusie, empowerment, emancipatie, het individu op zich of het individu in zijn sociale context. De paarden doen namelijk beroep op de kwaliteiten van de cliënt.

Er kan dus gezegd worden dat het werken met paarden in verschillende programma's en therapie een positief effect heeft op:

- Lichamelijk functioneren
- Communicatief functioneren
- De cliënt als individu

4 NATURAL HORSEMANSHIP DOOR CHRIS IRWIN BINNEN FESTINA LENTE

Natural horsemanship is de kunst over hoe mensen relateren tot paarden. Het is een vaardigheid om te begrijpen wat een paard denkt en voelt om vervolgens gepast en gevoelig te reageren. Bovendien kan je inschatten hoe het paard gaat reageren in een volgende situatie. Dit begrijpen is belangrijk. Enerzijds voor de veiligheid in omgang met deze grote en sterke dieren, anderzijds voor het welzijn van het paard. Centraal in natural horsemanship is het begrijpen hoe paarden interageren in het wild en dus voor hun op een natuurlijk wijze. Je gaat de wereld bekijken door hun bril en vanuit hun natuurlijke habitat. (Birke, 2007) Chris Irwin is een Canadese man die hier zeer veel ervaring in heeft.

In Festina Lente tracht men zo veel mogelijk vanuit deze visie te vertrekken. Zijn methode is de basis van de theoretische omkadering van Festina Lente. Alle coaches hebben al enkele opleidingen bij deze man gevolgd, dit jaar gaf hij de opleiding binnen de organisatie zelf. Ik heb de kans gehad om tijdens deze training mee te lopen en nadien een gesprek te hebben met deze man.

Het is ongelooflijk hoe deze met paarden kan interageren maar hen ook kan lezen. Festina Lente neemt niet alle aspecten van zijn methode op, maar wel voor een groot deel

4.1.1 Chris Irwin

Chris Irwin is meer dan een paardentrainer. Omwille van het unieke pad dat hij tijdens zijn leven al doorlopen heeft is hij getalenteerd in communicatie, met paarden én mensen. Verassend genoeg is hij niet opgegroeid in de paardenwereld.

Als stadskind is hij opgegroeid in een dysfunctioneel gezin in de gevaarlijke buurt nabij Toronto, Canada. Om met deze negatieve omgeving om te gaan, ontwikkelde Chris een obsessie rond perfectie. Eerst als getalenteerd adelaren jager, vervolgens als een award-winner gitarist. Toen hij op hogeschool zat ontwikkelde hij een passie voor perfectie in competitieve sporten. Hij won een gouden medaille in het roeien op de leeftijd van 15jaar.

Zijn ouders zeiden dat hij goed was voor niets. Zijn missie was hen het tegendeel bewijzen. Na de hogeschool ging hij op zoek naar iets meer dan enkel een job. Hij was niet uit op een carrière maar meer op een doel en betekenis in het leven. Deze gedachte leidde hem naar het raceparcours in Seattle toen hij negentien jaar was. Daar kwam hij voor het eerst in contact met paarden en besepte hij dat dit zijn roeping was. Hij wou zijn eigen weg vinden en besliste zich te laten leiden door de enige leraren waar hij echt in geloofde. De paarden. Rond zijn dertigste was hij alom gekend als de man die paarden trainde die hun laatste kans gekregen hadden. Nu, na dertig jaar ervaring heeft Chris zijn eigen techniek ontwikkeld, genaamd: de Chris Irwin Methode. (Irwin, 2013)

“Vraag niet wat je paard voor jou kan doen. Vraag wat jij kan doen voor je paard.” Dit is het beroemde motto van Chris Irwin. Het beginpunt van deze man is het leren begrijpen van het natuurlijk gedrag van paarden en zien hoe paarden met elkaar communiceren. Paardentaal = lichaamstaal + beweging. Elk subtiel verschil in houding krijgt betekenis. Dit is de taal die mensen moeten leren lezen en spreken als ze hun relatie met hun paard naar een hoger plan willen brengen.

Na een gesprek met de man zelf vertelde hij me dat communicatie tussen paard en mens zeer belangrijk is. Doch vinden er zeer veel momenten plaats tussen beide van miscommunicatie. Wij als mensen zenden vaak tegenstrijdige signalen uit. We denken vaak dat we iets doen, maar onze lichaamstaal zendt een ander signaal uit. Paarden lezen ons, we moeten dus bewust zijn van de signalen die we uitstralen. In dit hoofdstuk zullen de voornaamste principes besproken worden vanuit de visie van Chris Irwin die gebruikt worden binnen de organisatie van Festina Lente Foundation.

4.1.2 No-go zone of de Big Bubble

De zone rond het hoofd van het paard wordt door Chris Irwin ook wel de no-go zone genoemd. Binnen Festina Lente wordt deze zone de 'Big Bubble' genoemd. Deze bubbel loop van de ene schouder van het paard naar de andere schouder, rond het hoofd. Als je deze zone respecteert zal je paard gelukkiger zijn en zal jij er als mens meer van gedaan krijgen. Het is een vorm van respect. Wanneer wij als mensen onder elkaar interageren respecteren wij ook elkaars persoonlijke ruimte. Bij een paard hoeft dit niet anders te zijn. Aan deze methode wordt zeer veel belang gehecht. Men tracht iedereen hierbij te betrekken, startende door voor elke staldeur een grote gele cirkel te schilderen, deze representeert de bubbel.

Wanneer jij de grenzen van het paard respecteert dient deze ook jouw grenzen te respecteren. Dit wil zeggen dat deze niet het recht heeft in jouw persoonlijke zone te komen en dat je wanneer dit toch gebeurt mag in grijpen door het paard te blokkeren in de mondhoek. Dit doe je door je hand hier tegen te plaatsen = 'blocking.' Je legt hierbij druk op je eigen grenzen. Worden de grenzen door beide partijen worden gerespecteerd ontstaat er wederzijds vertrouwen. (The Horse In-Hand, 2013)

De pony's en paarden in Festina Lente maken het duidelijk wanneer je in hun bubbel komt. Zij vinden dit niet aangenaam, hun hoofd gaat omhoog, ze kijken naar je en bewegen hun staart. Doordat hun hoofd omhoog gaat komt er adrenaline vrij. Deze adrenaline kan resulteren in angst, woede of ontevredenheid. Dit heeft te maken met het feit dat paarden prooidieren zijn. In deze hoofdzone komen wordt door hen gezien als onbeleefd of niet respectvol. Wanneer je paarden observeert zullen zij elkaar niet lastig vallen in deze zone. De paarden die dit wel doen zijn meestal de pestkoppen en zullen deze grenzen met de mens ook niet respecteren.

Ronan is een grijze ruin die opgegroeid tussen de mensen in Dublin stad en heeft tijdens het opgroeien weinig tot geen contact gehad met andere paarden. Het resultaat hiervan is dat hij er geen probleem mee heeft om tegen je aan te lopen, je omver te lopen. Daarbovenop laat hij zich doen door andere paarden, de pestkoppen komen binnen zijn grenzen en hij laat zich gewoon doen. Het resultaat hiervan is dat hij op de weide apart staat met slechts één ander paard. Wanneer hij op stal staat is de deur gesloten daar hij gewoon door de ketting loopt.

Anderen paarden laten het op een subtiele manier merken dat je in hun bubbel komt. Zij beginnen dan op je heup te kauwen, of geven je kleine duwtjes. Anderen beginnen op je zweep te kauwen of steken het touw in hun mond. Zij geven het dus niet uitdrukkelijk aan. Het is aan jou als ruiter om dit op te merken. Een kleine categorie van paarden gaat je letterlijk uit hun bubbel duwen. Dit door je een stevige duw te geven met hun hoofd of door gewoon de weg te blokkeren. Het is voor ons maar een kleine moeite rekening te houden met de grenzen die zij aangeven. Omgekeerd is dit ook zo. Wij als mens hebben ook onze eigen persoonlijke ruimte. Het paard dient deze ook te respecteren en ze begrijpen dit maar al te goed. Het is aan jou als ruiter hier consequent mee om te gaan.

Ikzelf ben hier vrij relax in. Het is zo wanneer ik pony's klaarmaakte voor een therapeutische sessie en wij iets vroeger in de piste waren dan nodig, ik me neerzette op de blok voor op te stijgen. Deze pony nam kleine stapjes en kwam dichterbij, in mijn persoonlijke ruimte. Ik liet dit toe, hij wou zich veilig voelen en even rusten. Je kan dan zeggen dat ik in zijn persoonlijke ruimte zit, maar de pony heeft er op dat moment voor gekozen.

4.1.3 Leiderschap

Volgens Chris Irwin draait het allemaal om leiderschap en wederzijds respect. Chris ziet dat paarden steeds onze autoriteit uitdagen omdat ze zeker willen weten dat wij de juiste leider zijn. Veel mensen zijn zich hiervan niet bewust. Dit komt omdat ze geen paardentaal spreken. Wie heeft bijvoorbeeld in de gaten dat een paard dat met een opgeheven hoofd

langs je loopt je aan het uitproberen is? Een dominant paard in een kudde zou dit niet pikken. Paarden hechten belang aan hun eigen ruimte. Door andermans ruimte in te nemen tonen ze hun dominantie. Dit soort aspecten zijn heel belangrijk om een goede leider te zijn, althans in de ogen van je paard. Dit is wat cliënten wordt meegegeven.

Er zijn twee manieren waarop je een paard kan leiden. Op een losse manier of volledig in de hand. De paarden in Festina Lente worden meestal in de hand geleid. In de hand leiden wil zeggen dat er een consistent contact is tussen de geest van het paard en de geest van de leider. De geesten werken samen alsof ze één zouden zijn en beiden zijn gericht op hetzelfde doel. Op deze manier leiden wil zeggen dat het paard rechtlijnig loopt met het hoofd naar voren gebogen. Op die manier vormen de ruggengraad en hoofd van het paard één rechte lijn. Zijn energie en gedachten zijn bij jou, hij is ontspannen want op deze manier komen endorfines vrij. (Weebly, 2012)

Deze rechtlijnigheid is belangrijk, of je nu stilstaat naast je paard of in beweging bent, dit dien je aan te houden. Als jij het paard toe laat om zijn hoofd van jou weg te draaien wil dit zeggen dat je hem toe laat de dominante positie in te nemen. Om dit tegen te gaan verplaats je je vrije hand naar de flank. Je kan dit ook doen door een zweepje in de hand te nemen, dit maakt het eenvoudiger. Op deze manier geef je je paard aan zijn energie en gedachten terug naar jou te verplaatsen. Dit is een vorm van respect. Wanneer het paard in jouw persoonlijke ruimte komt neem je de blokpositie in zoals die hierboven beschreven werd. (The Horse In-Hand, 2013)

Paarden lezen ons, zij praten niet, dit wil zeggen dat ze gaan kijken naar de energie die wij uitstralen met onze romp en buik. (The Horse In-Hand, 2013) Er zijn drie soorten energie namelijk: pushing, blokkering en drawing. Dit is paardentaal en is gebaseerd op het principe wat ook wel material arts genoemd wordt en gebruikt wordt in oosterse vechtsporten. Het kan vertaald worden als impulsieve, blokkerende en uitnodigende energie. Een kleine buiging in je lichaamshouding kan een paard vragen naar je toe te komen. Maar als er een schouder of heup is die uitsteekt duw je het paard weg. Deze kleine verschillen zien wordt aangeleerd aan cliënten. Vervolgens kunnen ze het zelf ook hanteren.

Wanneer je een paard gaat leiden wordt het touw vaak gebruikt als machtsinstrument. Men gaat hieraan strekken om het paard in beweging te krijgen. Jammer genoeg veroorzaakt dit enkel stress. Dit is dus hoe het niet moet.

Volgens de visie van Chris Irwin nemen paarden signalen van de mens op door te kijken naar de romp en de heup. Via deze weg moet jij dus je grenzen gaan aangeven maar ook je energie gaan uitstralen. Dit doe je door je hand en het touw onder de kin van het paard te houden. In plaats van links te trekken, ga je met je lichaam gaan blokkeren dat ze recht door gaan of rechts afslaan. Dit doe je door de energie van je buik en heupen te gebruiken en je lichaam te verplaatsen. Je werkt hierbij van achter naar voor en via de vijf knoppen. Deze zijn de flank¹, de heup², de singel³, de schouder⁴ en de mondhoek⁵. (The Horse In-Hand, 2013)

Om het paard in beweging te krijgen zorg je er voor dat jouw ruggengraad gelijk is met die van het paard: beiden rechtdoor gericht. Jijzelf doet dit door je romp en navel rechtop te houden, het paard dient rechtlijnig te zijn en in het zelfde moment als jij. Vervolgens maak je contact met je rechterhand op het touw. Je gaat niet trekken. Om het paard te laten be-

---

¹ deze knop wordt gebruikt om het paard voorwaarts te laten gaan. Men gaat dus impulsie gaan geven startende achteraan.

² om op de voorhand te draaien

³ Om de aandacht van het paard bij jou te houden, 'straightness'

⁴ 'pushing', sturen

⁵ Blokkeringfunctie: om te vermijden dat het paard in jouw persoonlijke ruimte komt

wegen breng je je zweep naar zijn linkerflank. Jij begint te stappen als je paard begint te stappen, niet voor hem. Tijdens het wandelen blijf je naast de schouder van het paard zodat je niet in zijn persoonlijke zone komt. Je past je tempo aan aan het paard. Als je deze stappen volgt zal je zien dat het paard werkelijk in je hand loopt. (The Horse In-Hand, 2013)

Binnen Festina Lente gaat men dit zo vaak als mogelijk toepassen. Men leert dit ook aan studenten en cliënten die paarden leiden. Het wordt toegepast tijdens therapeutische sessies, tijdens het leiden van de paarden naar de weide, bij verplaatsing van stal naar piste,... Hoe kort of lang de afstand is, men past dit toe.

Tijdens de training met pony Maximus valt het bovenvermelde zeer fel op. Als ik voor hem begin te wandelen stopt hij onmiddellijk, hetzelfde gebeurt wanneer ik in zijn persoonlijke zone kom. Dit is een zeer gevoelige pony. Wanneer ik zijn grenzen niet respecteert geeft hij dit zeer snel aan. Als mijn heup naar hem toe is gericht botst hij met zijn hoofd tegen mij om me uit zijn zone te duwen.

Tijdens het leiden wordt het contact vaak verloren tijdens het nemen van draaien. Om dit te vermijden moet je consistent het contact houden, dit doe je door proactieve strategieën te hanteren door jezelf te vertragen of te versnellen. Behoudt het contact door het gebruik van je zweep op de flank. Om het paard te doen draaien maak je gebruik van je romp en buik, alsook van de buig knop. (The Horse In-Hand, 2013)

Tijdens het leiden ga je dus vermijden dat je met je romp in de no-go zone van het paard komt, je gaat niet trekken aan het touw, je gebruikt je lichaam om te communiceren, niet je stem.

5 BASISVOORWAARDEN VOOR GESLAAGDE THERAPIE

5.1 DE COACH

Om een goede coach te zijn tijdens Equine Assisted Interventions dien je over enkele vaardigheden, kennis en attitudes te beschikken. Algemeen ben je de gids die het proces tussen paard en cliënt begeleidt en stuurt. (Banty, 2012)

5.1.1 *Voeling met paarden is noodzakelijk*

In eerste instantie is het nodig enige paardenkennis te bezitten.

De zintuigen van het paard zijn optimaal ontwikkeld, bovendien zijn deze dieren de snelsten in iets opmerken en reageren. Als een paard plots zijn hoofd optilt, oren spitst en snuift met zijn neus, mag je er zeker van zijn dat er iets gaande is, ook al kan jij niet zien of horen! Het is echter zo dat paarden die gebruikt worden voor therapie gewend moeten geraken aan bepaalde dingen. Zij hebben een zeer snelle desensitisatie:

“Desensitisatie is een vorm van gedragstherapie. Je in een ontspannen toestand een voor hem angst verwekkende situatie ondergaat op een zodanige wijze dat daarbij nog geen angst ontstaat, om daarna de intensiteit van de angst geleidelijk op te voeren zodat een gewenning kan ontstaan en daardoor deconditionering van de angst.” (Woordenboek, 2013)

Via desensitisatie ga je geleidelijk aan wennen aan een bepaalde angst. Dit door er in contact mee te treden in een lichte vorm wanneer je je in een ontspannen toestand bevindt. Daarna wordt de intensiteit van de angst opgedreven en ga je eraan wennen.

Het is de taak van de coach deze paarden te trainen en te laten gewennen, alvorens ze te gebruiken in therapie. (Mandrell, 2006)

Beauty hield haar hoofd zeer hoog wanneer we het veld naderde. Wij zagen noch hoorden iets, maar toch vertrouwden we haar dat er iets was. Eens om de hoek zagen we een zeer grote tractor op ons afkomen.

Volgens de theorie is het belangrijk je bewust zijn van deze inherente eigenschappen van een paard. Zo heb je de vluchtreactie, dit is hun eerste overlevingsreactie en dient door ons begrepen en gerespecteerd te worden. Wanneer we tijdens een sessie een plots gevaar opmerken dienen we dus in gedachten te houden dat het paard hiervan kan gaan vluchten. In zo'n geval is het beter dit gevaar te mijden dan het paard te pushen. De veiligheid van cliënt en paard primeert en we moeten in dit geval vertrouwen op het paard zijn perceptie en reactietijd.

5.1.2 *Opleiding tot coach*

Naast de voeling met paarden is het belangrijk dat de coach beschikt over een goede opleiding. In Festina Lente vind je ergotherapeuten, fysiotherapeuten, opvoeders en sociaal werkers terug. Wanneer er samengewerkt wordt met verschillende coachen voor één cliënt is het van belang dat er een goede informatiedoorstroom is op het gebied van de doelen en redenen van therapie, waarom er gewerkt wordt in verschillende programma's,... Daarbovenop dienen de coachen op de hoogte te zijn van de diagnose, specifieke problemen en sociale achtergrond van de cliënt. Tussen de coach en de ouders dient er regelmatig communicatie te zijn over de prioriteiten, de sessies en het geven van feedback.

Festina Lente organiseert regelmatig een opleiding tot therapeutisch coach. Deze opleiding duurt achttien dagen en is zeer intensief. Op het einde krijgen de deelnemers een diploma. Het is een erkende opleiding. Tijdens het praktische gedeelte van de opleiding heb ik mo-

gen observeren en proefpersoon spelen. Hierin werd het duidelijk dat het zeer belangrijk is dat tijdens een sessie coach, paard, cliënt en side-walker samenwerken en dat de gedachten op dezelfde lijn zitten. (Weebly, 2012)

5.1.3 *Een coach is ook een teamleider*

Tijdens de verschillende programma's en sessie wordt er vaak met meer dan één begeleider gewerkt.

Tijdens een therapeutische rijssessie is er onder meer een sidewalker en een paardenleider. Een goede communicatie en afstemming tussen coach, paardenleider en side-walker is belangrijk. De side-walker moet competent genoeg zijn om signalen van het paard en de cliënt op te vangen. De paardenleider moet het paard kunnen leiden en binnen Festina voldoen aan de voorwaarden van Chris Irwin hierboven beschreven. Deze moet ook aandachtig zijn naar de aanwijzingen die de coach geeft. Verder is ook de communicatie tussen coach en cliënt essentieel. Hiermee staat of valt de sessie. Deze communicatie dient open te zijn en zonder verplichtingen naar de cliënt toe. Alles gebeurt in vraagvorm, nooit in bevelvorm.

Wanneer een cliënt op het paard zit zal men hem altijd meedelen wat de volgende stap is. 'Will we ask Ronan to walk on?' of 'We will now walk on.' Dit is zeer belangrijk zodat de cliënt voelt dat hij controle heeft. We vragen dit ook aan het paard en wachten met de start van het stappen tot het paard zelf begint te stappen. Eens in beweging nemen coach en side-walker het tempo van het paard over.

5.1.4 *Visie van de coach op de basisvoorwaarden voor een geslaagde therapie*

Ik heb met vier coachen gesprekken gehad over de basisvoorwaarden van een goede therapie. Ik stelde hen hierbij vijf vragen:

- Wat verwacht je van een therapiepaard/pony?
- Wat verwacht je van je cliënt?
- Wat verwacht je van de ouders?
- Wat verwacht je van jezelf als coach?
- Ga je holistisch tewerk?

5.1.4.1 Besluit vragenlijst

Als coach heb je verschillende taken. Zij vinden het belangrijk dat ze in eerste instantie professioneel zijn naar de cliënt toe. Dit wil zeggen kennis hebben over de beperking, maar ook over de omgang met paarden. Voorbereid zijn op de cliënt waarmee je gaat werken en respect hebben voor diens keuzes en wensen.

Ervoor zorgen dat deze zich psychisch, fysiek en emotioneel veilig voelt om deel te nemen in eender welke sessie of programma. Dit is de basis voor het opbouwen van een goede relatie gebaseerd op respect en vertrouwen. Elke sessie dient gepland te worden gebaseerd op de noden van de cliënt, die dag. Met als basis wordt voorgaande sessie gebruikt maar ook de redenen waarom een cliënt een specifiek programma of sessie volgt binnen Festina Lente. Bij vooruitgang kan op het originele plan verder gebouwd worden. Hier blijf je het psychische, fysieke en emotionele in het oog houden maar ook de communicatie, cognitie (zoals concentratievermogen, geheugen,...) en de psychosociale toestand van de cliënt. Op basis van al deze voorwaarden dien je leeftijdsaangepaste materialen te gebruiken. Zo maak je sessies ook leuk.

Het is voor hen ook van belang dat ze goed gedrag bij de cliënt blijven belonen en op een positieve manier omgaan met minder goed gedrag. Dit wil zeggen op een rustige, kalme maar toch duidelijke manier aangeven dat iets niet kan. Je bent als coach een voorbeeld,

steeds opnieuw. De sessie dient veilig te blijven voor zowel cliënt, paard als coach. Binnen elke sessie nieuwe dingen uitproberen en de tijd ten volle benutten. Het sensorische pad blijft hetzelfde, het is aan de coach om het interessant te houden. Daarvoor staan zij open voor suggesties en is het levenslang leren voor hen zeer belangrijk.

Ten tweede heb je verschillende taken naar jezelf toe, als coach en het team waarmee je werkt. Je dient deel te nemen en te begeleiden op een niet oordelende manier. Je eigen persoonlijke agenda mag niet ingebracht worden in een sessie of programma. Een goede samenwerking met het hele begeleidende team is noodzakelijk. Hiervoor is goede communicatie van belang. Je bent verantwoordelijk voor het hele team, ervoor zorgen dat al het papierwerk vooraf afgehandeld is met ouders of begeleiders zodat alles in orde is voor de verzekering. Om het wekelijkse plan geüpdatet te houden dient er een rapport opgesteld te worden over de cliënt dat regelmatig aangevuld of bijgewerkt wordt. Een belangrijk startpunt hier is zoveel mogelijk informatie over het kind/volwassene te hebben voor de sessies van start gaan.

Daaraan gekoppeld kan gezegd worden dat het hele team ervoor moet zorgen dat een sessie op een veilige manier uitgedragen wordt binnen een veilige omgeving, met een team dat op een veilige en correcte manier samenwerkt. Je dient jezelf voor de volle 100% of meer te geven bij elke cliënt. Om hierin te slagen dien je je leven buiten de job op die manier te plannen dat je in goede vorm naar het werk komt. De coachen ondervinden dat hun focus en coördinatie niet optimaal is na een nacht met weinig slaap. Persoonlijke problemen en werksituaties gescheiden kunnen houden is een voordeel. De cliënt heeft er geen baad bij te weten of op te merken dat de coach moe, geïrriteerd of van streek is, althans niet wanneer je maar een half uur met hen aan het werk bent. Indien de periode langer is, kan het goed zijn dat dit vernoemd wordt.

Op het gebied van attitudes en vaardigheden vinden zij het belangrijk dat ze op de tijd werken, tijdig aanwezig zijn, beginnen en stoppen. Om dit in goede banen te leiden is het belangrijk een plan te hebben en het hele team dat op dat moment met de cliënt zal werken hiervan op de hoogte te brengen. Als coach ben je de leider van het therapeutisch team. Dit wil zeggen, het paard, de leider, side-walker en cliënt. Het is van uiterst belang dat je hier als coach zeer duidelijk bent in wat je van elke persoon verwacht. Een plan B is ook wenselijk, daar er altijd iets kan veranderen door externe gebeurtenissen, de staat van paard of pony, of wanneer het eerste plan niet werkt. Het plan dient dus flexibel te zijn. Een goed aanpassingsvermogen is een must wanneer je dagelijks zo veel kinderen begeleidt. Je dient het vermogen te bezitten om te begrijpen dat kinderen een slechte dag hebben, beperkt zijn in hun handelingen of het uitvoeren van wat je hen vraagt. Geduldig zijn en hen tijd geven om vooruitgang te maken.

Ten derde is het belangrijk regelmatig gesprekken, al dan niet feedbackgesprekken te hebben met ouders of begeleider. Als zij actief deelnemen in de sessie, ervoor zorgen dat zij deel uitmaken van het begeleidend team en deelnemen in een positieve en aanmoedigende sfeer. Eerlijk zijn met jezelf, de cliënt en de ouders. Het is vaak moeilijk om feedback te geven dat niet zeer positief is. Daar is het zeer belangrijk dat je probeert negatieve feedback om te zetten in opbouwende kritiek en steeds nieuwe methoden uitprobeert.

Als laatst heb je als coach ook een verantwoordelijkheid ten opzichte van het paard. Tijdens eender welke sessie of programma dient de zorg van het paard in het oog gehouden te worden. Hier ben je al begeleider verantwoordelijk voor. Tijdens één sessie zijn er meestal drie a vier mensen rond het paard aanwezig. Dit is dus zeer druk. Om van hen te verwachten dat zij cliënt na cliënt hun job doen is het noodzakelijk hun welzijn constant in het oog te houden.

Dit is een besluit dat ik getrokken heb uit de gesprekken met vier verschillende coaches. Daar hun antwoorden soms ver uit elkaar lagen, leek het mij interessant eens rond de tafel te gaan zitten en alle antwoorden te bespreken. Soms is het zeer nuttig om te weten hoe een collega het aanpakt. Elke coach heeft het wel eens voorgehad dat haar bepaalde aan-

pak bij een cliënt echt niet werkt. Deze gaat dan over naar een andere coach en deze heeft geen problemen. De coachen vonden de vragen die ik stelde zeer interessant. Het deed hen nadenken over hun eigen functioneren. Zij gaven aan dat omdat ze al zo lang in die routine zitten, vaak niet meer nadenken over de manier waarop zij het doen. Verder gaven zij ook aan dat het goed is op de hoogte te zijn van elkaars begeleidingsstijl. Het gebeurt regelmatig dat een coach een sessie van een andere coach overneemt. Om het kind zo goed mogelijk te begeleiden is interessant te weten hoe de andere het aanpakt.

5.2 PAARDEN OF THERAPIEPAARDEN?

5.2.1 Welzijn van het paard

In Festina Lente Organisation wordt het paard gezien als een belangrijke en evenwaardige partner. Men is dan ook zeer begaan met het welzijn van deze dieren zijnde hun gezondheid en verzorging. In eerste instantie is het belangrijk dat men gaat voorzien in de basisvoorwaarden van deze dieren zoals eten, water, slaap, beweging, borstelen en ruimte. (Mandrell, 2006) Dit welzijn verzekeren is een taak van alle trainers, ridders, helpers, vrijwilligers en werknemers en vraagt aandacht, bronnen en hulpmiddelen. Er wordt ook rekening gehouden met het onderzoek dat gedaan is naar het welzijn van paarden die op stal staan. (Festina Lente Foundation, 2012)

Er wordt elke dag gecontroleerd of de paarden in een goede en gezonde conditie zijn. Als er tekenen zijn van kreupelheid of lamheid wordt het paard voor die dag geschraapt, indien nodig wordt er een veearts bijgehaald. Training, goede leef- en zorgcondities houden therapiepaarden in balans. De manier waarop het paard getraind wordt hangt af van de vraag van de cliënt en zijn/haar handicap en de vorm van therapie. In Festina Lente zijn er heel wat paarden die gebruikt worden in de therapie sessies maar niet gebruikt worden in recreatieve rijlessen en omgekeerd.

Binnen de vier programma's wordt hier samen met de cliënten aandacht aan besteed. Het is belangrijk dat zij zich bewust zijn van het welzijn van het paard en wat er nodig is om het optimaalste te bereiken. Zeer vaak wordt de link gelegd naar hen zelf; voeding, hygiëne zijn zeer belangrijke elementen.

Hieronder zal besproken worden welke paarden geschikt zijn voor therapie en wat hun training inhoud. Deze informatie komt uit gesprekken met coachen, trainers en uit praktijkgerichte literatuur.

5.2.2 Een paard is een therapiepaard als het voldoet aan bepaalde voorwaarden

De paarden en pony's in Festina Lente zijn uniek. Waar haalt men deze? De coaches en lesgevers gaan samen op zoek naar paarden en pony's. Ze blijven hier niet voor in Ierland. Ongeveer een jaar geleden heeft de organisatie een schotse pony gekocht. Als de paarden uit Ierland komen, worden deze meestal eerst getest en dus op proef genomen. Deze testperiode zal uitmaken of het paard gekocht zal worden of niet. Deze periode duurt minstens één week. Op die manier heeft het paard tijd om te wennen aan zijn omgeving, de andere paarden, de drukte en de vele bezoekers. Pas na deze wensperiode zal het paard bereden worden door één van de lesgevers binnen Festina. Is dit positief, gaat men over naar de volgende stap. Dit is het uittesten van schrikreacties. Aan de hand van het tonen van verschillende materialen en geluiden wordt gekeken hoe het paard reageert. Dit is nodig omdat heel wat cliënten onverwachte dingen doen, zoals zich verschuiven, rare geluiden maken, zich laten vallen, aan het haar trekken, pitsen,... Wanneer het paard goed reageert op deze testen en dit wil zeggen, niet reageert, is dat een goed teken.

De paarden worden getraind volgens de noden van cliënten. Bovendien gaat men zorgvuldig tewerk wanneer er een paard voor een cliënt uitgekozen wordt. Deze selectie gebeurt op basis van temperament, beweging en overeenstemming met de cliënt. De uitrusting van het paard wordt ook gekozen op basis van de noden van de cliënt en de doelen van de therapie. Veiligheidsregels houdt men ook in het achterhoofd. De coachen geven aan dat zij het belangrijk vinden een keuze te hebben uit verschillende paarden en pony's, zodat je er één bepaalde kan uitkiezen die het beste beantwoordt aan de vraag en noden van de cliënt voor die sessie. Een variëteit maakt ook dat het niet steeds dezelfde paarden/pony's zijn, die aan het werk zijn. De paarden en pony's zelf moeten overweg kunnen met het gevarieerde werk. Paarden die snel gestresseerd of moe raken, zijn geen goede partij voor dit werk. Deze variëteit moet er zijn in grote, temperament, gang,... De stap en pas van één paard kan zeer geschikt zijn voor een bepaalde cliënt en dan weer minder voor iemand anders.

Paarden liegen niet. Ze maken geen scheiding tussen hoe zij zich voelen en hoe ze zich gedragen. Het is dus echt: 'what you see is what you get.' Paarden dwingen cliënten om met dezelfde transparantie te communiceren. Elk moment dat je in hun omgeving bent, meten en lezen zij jou op een zeer nauwkeurige wijze. Wat ze moeten horen van mensen is wat velen willen horen. Zij willen dat wij kalm, geconcentreerd en zeker zijn. Ze vragen consistentie. Ze willen dat we onze beste zelf zijn. Doordat zij zo gevoelig zijn voor signalen helpen zij ons om onze eigen obstakels te vinden en aan te pakken.

Als jij je paard wil leren hoe hij kalm, verantwoordelijk, betrouwbaar en moedig moet zijn, dien jij deze eigenschappen eerst zelf te bezitten. Tijdens dit proces ontdekt de cliënt dat als een paard hem ziet als ontspannen, evenwichtig en gericht, iedereen hem zo ziet. Alle maskers afzetten en zeker zijn van jezelf is de boodschap. Maar dit is makkelijker gezegd dan gedaan. (Mandrell, 2006)

Binnen EAT is het belangrijk dat de paarden geschikt zijn voor de job. Dit wil zeggen dat ze gekozen dienen te worden in functie van de behoefte van de cliënten. Een goede relatie tussen paard en cliënt is zeer belangrijk voor een succesvolle therapie. (Project, 2005) Dit is een belangrijke vraag die men zich stelt binnen Festina Lente. Het wordt meestal duidelijk tijdens de eerste sessie of een paard of pony al dan niet geschikt is voor die bepaalde cliënt. Elk paard/pony moet veilig zijn om mee te werken. Dit als observatiedoel. Paarden die het gewoon zijn los te zijn met andere paarden in een piste. Deze paarden zijn sociaal met elkaar, bewegen rond, of laten het toe elkaar rond te bewegen. Paarden die met elkaar interageren en ervan genieten rond mensen te zijn. Ofwel in een één op één situatie of groepsgericht. Paarden die reageren op het gedrag van de personen die met hem aan het werk zijn. Paarden die tolerant en geduldig zijn met mensen.

Een voorbeeld hiervan is cliënt D. een jongen van 6jaar. Hij heeft een hersenverlamming en kan hierdoor moeilijk stappen en zijn romp recht houden. Het doel van de therapie is beide te verbeteren. De pony Maxwell werd voor hem uitgekozen. Na 10minuten werd duidelijk dat deze pony te groot was voor deze jongen. Hij kon zijn balans niet vinden, kon zich niet recht houden en bewoog te fel van links naar recht. Voor de volgende sessie koos coach A. een andere en kleinere pony voor hem uit. Ik merkte direct het verschil.

Voor elke sessie wordt gecontroleerd of het paard gehoorzaam is, rust uitstraalt en dus betrouwbaar is. Er wordt ook aandacht besteed aan de aantrekkelijkheid. Paarden die verzorgd zijn voelen zich goed in hun vel. Coaches merken op deze manier ook eventuele gebreken of wonden op.

Het werken met paarden wordt als een meerwaarde gezien. Paarden zijn prooidieren. Ze leven in groep, de groep biedt veiligheid omdat ze constant op hun hoede moeten zijn voor roofdieren. Paarden communiceren met elkaar aan de hand van lichaamstaal. Zij zijn dus super gevoelig en alert op wat er rondom hen gebeurt. Het is hun natuur. Dat maakt dat zij experts zijn in het lezen van lichaamstaal bij zowel dier als mens. Paarden spiegelen het gedrag van mensen, je kan hen niet om de tuin leiden. (Yff, Sino Dato) Dat is de reden

waarom zij geschikt zijn als middel om (ortho)pedagogische/agogische doelen te bereiken bij de cliënt.

Dit werd duidelijk tijdens sessie één met cliënt T., hij deed zich zelfverzekerd voor maar was het niet. Dit bleek uit de reactie van het paard. Splash weigerde zijn hoef op te tillen.

5.2.3 Training van de therapiepaarden

De paarden worden getraind via de methode van Chris Irwin die hierboven beschreven werd. Dit wordt gezien als een constant proces. Sommige paarden dienen af en toe bijgestuurd te worden. Het is belangrijk dat dit in de gaten gehouden wordt. Correcte training is nodig, wat de leeftijd of ervaring van het paard ook is. (Project, 2005)

Binnen Festina Lente gebeurt dit door de coaches, zij gaan één op één met het paard te werk. Er wordt zeer veel goed werk geleverd door het werken via de in-hand methode en het werk aan de longe. Jonge en nieuwe paarden worden stapsgewijs op geleerd. Dit gebeurt op een zachte manier en op het tempo van het paard. In dit gebied is het zeer belangrijk om consistent en consequent te handelen. Dit wil zeggen dat er zo snel mogelijk bijgestuurd moet worden indien nodig.

Het ideale therapiepaard is een ruïn of merrie, ouder dan vijf jaar. Deze dient rustig te zijn en een constant ritme te hebben in stap en draf. Een paard dat bijt, stampet of snel verschiet is niet geschikt. Deze paarden dienen training te krijgen als gewoon rijpaard, maar ook als therapiepaard. Zij moeten gewoon gemaakt worden aan de piste en het therapeutisch pad en ook het materiaal dat gebruikt wordt op en naast het paard. Zoals een longe-singel met handvaten, speciale zadels, palen, pitzakken, speelgoed, ringen,... Soms worden deze weggegooid, het paard dient hier rustig onder te blijven. De paarden moeten het ook gewoon zijn één persoon langs elke zijde te hebben en ook een leider naast zijn hoofd. Heel wat cliënten hebben een onevenwichtig gewicht en balans, de paarden moeten dit aankunnen. Als ook het feit dat cliënten plotse bewegingen maken, kunnen roepen en schreeuwen. Andere cliënten zijn zeer beweeglijk en bewegen van voor naar achter, liggen neer, pitsen of trekken aan het haar.

Tijdens de verschillende programma's en sessies dient het paard op een rustige manier te reageren naar de leider en de coach en volgzzaam te zijn. Omgevingen kunnen veranderen, het paard dient zich hieraan aan te passen zonder te schrikken. Dit wil echter niet zeggen dat het paard niet mag aangeven dat hij zich zorgen maakt. Dan is de leider daar om hem gerust te stellen. Dit wordt ook aangeleerd in de opleiding van Chris Irwin.

De coaches geven aan dat het een groot voordeel is een paard/pony te hebben vanaf een jonge leeftijd. Zo leer je elkaar zeer goed kennen tijdens de tijd dat de training loopt. Positief is dat je weet welke ervaringen zij gehad hebben tijdens hun leven, dit weet je nooit wanneer je een paard op oudere leeftijd koopt. Een goede relatie tussen coach en paard is uiterst belangrijk. Deze moet gebaseerd zijn op vertrouwen en kennis van elkaar. Jij weet als coach wat je van hen kan verwachten en het paard weet wat hij van jou kan verwachten. Tijdens eender welke sessie of programma vertrouwd het paard meer op jou dan op zijn rijder. Zij weten dat jij als coach hen zal beschermen van schade en leiderschap zal bieden wanneer zij niet goed weten wat te doen. Naast het werk is het goed om wat tijd te hebben met de paarden waarin je niets van hen vraagt en hen aandacht geeft die ze graag hebben. Bij de ene is dit een goede groom krijgen, bij de andere is dit voltige of eens galopperen in het veld. Dit onderhoudt de positieve relatie. Paarden trainen doe je niet in drie weken. Het is een non-stop proces dat regelmatig bijgestuurd moet worden. Soms is het goed om als coach op de rug van het paard te kruipen en dingen van hen te vragen zoals de cliënt dat doet en aanvoelen hoe zij reageren. Een goed therapiepaard is in goede gezondheid, zowel lichamelijk als geestelijk. Een evenwichtige en rustige persoonlijkheid die van mensen houden en nieuwsgierig zijn. Ideaal is een paard te trainen dat van nature deze eigenschappen bezit.

5.3 CLIËNTEN

5.3.1 *Toelatingsvoorwaarden*

Om toegelaten te worden in één van de Equine Facilitated Programmes is het in eerste instantie belangrijk dat de cliënt een medisch of psychologisch onderzoek heeft ondergaan. Er moet een aanbeveling zijn voor Equine Assisted Intervention. Men wil letsels bij de cliënt vermijden, basisdocumenten voor de coach zijn noodzakelijk. Dit om therapiedoelen te tellen, de effecten van de therapie te beoordelen en als verzekering voor de coach. De cliënt moet een vaccinatie gehad hebben tegen tetanus.

Ten tweede dient tijdens het eerste contact met de cliënt en zijn begeleider (ouder, voogd, leerkracht) kennisgemaakt te worden met de basisregels. Dit houdt in hoe omgaan in het handelen met paarden, dragen van een helm, dichtritsen van een jas,...

5.3.2 *Het eerste contact*

In Festina Lente hecht men zeer veel belang aan het eerste contact tussen cliënt en paard, in welk programma de cliënt zich ook bevindt. Er wordt dus orthopedagogisch gehandeld daar er voldoende aandacht wordt besteed aan kennismaking met de omgeving. Het is de bedoeling dat de hulpvrager een rustgevend gevoel heeft en weet wanneer hij waar naartoe moet om te vinden wat hij zoekt. Tijd om de omgeving te verkennen is nodig om de nieuwsgierigheid te laten verdwijnen alvorens men begint te werken met paarden. In het eerste contact tussen cliënt en paard is vaak een structuur te herkennen. Na een moment van huivering durft men het dier te benaderen en aan te raken. Al snel volgt de vraag 'hoe heet hij.' Na dit eerste contact ligt de weg open voor verdere kennismaking. De begeleider dient deze kennismaking goed voor te bereiden aangezien er gegroet, gestreeld en gesproken wordt. (Stockman, 2011)

Het is belangrijk dat er een vertrouwensband tussen cliënt en paard ontstaat. Iedere persoon kan voordelen halen uit het contact met paarden in een EAI sessie, dit als de persoon er open voor staat. Het kan wel wat tijd kosten voor een cliënt een band scheidt met een paard. (Banty, 2012) In eerste instantie gaat men dit trachten te bereiken door de cliënt te betrekken bij de verzorging van de paarden.

5.3.3 *Verwachtingen van de organisatie naar de cliënt toe*

Omdat Festina Lente zeer begaan is met het welzijn van hun dieren dienen niet alleen de werknemers hier actief aan mee te werken maar ook de vele cliënten die er over de vloer komen. Dit maakt echter deel uit van elk programma of sessie.

De orthopedagogische benadering wordt aangereikt in die zin dat we vragen aan de cliënten om het paard steeds in dezelfde volgorde te benaderen en te borstelen. Namelijk van voor naar achteren zodat het paard deze beweging kan volgen. Door naast dit grote dier te staan en erop te mogen en kunnen wrijven neemt het vertrouwen enorm toe. Paarden hebben net als mensen bepaalde plaatsen waar ze het meer of minder fijn vinden om gewreven te worden. Het paard zal dit zeggen door bijvoorbeeld zijn oren naar achter te draaien of te stampen met zijn hoef op de grond. Dit is voor de cliënt een situatie waarin hij expliciet rekening moet houden met een ander. Wanneer de link gelegd wordt tussen eigen handelen en de reactie daarop van het paard kan een persoon inzicht krijgen in de gevolgen van zijn actie en leren zich daaraan aan te passen. (Stockman, 2011)

Hieruit kan opgemaakt worden dat een cliënt enkele aanpassingen of toegevingen moet doen om de therapie te laten slagen. Hij kiest er zelf voor om deel te nemen in een sessie. Komt tijdig aan en neemt elke week deel gedurende het hele programma (waar haalbaar). Begrijpt en respecteert de veiligheidsinstructies. De cliënten dienen zich bewust te zijn van het feit dat het niet aanvaard wordt wanneer hun gedrag, zichzelf of anderen in gevaar

brengt. Wanneer dit gebeurt zal er zeer snel ingegrepen worden. Om positieve resultaten te bekomen tijdens de therapie wordt er van de cliënt verwacht dat zij doen wat de coach hen aangeeft of vraagt. De coach geeft zich voor 100%, van de cliënt wordt hetzelfde gevraagd. Ze kunnen dit bereiken door hun focus te behouden, te luisteren, vragen te stellen,... Het is mogelijk dat de cliënt moe, gefrustreerd is, zich niet goed voelt, niet comfortabel is, van streek is door een gebeurtenis eerder die dag of week,... De verbale cliënten kunnen dit aangeven. Bij de anderen is het de opdracht van de coach om hier non-verbale achter te komen of kort in gesprek te gaan met de ouders. Het is aangenaam wanneer de cliënt positief ingesteld is en open staat om nieuwe dingen uit te proberen. De cliënten komen voor therapie, maar het is goed wanneer dit zij niet zo aanvoelen.

5.3.4 Invloed van het paard op de cliënt

Via de verschillende interventies wil men het Quality Of Life van personen met een beperking verhogen. Paarden zorgen voor comfort, relaxatie en entertainment. Met deze dieren zal de cliënt weinig non-verbale conflicten ondervinden zolang de cliënt geen gedragsproblemen naar het dier vertoond. (Fine, 2010)

Binnen Festina Lente tracht men alles mogelijk te maken voor elke individuele cliënt. Er is nog nooit iemand geweigerd in deze organisatie. Men probeert ervoor te zorgen dat het kind de therapie niet ervaart als een therapie. Tijdens de sessies worden cliënten nooit gedwongen, dat maakt dat de omgang met een paard laagdrempelig wordt. Het motto is hier: niets moet!

Bart. is een jongen van 5jaar met autisme. Tijdens zijn eerste sessie wou hij geen ruiterspet aan. Bart. kan niet spreken maar hij maakte dit duidelijk door te schreeuwen als de pet in de buurt van zijn hoofd kwam. Coach Anna merkte dit op en ging naar de mama toe. Zij gaf haar de boodschap Bart niet te dwingen als hij het niet wil. Bart bracht zijn eerste sessie door op de pony zonder ruiterspet. Bart kan niet spreken maar verstaat wel taal. Anna vertelde hem dat hij volgende keer met de pony buiten mag gaan wandelen als hij zijn ruiterspet op heeft. Bij het starten van de volgende sessie had Bart zijn ruiterspet op.

Waarden en vaardigheden geleerd via EAI kunnen na een tijdje overgezet worden naar het 'real-life,' dit wordt ook wel de transfer genoemd. Kinderen en adolescenten ondervinden voordelen van EAI daar het paard hun noden van affectie, vertrouwen, kameraadschap, onvoorwaardelijk plezier en warmte tegemoet komen. Het paard biedt hen kansen om empathie, verantwoordelijkheid en het belang van het leven te ontwikkelen. (Banty, 2012)

5.3.5 De transfer van het geleerde naar het dagelijks leven van de cliënt

Onderstaand schema zal duidelijk maken hoe de zorg voor het paard (met als inhoud: werk op het paard, werken aan de longe en verzorging) invloed heeft op de persoonlijke ontwikkeling (met als inhoud: zelfzorg, communicatie, sociale vaardigheden,...).

Zorg voor paarden	Persoonlijke ontwikkeling
Voeding en water	Gezond eten, gepast gedrag aan tafel, koken, gezond drinken
Borstelen en wassen	Persoonlijke hygiëne, persoonlijke presentatie, inclusief wassen, scheren, haarverzorging
Stallen uitmesten, opruimen van stallen, velden en de yard	Opruimen en kuisen van slaapkamer en leefruimtes, organisatie en zorg voor persoonlijke spullen
Op- en afzadelen, schoonmaken van de rijtuigen	Zichzelf aankleden, klaarmaken voor een volgende activiteit, de was doen

Rijden en longeren	Beweging en fitness, coördinatie en controle, balans, ruimtelijk inzicht, mobiliteit en behendigheid, zelfvertrouwen, zelfbewustzijn en het vervullen van aangepast/gepast gedrag
Aan- en uitdoen van dekens	Keuze van gepaste kledij en zorg voor kleding
Paarden vangen, paarden uitlaten, leiden en handelen	Gepast gedrag vertonen, tijdsmanagement, reisvaardigheden
De routine van het paard volgend	Vinden van informatie, volgen van tijdstabellen, organiseren van vrijetijd, geldbeheer
Behouden van goede werkrelatie en communicatie met anderen	Relaties, communicatie en alfabetisering
Gezondheid en veiligheid behouden	Gezondheid en veiligheid behouden

Om de cliënten de transfer te laten maken van therapie naar hun persoonlijke levenssituaties zullen de coaches vooral het bewustzijn van de cliënten aanmoedigen over hoe zij dit kunnen omzetten naar hun persoonlijke levenssfeer. Voorbeelden hiervan zijn beslissingen maken, problemen oplossen, concentratie en focus, assertiviteit, persoonlijke energie,... De veranderingen die hebben plaatsgevonden aanmoedigen zoals zelfvertrouwen, zelfbeeld, bewustzijn van persoonlijke vaardigheden en hoe de dingen die goedlopen met de paarden ook kunnen helpen of goed kunnen gaan thuis, op school of in werksituaties. Aantonen dat verbetering in communicatie en zelfexpressie hun sociale relaties kan verbeteren.

Een goede communicatie met de ouders is hier zeker een voordeel. Aan hen kan gevraagd worden of er verbetering is en op welke gebieden er nog werk verricht moet worden. Wanneer een cliënt een langere tijd in therapie is met dezelfde coach ontstaat er een vertrouwensband. Het gebeurt dan dat de cliënten raad vragen aan de coach over bijvoorbeeld een probleem dat zich voordoet op school. Deze problemen zijn vaak gerelateerd aan een laag zelfbeeld. Dit is een eigenschap waar de coach mee te werk kan gaan. Het helpt ook wanneer ouders aangeven aan wat zij op dat moment aan het werken zijn met bijvoorbeeld andere therapeuten of op school. Dan kan er in lijn gewerkt worden met de therapeutische sessie. De transfer verloopt het beste wanneer er continu gewerkt wordt, dus ook op school en thuis.

5.3.6 *Interactie tussen coach/begeleider en cliënt*

Afhankelijk van het programma is er een verschil te zien in interactie. Tijdens de Equine Facilitated Programmes (EFEP, EAL en Supported Helpers) verwacht men een goede interactie tussen coaches/begeleiders en cliënten. Mede omdat dit een doelstelling is binnen elk programma. De cliënten dienen op een gepaste manier te communiceren, leren verbaal hun gevoelens en gedachten uiten, gaan sociale relaties aan en tonen respect.

Een verschil kan gemaakt worden met een therapeutische sessie. De interactie is hier afhankelijk van de cliënt. Sommige kinderen zijn non-verbaal. Enkelen onder hen gaan communiceren aan de hand van geluiden, anderen zeggen gewoon niets. De coach zal hierop inspringen door zelf wel verbaal te zijn, maar ook op een andere manier te werk te gaan, bijvoorbeeld door 'high fives' te geven en in de handen te klappen als teken van appreciatie. Er worden ook liedjes gezongen Deze leert ook de cliënt kennen en na een tijdje weet deze welk geluid wat betekent. Zo wordt er ook met deze cliënten een band ontwikkeld. Bij sommige cliënten is één van de doelstellingen communicatief zich beter leren uiten of zelfs leren praten. Ook hier zal de coach op inspelen door bijvoorbeeld vragen te

stellen, het kind de tijd te geven achter woorden te zoeken en dus geen woorden in de mond te leggen. Ikzelf heb opgemerkt dat wanneer je het kind de tijd geeft, de woorden wel komen of hij zich op één of andere manier probeert duidelijk te maken.

Daarnaast zijn er ook kinderen die verbaal geen communicatieproblemen hebben. De communicatie en interactie wordt opgestart door de therapeutische coach. Van begin tot einde zal deze contact proberen te zoeken met het kind. Het kind zal echter nooit gedwongen worden te antwoorden. Het ene kind is nu eenmaal praatgraag op de pony, terwijl de andere liever zwijgt en geniet. Als er toch gesprekken plaatsvinden, gaat dit over van alles. De coach tracht deze gesprekken in die richting de wijzen dat het te maken heeft met wat ze bezig zijn, dit omdat sommige kinderen hun gedachten afdwalen en zij na een half uur niet beseft hebben dat ze op de pony hebben gezeten.

5.4 OUDERS

De ouders zijn een belangrijke partner binnen Equine Assisted Interventions. Hun aandeel is verschillend afhankelijk van het programma waar hun kind is ingeschreven.

Als hun kind deelneemt aan een therapeutische sessie wordt er vooraf samengezeten en een gesprek gehouden over wie het kind is, wat zijn sterktes en zwaktes zijn en wat men graag bereikt zou zien via de therapie sessies. Over deze kinderen worden dossiers bijgehouden die regelmatig aangevuld worden. De inhoud van zo'n dossier vind je terug in bijlage nummer 2. Deze dossiers zijn er om hun vooruitgang in de gaten te houden en werkpunten te formuleren voor de toekomst. Soms gebeurt het dat een cliënt achteruit gaat, via deze weg kan men dit opmerken.

Ella is een meisje van 14 jaar. Zij heeft autisme. Zij maakt geen oogcontact en praat niet. Haar moeder vertelde ons dat zij wel taal kent aangezien zij op de computer dingen kan opzoeken. Het doel van haar therapie sessies in Festina Lente is te leren spreken. Coach Anna begon met één woord zoals bijvoorbeeld: 'door', 'Ronan', 'Horse'. Daarna ging zij over naar twee woorden, bijvoorbeeld: 'Hi Ronan'. Momenteel spreekt Ella driewoordzinnen uit zoals: 'Open the door', 'Walk on Ronan'. Sinds twee weken slaagt Ella deze zinnen door elkaar. Coach Anna denkt dat het te veel is. Daarom focussen wij ons voorlopig enkel op de zin 'Open the door'.

In de communicatie met de ouders is het belangrijk hen geen onrealistische verwachtingen te geven. En wanneer zij onrealistische verwachtingen hebben is het belangrijk hierop in te spelen en een goed gesprek te hebben. (Fine, 2010)

Cindy is een 7jarig meisje met autisme. Zij heeft problemen met interactie en communicatie. Haar mama vroeg aan coach Ana of Cindy ooit zou kunnen me rijden in groepslessen. Ana was zeer eerlijk en zei dat dit voorlopig nog niet aan de orde is en dat hierover gesproken kan worden binnen enkele jaren.

In de andere programma's wordt er minder nauw samengewerkt met de ouders. Dit vooral door tijdsgebrek.

Uit verschillende gesprekken met ouders kan ik afleiden dat zij het belangrijk vinden dat hun kind de therapie niet aanvoelt als therapie of werken. Therapie met of op het paard moet op een zodanige manier gegeven worden dat zij het niet als werken zien maar als iets leuk. Ze moeten al zo hard werken bij bijvoorbeeld de kinesist of fysiotherapeut. Volgens hen is het net dat wat de therapie zo succesvol maakt, hen spelenderwijs stimuleren.

5.5 HOLISME

Festina Lente doet al het mogelijk om holistisch te werken in al haar programma's en sessies. Alle bovenstaande besproken voorwaarden, namelijk coach, paard, cliënt en ouders interageren constant met elkaar.

Een eenvoudige definitie van holisme is de volgende:

“Holisme is een theorie waarbij een geheel niet kan worden geanalyseerd zonder dat men overblijft met de som van de delen of zonder dat het geheel wordt gereduceerd tot afzonderlijke elementen.” (MMX, 2013)

Elk systeem zoals een instelling, organisatie, manege, dat zich situeert binnen de bijzondere jeugdzorg, gehandicaptensector, psychiatrie,... is ingebed in een groter geheel en verbonden met alle componenten van dit geheel. Binnen elk van deze systemen is er een link met bepaalde culturele, economische, medische, pedagogische, psychologische en filosofische sub componenten van het geheel. Al deze sub componenten zijn wezenlijk en onderling afhankelijk van elkaar. Dit wil zeggen dat alle aspecten ervan die we met onze zintuigen kunnen waarnemen met elkaar in verbinding staan, tegenover elkaar een samenhang en afhankelijkheid vertonen en slechts deeltjes zijn van eenzelfde grotere werkelijkheid. (PCCaritas, 2006)

Partners binnen de setting van orthopedagogisch paardrijden en therapeutisch paardrijden zijn: begeleider, cliënt en paard, de instelling, het netwerk van de cliënt, het paard in al zijn facetten. Al deze partners staan in verbinding met elkaar, zijn afhankelijk van elkaar, vertonen een duidelijke samenhang en maken deel uit van dezelfde werkelijkheid. In de praktijk zien we dat bepaalde aspecten hierbij soms over het hoofd worden gezien.

Er is steeds meer aandacht voor de educatieve, sociale en therapeutische aspecten van Equine Assisted Interventions. Er wordt op die manier een holistisch standpunt geïntroduceerd met betrekking tot cliënten. Wanneer men gaat vertrekken vanuit het holistisch standpunt in plaats van het medische model zal de achtergrond van de cliënt breder en groter worden. Dit kan toegeschreven worden aan een goede teamwerking en dienstverlening voor de cliënt. Om dit te bereiken dient men multidisciplinair te gaan werken en langetermijndoelstellingen op te stellen.

De holistische benadering van cliënten leert ons dat er op het niveau van zijn eigen organisme een duidelijke samenhang is tussen geestelijke en lichamelijke componenten en we op het niveau van zijn interactie met zijn omgeving moeten rekening houden met het feit dat hij voortdurend in contract staat met zijn dagdagelijkse omgeving.

Hoe het gaat in de thuissituatie wordt deels meegebracht naar de piste waar hij gaat werken met het paard.

De coachen vinden dat zij binnen hun sessies holistisch te werk gaan. zij houden rekening met het zelfbewustzijn van de cliënt met zichzelf, de mensen rondom zich en de omgeving. De coachen zelf houden rekening met de noden van de cliënt op de dag zelf. De planning is zeer flexibel en kan aangepast worden indien nodig. Hierbij zijn zij steeds positief en aanmoedigend zodat bij het kind de focus gelegd wordt op wat hij wel en niet kan doen. Verder wordt er gebalanceerd in het fysieke en emotionele bewustzijn van het kind. Deze wordt aangemoedigd te reageren op de omgeving en ermee in verbinding te staan. De aanpak binnen het tea cliënt, coach, sidewalker, leider en paard is dat het kind en pony één zijn.

Daarnaast vinden de coachen dat we holistisch zijn wanneer er een goede communicatie is met de ouders en er bepaalde afspraken gemaakt worden. Bijvoorbeeld dat het therapeutisch paardrijden deel uitmaakt van het leren van een bepaalde vaardigheid zoals communicatie. De sessie kan ook gewoon een tijd zijn waarin het kind zich ontspand en gewoon geniet. Dan werkt de therapie relaxerend, wat goed is. Het werkt zeer goed bij kinderen met autisme. De ouders geven de feedback dat hun kind rustiger is na het paardrijden, soms voor een hele dag. Voor anderen is het een hobby. Wanneer de cliënten leren paardrijden, dit wordt recreatief paardrijden voor personen met een beperking genoemd, voelt het voor hen als iets groots dat zij bereikt hebben. Al deze aspecten kunnen hun kwaliteit van leven verbeteren.

6 PRAKTIJK

Voor het praktische gedeelte van deze bachelorproef heb ik de kans gekregen om actief mee te werken in de vijf verschillende programma's. Tijdens de eerste maand van mijn stage heb ik vooral meegelopen en kennisgemaakt met de programma's, de coachen, de kinderen en de verschillende manieren van werken. De laatste twee maanden heb ik zeer intensief mee begeleid maar ook zelfstandig enkele groepen en sessies begeleid.

Dit praktijkgedeelte is tot stand gekomen door mijn eigen ervaringen neer te schrijven en door in gesprek te gaan met coachen, ouders en cliënten.

In het eerste deel zal de intake procedure besproken worden. In het tweede gedeelte komen de programma's en sessies aan bod. Deze zullen uitgelegd worden aan de hand van casussen waar ik zelf als begeleider deel van uitgemaakt heb.

6.1 INTAKE

Alle cliënten worden telefonisch of per e-mail aangemeld. Er dient steeds een formulier ingevuld te worden met algemene informatie. Dit houdt het programma in waarvoor de cliënt opteert alsook zijn of haar beperking en een motivatie. Op basis hiervan gebeurt de groepsindeling. De coaches hebben op deze manier een beeld over de cliënt waarmee ze zullen werken. Pas na een eerste sessie kan men zich een echt beeld vormen van de cliënt en de hulpvraag. Indien de cliënt een langere tijd komt wordt er ook een persoonlijke map gemaakt waarin wordt bijgehouden wat men met de sessie wil bereiken en hoe het verloopt. De meeste cliënten komen wekelijks, hiervan maakt men maandelijks een verslag op.

Tijdens de intakegesprekken en de eerste sessie worden algemene doelstellingen opgesteld voor elke individuele cliënt. Doelstellingen die vaak aan bod komen zijn:

- Verbeteren van motivatiekracht en waarnemingsvermogen
- Kweken van vertrouwen en zelfvertrouwen
- Afbouwen van angsten of agressies
- Aanleren van juiste zelfinschatting
- Verbeteren van concentratie en uithoudingsvermogen
- Ontwikkelen van meer positief sociaal contact
- Verbeteren van ritmegevoel
- Eigenwaarde vergroten
- Coördinatie verbetering
- Energie leren beheersen

De intakeprocedure is gelijkaardig voor de verschillende programma's en therapeutische sessies.

De intakeformulieren voor het therapeutisch paardrijden en Equine Facilitated Educational Programme zijn terug te vinden in bijlage 2 en 3.

6.2 PROGRAMMA'S, CASUSSEN EN SESSIES

6.2.1 *Equine Assisted Learning – Leren met ondersteuning van paarden*

Dit programma bestaat uit een proces dat jonge mensen doorlopen via het werken met paarden om hun emotionele ontwikkeling, persoonlijk bewustzijn, relaties en vertrouwen te ontwikkelen. Dit proces wordt doorlopen in een team van vier: een coach, een helper, een paard en de participant. De focus ligt op het individu en grondwerk met het paard. (Programme, 2012)

Moeder en zoon, Maria en Steven startten deze therapie begin februari 2013. Maria is een jonge (22jaar) en alleenstaande moeder van twee kinderen. Steven is vier jaar. Zij hadden er acht sessies opzitten maar wilden nog een tijdje doorgaan. Begin april werd hun therapie hervat. Zij komen voor één uur op vrijdagmiddag. Ik heb drie sessies met hen doorlopen. Binnen dit programma is het voor hen belangrijk dat zij een leuke tijd hebben samen en vooral even tijd hebben voor elkaar om iets fijns te doen.

De lange termijn doelstelling voor hen binnen dit programma is dat Steven op een rustige en vriendelijke manier de aandacht van zijn mama vraagt, niet roept of schreeuwt wanneer zij niet onmiddellijk op hem reageert en dat de mama op een rustigere manier met haar zoon omgaat wanneer deze zich niet op een gepaste manier gedraagt in plaats van te roepen en hem vast te grijpen.

Om deze doelstellingen te bereiken werden er deeldoelstellingen opgesteld, maar ook enkele regels zoals:

- Maria werkt individueel met paard Bella, Steven werkt individueel met pony Sean. Op die manier zijn zij verantwoordelijk voor hun eigen paard/pony.
- Deze verantwoordelijkheid dienen zij met respect uit te voeren, dit wil zeggen, bij het begin van de sessie zichzelf en de pony relaxeren door goed te borstelen.
- Gesprekken hebben met elkaar over hoe de pony/paard zich voelt, gedraagt,... op deze manier moeten ze zich focussen en wordt er gewerkt aan hun concentratievermogen. Er ontstaat ook een positief sociaal contact tussen moeder en zoon.
- Hun energie onder controle houden wanneer zij aan het werk zijn met hun paard/pony. Dit wil zeggen wanneer Steven begint rond te rennen in de piste, dient Maria haar energie zo laag mogelijk te houden en toch de situatie onder controle te krijgen, ze dient hierbij haar paard en zijn pony in het oog te houden.
- Het vertrouwen en zelfvertrouwen bij hen beide vergroten en ook tussen elkaar
- De mama helpen te leren ontspannen rond het gedrag van haar zoon.
- Probleemoplossend vermogen verhogen

6.2.1.1 Structuur van de sessie

De structuur van een Equine Assisted Learning sessie heeft een logische opbouw maar is afhankelijk van de samenstelling van de groep.

Er zijn twee soorten deelnemers binnen dit programma. In eerste instantie gezinnen, zoals mijn voorbeeld, moeder Maria en zoon Steven. Dit zijn de kleinste groepjes. In de tweede plaats nemen er organisaties of scholen aan deel. Deze groepen zijn dus groter. Ik heb de kans niet gehad om deel te nemen aan het laatste.

De sessie waaraan Steven en Maria deelnemen heeft elke week een gelijkaardige opbouw.

Coach Cinta en ik wachten hen op aan de ingang van Festina Lente. We houden een korte babbel en doorlopen het plan van de sessie voor die dag. Vervolgens gaan we naar de piste en kijken we of deze in orde is om de twee pony's veilig naartoe te brengen. Dan ga ik met Steven naar zijn pony Shawn. Hij mag zelf de halster aandoen en de pony naar de piste begeleiden. Daar kan hij van start gaan met het borstelen. Dan ga ik met Maria naar haar pony Bella, ook zij doet de halster zelfstandig aan en brengt Bella naar de piste. Tijdens het eerste kwartier wordt er geborsteld om iedereen rustig in de sessie te krijgen.

Binnen deze sessies wordt er niet echt aandacht besteed aan hoe de halster wordt aangedaan of welke borstels waar op het paard en waarom gebruikt worden. Dan zou het van ons begeleiders uit te veel gestuurd worden. Ik ga als paardenverantwoordelijke bijvoorbeeld niet ingrijpen wanneer Steven zijn pony in gezicht aait, daar dit toch één van de regels is in Festina Lente dat dit niet gedaan wordt. We doen dit niet omdat dit één van de redenen is waarom moeder en zoon deelnemen aan dit programma. De mama gebruikt

heel vaak het woordje 'neen.' Als wij dit als begeleiders ook gaan doen, werken we niet aan de doelstellingen. In dit programma wordt het welzijn van de paarden in omgang dus een beetje verwaarloosd.

In het middenstuk vindt de activiteit plaats. Deze is elke week anders. Dit kan een vertrouwensrit inhouden, dit kan zijn een parcours doorlopen of een parcours opstellen en dan doorlopen, dit kan inhouden paarden bekijken vanop een afstand en bespreken hoe zij interageren,...

Deze aspecten worden ook wel eens gebruikt in het Equine Facilitated Educational Programma of in Stable Management sessies. Dit toont nog eens aan dat de programma's elkaar overlappen.

Om te eindigen krijgen de pony's een aai en wordt er afscheid genomen. Terwijl ik de pony's wegbreng houdt coach Cinta een kort gesprek met de deelnemers over het verloop van de sessie.

Hieronder kan u lezen hoe mijn drie sessies met dit duo verlopen zijn.

6.2.1.2 Behandeling en evolutie

Sessie 1

Tijdens mijn eerste sessie met Maria en Steven was Steven verlegen en teruggetrokken toen ik me voorstelde. Hij had niet verwacht dat ik de plaats zou innemen van Siofra, de coach waar hij normaal mee samenwerkt. Deze situatie was niet ideaal, maar door haar ziekteverlof kon het niet anders. Maria deed heel goed werk wanneer zij hem geruststelde en hem uitlegde hoe het kwam. Zij bleef zeer rustig en moedigde hem aan samen met mij en haar mini-pony Sean te gaan halen. EALbegeleider Cinta vond haar reactie zeer positief. Normaal heft ze haar stem en beveelt ze hem te kalmeren. Tijdens deze sessie was dit anders.

Als begeleider heb ik het grootste deel van de sessie met Steven doorgebracht. Hij doet het werk, ik ben er om het paard in het oog te houden en hem veilig te houden. Als hij wil praten of vragen heeft zal ik hier natuurlijk op ingaan. Zo niet hou ik me afzijdig. Ik merkte aan Steven dat hij na een tijdje genoeg had van het borstelen. Hij liet zijn pony achter en liep naar zijn mama, begon rond haar pony te springen. Ik vroeg aan Steven of hij terug kon komen naar zijn pony. Deze is immers zijn verantwoordelijkheid. Ik stelde voor dat hij de pony even zou rondleiden in de piste. Ik zette een klein parcours op en dit viel in de smaak. De mama kon op die manier rustig verder gaan met wat zij bezig was, zonder zich zorgen te maken of druk te maken in haar zoon. Nadat Steven het parcours doorlopen had met zijn pony vroeg hij aan zijn mama of zij hetzelfde wou doen met haar pony. Zij reageerde positief. Ik vroeg aan Steven of hij wou toekijken maar tegelijkertijd zorg kon dragen voor zijn pony. Dit deed hij zonder aarzelen.

Deze sessie maakte een moeilijke start maar het verloop en einde was veelbelovend. Omdat deze sessie zo goed verlopen was stelde coach Cinta voor aan Maria om de week erop een vertrouwensrit te maken met de pony. Dit wil zeggen dat Steven op de pony zou zitten en zijn mama de pony zou leiden tijdens de rit door het veld.

Doelstellingen die Cinta en ik hier bij maakten waren de volgende:

- Maria moet haar zoon vertrouwen zich te gedragen op de rug van haar pony
- Steven moet zijn mama vertrouwen wanneer zij de pony leidt waar hij opzit
- Maria dient haar pony het gevoel te geven een goede leider te zijn. Hiervoor moet zij vertrouwen hebben in haar eigen leiderscapaciteiten
- Omdat deze vertrouwensrit iets leuks is voor Steven is het de bedoeling dat hij na dien zijn mama de kans geeft te kiezen wat zij wil doen en zich hierbij neerlegt

Maria was wat ongerust toen Cinta deze opdracht voorlegde. Dit was vooral omdat ze twijfelde aan zichzelf. Ik stelde haar gerust en zei dat Bella een zeer rustige pony is en dat ik

langs de andere zijde van de pony zou lopen om in te grijpen wanneer het nodig zou zijn. Cinta loopt naast Bella om Steven in het oog te houden. Dit stelde Maria gerust.

Sessie 2

Toen Maria en Steven aankwamen in Festina Lente voor deze sessie merkte ik dat Maria terug ongerust was. Ik stelde haar opnieuw gerust door hetzelfde te zeggen dat ik de week voordien had verteld. Coach Cinta had ook een gesprek met haar.

Om te starten begonnen we zoals we elke week beginnen. We halen samen Bella uit haar stal. Maria en Steven borstelden haar samen in de piste. Dit werkt op beiden relaxerend. Cinta legde hen ondertussen de regels en doelstellingen van deze vertrouwensrit uit. Eerst aan Maria en daarna aan Steven. Eens dit gebeurt was trokken Cinta en ik ons even terug. Dit om hen te laten wennen aan het idee en even met elkaar in gesprek te gaan.

Toen Maria en Steven ontspannen genoeg leken legde ik uit dat we gebruik zouden maken van een zadeldoek en een rolsingel. Ik legde aan Maria uit hoe ze deze op de pony moet leggen en vastmaken. Voor Steven erop mocht leek het me goed dat Maria eerst een toertje in de piste rondwandelde met haar pony Bella. Op die manier stijgt het vertrouwen in haar eigen leiderscapaciteiten. Steven kon niet wachten om op Bella te zitten. Coach Cinta legde hem uit dat hij geduld moest hebben en zijn mama de kans moest geven even aan de situatie te wennen. Toen Steven op Bella's rug zat, had hij een grote lach op zijn gezicht. Ik stelde opnieuw aan hen beide voor om enkele rondjes te stappen in de piste voor we naar buiten zouden gaan. De mama vond dit een goed idee. Cinta en ik bleven de hele tijd aanwezig.

Dit verliep goed en we gingen naar buiten. Als we in het veld waren liet Steven zijn handen los van de rolsingel en hield ze in de lucht. Zijn mama vroeg meerdere malen om zich vast te houden. Steven reageerde hier niet op. Cinta en ik grepen nog niet in. Na twee minuten vroeg de mama aan Bella om te stoppen. Ze keek haar zoon aan en vertelde hem dat als hij zich niet zou vasthouden zoals het hoort, hij van Bella zou moeten komen. Steven maakte zich boos en begon te roepen. Coach Cinta greep in. Zij herinnerde hem aan de regels en voorwaarden die we voor de rit samen hadden doorlopen. Ze vroeg hem of hij nog herinnerde dat het zijn taak is om zijn mama het gevoel te geven dat zij hem kan vertrouwen op haar pony Bella om hen allemaal in veiligheid te houden. Hij bevestigde positief. Ikzelf en coach Cinta vonden het zeer positief hoe Maria op haar zoon reageerde. Tijdens de eerste sessies zou zij beginnen roepen zijn en haar zoon onmiddellijk van de pony gehaald hebben. Ditmaal nam zij het anders aan.

Na deze vertrouwensrit zei Cinta aan Maria dat zij nu mocht kiezen wat ze nog wou doen voor het resterende kwartier. Maria zei dat zij geniet van het borstelen en dit het liefst van al wou doen. Steven was hier niet mee akkoord. Hij wou onmiddellijk naar huis om naar het verjaardagsfeestje van zijn vriendje te gaan. ik herinnerde hem opnieuw aan de afspraken die we gemaakt hadden en vroeg hem of hij zijn pony Sean uit de stal wou halen om ook te borstelen. Hij wou niet borstelen maar wel een kijkje gaan nemen naar zijn stal. Samen met Steven ging ik naar de yard. We brachten een bezoekje aan Sean maar Steven was ook geïnteresseerd in de andere pony's. We gingen rond en brachten een bezoekje aan de andere mini-pony's. Terug in de piste vroeg ik aan Maria of zij graag op de pony wil zitten voor een vertrouwensrit. Ze gaf aan dat ze altijd al heeft willen paardrijden maar nooit de moed heeft gehad om dit te doen. Het woordje 'moed' vond ik interessant.

Ik ging hierover met Coach Cinta in gesprek. Ik vertelde haar wat Maria mij verteld had. Cinta zei dat Maria hetzelfde woord bij haar gebruikt had, 'moed'. Dit gaf ons stof om mee te werken. Het leek ons een goed idee om tijdens de volgende sessie de rollen om te wisselen. Steven zou met een dubbele leider de pony kunnen leiden terwijl zijn mama op Bella zit. Hierbij worden de verantwoordelijke taken ook omgewisseld en moeten ze vanuit een ander oogpunt elkaar vertrouwen. Toch is het belangrijk dat we in het oog houden wat er kan foutlopen. We dachten hierover na en kwamen tot volgende punten:

- Maria bedenkt zich en wil niet op Bella
- Steven verwacht dat hij sinds deze eerste vertrouwensrit met Bella, elke week op de pony zal mogen zitten. (Dit is niet de bedoeling van een EAL sessie)
- Maria zal haar schrik uiten op Steven die nog te jong is om hier gepast mee om te gaan

Vervolgens dachten we ook na hoe we hiermee zouden omgaan. Wanneer Maria zou beslissen niet deel te nemen aan deze tweede vertrouwensrit kunnen wij hier als begeleiders niet veel aan doen. We kunnen haar niet dwingen. We zullen dan één diepgaand en geruststellend gesprek met haar voeren. Heeft dit geen effect, gaan we niet verder aandringen. We zullen deze activiteit vervangen door een andere activiteit die ook met vertrouwen te maken heeft. bijvoorbeeld: Maria en Steven de opdracht geven samen een parcours uit te stippelen en op te zetten in de piste. Ze mogen hiervoor gebruik maken van al het materiaal. Vervolgens dienen zij elk hun pony te dubbel leiden, dus samen, doorheen dit parcours. Om in deze opdracht te slagen is het belangrijk dat zij vertrouwen hebben in elkaar maar ook duidelijk zijn in hun wederzijdse communicatie en de lichaamstaal naar hun pony's toe. Deze opdracht is moeilijker dan ze lijkt. Dit heb ik zelf meerdere malen ondervonden in sessies die ik persoonlijk heb gegeven.

Coach Cinta gaf het tweede punt aan. Zij vreest dat dit feit zich zal voordoen. Daar de Equine Assisted Learning sessies normaal maar acht keer plaatsvinden, kan een vertrouwensrit op de pony niet elke week plaatsvinden. Dan verliest het zijn doel en werkende kracht. Het is de bedoeling dat de acht sessies optimaal benut worden en dat er elke keer op een andere manier gewerkt wordt om zoveel mogelijk naar boven te brengen bij de deelnemers. Ze dienen zichzelf te leren kennen en zelf te ontdekken waaraan ze moeten werken. Dit is de reden waarom we tijdens deze volgende sessie een tweede vertrouwensrit voor Steven zouden moeten weigeren. Dit wil echter niet zeggen dat we weigeren hem te leren paardrijden of te genieten van de effecten die het therapeutisch rijden op hem hebben. Als hij dit echt wil, kan hij zich inschrijven in een ander programma.

In de vorige sessies hebben Cinta en ikzelf opgemerkt dat Maria, wanneer ze angstig of gestresseerd is, dit uit op Steven. Ze doet dit door heel gecontroleerd en bevelend tewerk te gaan. De kans zit erin dat zij dit gaat doen wanneer zij op Bella zit, in plaats van te genieten van de rit. Dit zou een stap achteruit zijn daar dit Steven niet het gevoel zou geven dat zijn mama vertrouwen in hem heeft.

Sessie 3

Maria en Steven waren tijdig aanwezig in Festina Lente voor hun derde sessie met mij. Zoals we elke week doen leggen we het plan van die dag uit. Daarbij geven we hen keuzes om samen beslissingen te maken. Wij zijn immers enkel de begeleiders in het proces die inspringen wanneer nodig. Na Cinta's uitleg over de vertrouwensrit met Maria op de rug van Bella en Steven als leider, was Maria er niet gerust in. Ze gaf aan dat ze dit niet zag zitten en dat ze hierover zal beslissen naarmate de sessie evalueert. Steven gaf van zijn kant aan dat hij dit ook niet zag zitten, omdat hij met Bella wou rijden en liever niet leidt.

Op dit feit sprong Cinta meteen in. Ze vond het belangrijk dat Steven onmiddellijk zou weten dat dit niet zou gebeuren en ze wou hem ook uitleggen waarom niet. Ikzelf vond dat ze dit heel professioneel aanpakte. Ze vroeg aan Steven en Maria om even naast haar te komen zitten. Ze gaf aan dat ze het even wou hebben over wat beide partijen hadden aangegeven. Ze begon met Steven. In haar uitleg koppelde ze terug naar vorige week en waarom deze vertrouwensrit had plaatsgevonden. Ze deed dit in vraagvorm zodat Steven zelf zou nadenken over het antwoord. op die manier is het voor hem misschien logischer om in te zien waarom dit niet nog eens kon plaatsvinden. Hij kon er echter niet meteen op antwoorden. Cinta reageerde door te zeggen: 'was het om uit te testen of je mama jou kan vertrouwen op haar pony en jij je mama vertrouwde jou veilig rond te leiden?' Hij antwoordde hier positief op. Ze ging verder in deze aanpak en vroeg of de rit geslaagd was. Hij zei

dat het erg leuk was en dat hij zijn mama vertrouwde. Cinta legde dan aan hen beide uit dat het inderdaad een geslaagde rit was en dat de volgende stap is de rollen om te draaien en te kijken of dit even vlot verloopt. Steven begreep dit maar gaf na Cinta's uitleg toch nog eens aan dat hij nadat zijn mama op Bella gezeten heeft, hij er ook graag nog eens zou opzitten. De mama sprong in en zei dat hiervoor waarschijnlijk geen tijd meer zou over zijn. Omdat Cinta klaar was met de uitleg naar Steven toe, vroeg zij of ik samen met Steven pony Shawn kon gaan halen en kon zorgen voor borstels. Steven en ik gingen op weg.

Ondertussen had Cinta een gesprek met Maria. Omdat wij beide het gevoel hadden dat er meer aan de hand was dan enkel angst, paste Cinta dezelfde techniek toe bij Maria. Ze stelde volgende vraag: 'Maria, is er iets gebeurt waarom je het deze week niet ziet zitten om op Bella te rijden? Of heb je er gewoon geen goed gevoel bij?' Cinta vertelde me later dat Maria even stil werd. Cinta liet deze stilte voor wat ze was en wachtte tot Maria reageerde. Na enkele minuten begon Maria te praten. Ze zei dat ze erg moe was. Steven slaapt bij haar in bed en slaapt al de hele week erg slecht, waardoor zij ook niet veel rust heeft. Op woensdag heeft hij ook in bed geplast, iets wat hij al jaren niet meer gedaan heeft. Maria denkt dat er iets gebeurt is tijdens het weekend wanneer Steven bij zijn papa was. Hij was overstuur thuisgekomen en daar hij normaal zeer uitbundig verteld wat ze gedaan hebben, zei hij nu amper iets. Het is zo dat Steven zijn papa sinds kort hertrouwd is en dat zijn vrouw zwanger is. Deze feiten hebben meer indruk nagelaten op Maria dan op Steven. Zij is zich bewust van het feit dat ze het misschien niet op de ideale manier heeft aangepakt naar Steven toe en dat dit de reden zou kunnen zijn waarom hij slecht slaapt en zich lastig gedraagt. Zij heeft het gevoel dat hij niet meer bij haar terecht wil om te praten over zijn papa en diens vrouw. Dit omdat hij er enkele keren over begonnen was en Maria hem de mond gesnoerd heeft.

Cinta zei me dat ze het gevoel had dat ze niet meer kon doen dan luisteren en aangeven dat de situatie waarin Maria en Steven zeer zwaar is en dat ze begrijpt dat dit heel wat stress met zich meebrengt. Hier kan gezegd worden dat Cinta de last communicatief opmerkt en hier op reageert. Maar ze legde ook uit aan Maria dat dit de situatie is en dat ze er samen het beste van moeten proberen maken en dat dit de positiefste resultaten zal hebben als Steven en Maria samenwerken, met elkaar in dialoog gaan en hun gevoelens op een rustige manier naar elkaar uiten. Ze vertelde ook aan Maria dat Steven haar als mama nooit zal laten staan, dat hij haar altijd graag zal zien, of zijn papa nu een nieuwe vrouw heeft of niet. Steven maakt ook geen fout door deze vrouw leuk te vinden en dit doet niets aan zijn loyaliteit naar zijn mama toe. Cinta denkt dat het goed was voor Maria dit even te horen.

Dit gesprek liep ten einde toen ik met Steven en Shawn de piste binnenkwam. Cinta nam Steven van me over en ik ging pony Bella halen samen met Maria. Ze bracht mij op de hoogte van het feit dat Steven een lastige week achter de rug heeft en dat ze beide niet veel geslapen hebben. Ze denkt dat dit een invloed kan hebben op de sessie. Ik stelde haar gerust en zei dat ze niet te veel moest nadenken over het verloop van deze sessie maar zich het beste gewoon laat meedragen door wat er zich aandient. Het is belangrijk dat ze zich in het moment begeeft en niet te veel nadenkt over wat gebeurd is of over wat nog gaat komen. Dit vond zij een goed plan maar ze zei wel dat dit voor haar niet gemakkelijk is. Eens we bij Bella's stal aankwamen merkte ik dat zij rustiger werd. Ik zei dat ze haar tijd kon nemen om de halster aan te doen en Bella naar de piste te brengen. Zij heeft eerst vijf minuten bij Bella in de stal gestaan en haar geaaid op de schouder. Dan vroeg ze of ik haar de halster kon aangeven. Ze leidde Bella zelfstandig naar de piste. Daar troffen we Steven aan die Shawn zeer goed aan het borstelen was. Maria liet hem doen aangezien hij geconcentreerd bezig was.

Dit ging goed voor zo'n vijftien minuten. Dan was Steven klaar met het borstelen van zijn pony. Maria vroeg of hij zin had om haar te helpen met het borstelen van Bella. Hij deed dit. Tijdens deze activiteit hadden ze een goede babbel met elkaar. Maria excuseerde zich bij haar zoon over hoe ze zich de afgelopen weken gedragen had toen hij haar iets pro-

beerde te vertellen over papa. Ze vertelde hem ook dat ze hieraan zal proberen werken maar dat het voor haar niet gemakkelijk is om te aanvaarden dat zijn papa is verdergegaan met zijn leven. Steven stelde haar gerust door te zeggen dat hij haar begrijpt en dat hij het de volgende keren iets voorzichtiger zal aanbrengen.

Cinta en ik bleven op een afstand tot dit gesprek beëindigd was. Daarna stelden we voor om het parcours op te stellen waarin ze samen hun pony moeten leiden. Als dit goed zou verlopen kunnen we als begeleiders een aanzet geven voor de tweede vertrouwensrit. Maria en Steven waren enthousiast. Cinta was hun begeleider tijdens het opzetten van de activiteit. Ik nam de pony's van hen over. Ze kwamen echter wel naar mij om raad te vragen over hoe ze het parcours het beste opzetten zodat het haalbaar is voor zowel Bella als Shawn. Als begeleider bekrachtigde ik hen in het feit dat ze rekening hielden met de pony's waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Dit wil zeggen dat ze aandachtig worden voor de behoeften en noden van anderen, maar ook zichzelf in rekening brengen.

Ik probeerde in deze tips alles zo visueel mogelijk voor te stellen. Bijvoorbeeld door te zeggen dat de kegels ver genoeg uit elkaar moeten staan voor zowel Shawn als Bella, omdat er een groot lengteverschil is tussen hen beide. Voor Shawn is het makkelijker om van links naar rechts te draaien en omgekeerd omdat hij kleiner en soepeler is dan Bella, net zoals Maria groter is dan Steven. Ze volgden mijn raad op en kwamen vragen of het er goed uit zag. Na enkele kleine aanpassingen was het parcours uitgezet. Ik gaf hen de opdracht het eerst zelf te doorlopen alvorens ze het met hun pony's zouden doen. Op die manier kunnen ze al bespreken hoe ze gaan lopen, wanneer ze van zijde gaan wisselen. Zo hoeven ze elkaar en hun pony niet te verwarren tijdens de activiteit, wat op zichzelf al een zekere mate van spanning meebrengt.

Deze activiteit deden zij tweemaal. Eerst met pony Shawn, vervolgens met pony Bella. Cinta gaf hun hierbij een extra opdracht. Daar Steven verantwoordelijk is voor pony Shawn, zou hij tijdens het leiden de hoofdleder zijn. Dit wil zeggen dat hij aan zijn mama zal meedelen wat volgt, maar overleg moet mogelijk blijven. Ze dienen dus op elkaar in te spelen en elkaars gezag te aanvaarden. Wanneer Bella geleid wordt, zal Maria de hoofdleder zijn en worden de rollen omgewisseld.

Op deze manier wordt er gewerkt aan enkele vooropgestelde doelstellingen namelijk:

- Vertrouwen in elkaar
- Luisteren naar elkaar
- Probleemoplossend vermogen verhogen wanneer problemen zich zouden aandienen

Tijdens deze activiteit bleef ik als begeleider in de buurt om de pony's in het oog te houden. Dit is mijn voornaamste taak tijdens de Equine Assisted Learning sessies. Dit houdt in de veiligheid voor alle partijen in de gaten houden en ingrijpen wanneer nodig. Tijdens deze activiteit heb ik dit drie maal moeten doen. Het hield kleine dingen in. Pony Shawn is een shetlandpony, soms kan hij paniekerig reageren wanneer zijn leiders in zijn hoofdruimte komen of hem dubbele signalen geven. Ik merk dit wanneer hij vaak stopt of met zijn hoofd of staart begint te schudden. Dan corrigeer ik de deelnemers in eerste instantie door hen te vragen of ze hun pony in de gaten hebben. Of ze kunnen zien wat hij doet met zijn oren of staart,... Wanneer Maria en Steven hun gedachten afdwaalden gebeurde dit.

Het is nooit zover gegaan dat ik de pony moest overnemen of aan één van hen beide vragen zich van de pony te verwijderen. Tijdens andere sessies is dit wel al gebeurd. Als begeleider is het belangrijk in gedachten te houden dit enkel te doen wanneer er geen andere mogelijkheid meer is. Door op deze manier in te grijpen wordt er een stap terug gezet in hun proces. Want dit wil zeggen dat ze geen rekening houden met ofwel zichzelf, de andere partij, hun pony of wat van hen verwacht wordt.

Na deze activiteit resteerden er nog tien minuten. Cinta stelde opnieuw voor om een vertrouwensrit te maken voor de laatste tien minuten. Maria gaf aan dat ze dit niet zag zitten omdat er buiten veel wind was. Ik sprong in en zei dat we evengoed binnen enkele toertjes in de piste konden maken of eventueel het parcours dat ze hadden gemaakt doorlopen met

Maria op Bella's rug. Ik zou dubbel leiden met Steven. Dit voorstel zag Maria beter zitten dus gingen we ervoor. Ikzelf maakte enkele afspraken met Steven, onder andere dat we goed zouden communiceren tijdens het leiden en dat hij zou aangeven als hij in moeilijkheden zou geraken. Verder vroegen wij aan Maria of zij eerst onze naam kon noemen alvorens te beginnen praten. Op die manier heeft ze haar paniekerigheid onder controle en kan ze in vraagvorm in gesprek gaan in plaats van in bevelvorm.

Deze vertrouwensrit in de indoorpiste verliep vlot. Steven communiceerde zeer goed met mij en met zijn mama. Hij stelde haar regelmatig de vraag hoe ze zich voelde. Op een bepaald moment wou hij over een balk stappen. Hij vroeg aan mij of dit mocht. Ik zei dat hij dit niet enkel aan mij moet vragen maar ook aan zijn ruiter. Dit deed hij. Hij hield dus echt rekening met de noden en behoeften van het paard en zijn mama. Ze hadden geduld met elkaar en gingen in overleg. Dit is wat wij willen zien tijdens de sessie.

Eigen begeleidershouding

Binnen deze sessies hou ik mij als paardenverantwoordelijke meer op de achtergrond. Tenzij de deelnemers aangeven dat zij behoefte hebben aan mijn begeleiding. Tijdens de eerste sessie was dit in minieme mate aanwezig daar zowel Steven als zijn mama aan mij en mijn werkwijze moesten wennen. Ze hadden een afwachtende houding ten opzichte van mij. Ik denk dat ze me eerst wilden inschatten alvorens me op te nemen in hun team. Ik ben tenslotte de nieuweling. Bovendien hadden zij een goede relatie opgebouwd met collega Siofra. Het is niet ideaal dat dit in het midden van een programma moet wisselen. Het kon nu niet anders door omstandigheden.

Tijdens de volgende twee sessies had ik het gevoel dat zowel moeder als zoon openstonden voor wat ik te bieden had als paardenverantwoordelijke maar ook als begeleider. Als ik iets aangaf namen ze dit aan, ze gingen hier niet tegenin. Voor mij als begeleider is dit ook aangenaam. Om binnen deze sessies deel te nemen als paardenverantwoordelijke dien je een goede kennis te hebben van paarden en paardengedrag. Je dient hier in te grijpen voor iets gebeurt, proactief tewerk gaan is de bedoeling. Verder is het aangenaam door de deelnemers erkend te worden als een begeleider. Tijdens deze sessies ga ik als begeleider vooral instinctief tewerk en vanuit mijn eigen ervaring. Hier heb ik het dan over de omgang en het werk met de paarden. Wanneer ik de deelnemers begeleid is dit gelijkaardig. Er is echter tijd nodig om voeling te krijgen met hen en duidelijkheid te scheppen in wederzijdse verwachtingen.

Figuur 1: EAL groepsactiviteit in de piste. Cliënt en pony, één op één

Persoonlijke bedenkingen van dit programma

Ik heb als begeleider geen groot deel uitgemaakt van dit programma daar ik er pas op het einde kennis mee heb gemaakt. Vanaf de eerste sessie werd mij echter duidelijk dat dit een programma is dat goed uitgewerkt is en echt op punt staat. Er moeten geen directe aanpassingen gebeuren, de activiteiten dienen niet aangepast of uitgebreid te worden.

De coach die dit programma begeleid is zeer professioneel en opgeleid voor dit programma. Zij is heel uitgebreid in haar uitleg en weet waarover ze het heeft. De paardenspecialist die normaal dit programma mee begeleid is professioneel opgeleid in de omgang met paarden en paardentaal. Ook is zij momenteel de opleiding aan het volgen voor Equine Assisted Learning coach.

Deze coach, Cinta houdt goede dossiers over al haar deelnemers bij en vult deze ook elke sessie aan. op die manier stelt zij werkpunten op voor de volgende keer en kan zij nadenken hoe ze een bepaald iets op een andere manier kan aanpakken. Hiervoor gaat zij ook steeds in gesprek met de andere begeleider.

6.2.1.3 Nazorg

Binnen dit programma wordt er geen aandacht besteed aan nazorg. De mensen die deelnemen aan dit programma worden door een andere organisatie doorverwezen. Deze organisatie volgt hen nadien op. Sommigen, zoals dit gezin, worden terug doorverwezen om het programma voor een langere tijd te doorlopen. Tussendoor wordt er wel feedback gevraagd aan de deelnemers, in dit geval hoe de relatie tussen moeder en zoon evalueert, of zij verschillen opmerkt, verbetering ziet in het gedrag van haar zoon, maar ook in haar eigen gedrag. Op basis daarvan wordt een volgende sessie voorbereid.

6.2.2 *Equine Facilitated Educational Programme*

Binnen dit programma wordt er op sociaal niveau gewerkt en ligt de focus op vijf domeinen, namelijk: zelfbewustzijn, maatschappelijk bewustzijn, zelfverzorging en organisatie, verantwoordelijke probleemoplossing en relatiemanagement. Jonge kinderen van nabijgelegen scholen nemen deel aan dit programma.

Drie jongens Jonas, Jelle en Jens worden sinds begin dit schooljaar begeleid te Festina Lente. Deze drie jongens zitten op dezelfde school en zijn 14jaar. Jens wordt een lange tijd gepest door Jonas en Jelle. Het leek de school een goed idee om hen alle drie in te schrijven in het Equine Facilitated Educational Programme. Alle partijen hopen dat dit programma verandering brengt.

Deze drie jongens komen elke vrijdagvoormiddag langs van 10u tot 13u.

De langetermijndoelstelling voor hen binnen dit programma is dat het pesten ophoudt en dat zij leren samenwerken als een team.

Om deze doelstelling te bereiken werden er individuele doelstellingen opgesteld maar ook groepsdoelstellingen zoals:

- Gezag leren aanvaarden
Twee van deze drie jongens hebben problemen met gezag, daarom gaven wij begeleiders hen opdrachten op die manier dat zij niet ander konden dan het correct uit te voeren. Bijvoorbeeld: tijdens het leiden is het belangrijk dat je je rechterarm gestrekt houdt zodat je één contact houdt met het paard en twee jezelf veilig houdt aangezien het paard op deze manier niet op je tenen kan stappen. De jongens deden dit zonder tegenspartelen, deels om niet gewond te raken maar ook omdat hij andere zaken heeft die zijn aandacht opeisen: contact houden, jij bent de leider! Op deze manier ervaren ze onze vraag niet als een bevel.
- Impulsiviteit onder controle brengen en houden
De drie jongens reageren zeer impulsief. Een belangrijke doelstelling is hen leren nadenken voor ze iets doen. Hier gaan we als begeleiders groepsgericht aan het werk. We gaven hen de opdracht om drie grote pony's van de weide te halen op een veilige en correcte manier. We lieten hen hiervoor een plan maken en ze moesten dit aan

ons uitleggen. Dit laat hen nadenken over eigen gedrag, reacties op het paard en gebruik van lichaamstaal.

- Op een correcte manier sociaal contact leggen
De drie jongens hebben problemen met het leggen van sociaal contact. Jonas en Jelle vragen zeer vaak aandacht op een verkeerde manier. Bijvoorbeeld: het eerste uur van elke sessie maakt Jelle er een spel van om alles wat ik zeg of doe na te doen. Ik reageer hier niet op en laat hem begaan. Ik nam deze beslissing nadat ik mezelf afvroeg van waar dit gedrag kwam. Hij wil aandacht maar weet niet hoe dit op een gepaste manier te vragen. Wanneer we Jonas positief bekrachtigen verandert zijn gedrag in negatieve zin. Jens laat zich pesten door Jonas en Jelle en neemt geen actie. Hij is zeer stil, maakt geen oogcontact en staart de hele tijd naar de grond. We gingen hier op verschillende manieren mee aan het werk. Bijvoorbeeld: we vragen de jongens de paarden te belonen wanneer zij doen wat de jongens hen vragen. Dit is zeer moeilijk voor hen. We zijn er als begeleiders attent op dat dit systematisch gebeurt. Op school doen de jongens van alles om het elkaar moeilijk te maken. Bij partneroefeningen met paarden zijn ze op elkaar aangewezen. Samenwerking is nodig of je krijgt niets van deze dieren gedaan. We doen dit door de jongens de paarden te laten dubbel leiden naar de weide of in de piste en bepaalde hindernissen op te stellen. Zo leggen we een balk in het midden van de weg. Wanneer het paard aarzelt is het de bedoeling dat de jongens deze geruststellen, samenwerken en aanmoedigen. Dit vraagt begeleiding van ons als ook voorbereiding om elke vorm van agressie of 'trekken' te vermijden. We gaan hier ook werken met rituelen, systematische begroetingen van werknemers en paarden. Ook het poetsritueel is altijd aanwezig.

- Werken aan het creëren van een positief zelfbeeld en verbeteren van faalangst
Jens is zeer stil en verlegen. Staart de hele tijd naar de grond en geeft de pesters gelijk wanneer zij iets zeggen over hem. Om hem te helpen hebben we enkele interventies ondernomen. Zo mag Jens elke keer een paard uitkiezen om mee te werken waar hij zich veilig en zeker bij voelt. We geven zeer vaak bevestiging, zelf bij de minimale succeservaringen. We vragen ook vaak aan Jens om anderen te helpen of iets uit te leggen, zodat hij zijn ervaring kan doorgeven aan anderen en dit ook leert. Jens is zeer trots op zijn vader. We hebben deze dan ook uitgenodigd voor een kijkdag zodat Jens aan hem zou kunnen tonen wat hij doet met zijn tijd in Festina Lente.

Jelle en Jens hebben beiden recent hun mama verloren, rond dezelfde periode. Deze informatie kregen we van hun leerkracht, het leek hem belangrijk dat we hiervan op de hoogte waren. Dit gaf ons gedurende de sessies een extra doelstelling, vooral voor Jelle. Hij toont ons regelmatig blauwe plekken en littekens. Hij vertelt dan hoe hij deze heeft opgelopen. Vaak door van een hoge muur te springen of te vallen. Aangezien zijn vader hier niet op reageert en hij geen mama heeft om hem hierover aan te spreken leek ons een goed idee dit mee op te nemen in de begeleiding. Een doelstelling die wij opstelden voor hem is de volgende:

- Jelle bewust maken dat hij zorg moet dragen voor zijn eigen lichaam, hier zelf verantwoordelijk voor is en maar één lichaam heeft. Hij moet hiervoor zorg dragen, niemand anders gaat dit voor hem doen.

Figuur 2: EAL activiteit in het Equine Facilitated Educational Programme

6.2.2.1 Structuur van de sessie

De structuur van een sessie Equine Facilitated Educational Programme zit bij elke groep gelijkaardig in elkaar. Vier voormiddagen per week begeleidde ik dit programma samen met collega Lurene.

Op dinsdag had ik twee kinderen, op woensdag drie, op donderdag twee en op vrijdag drie. Ik zal mijn vrijdaggroep gebruiken als voorbeeld.

Deze sessie start met het begroeten van de kinderen. Hier wordt elke keer opnieuw aandacht aan besteed. Het is belangrijk dat zij een hand geven, oogcontact maken en luid genoeg spreken. Ik merk op dat heel wat kinderen hier zeer veel moeite met hebben. Tegelijkertijd zijn ze verbaal niet op hun mondje gevallen. Dit heeft zeer boeiende observaties met zich meegebracht.

Na het begroetingsmoment gaan we met zijn allen naar de kleedkamer waar de kinderen een waterresistente broek kunnen aandoen. Sommigen doen dit, anderen niet. Hun schoenen vervangen ze door laarzen. Dit is verplicht voor de veiligheid en hygiëne. Enkelen van hen vragen om een paar handschoenen te dragen, ook deze voorzien wij voor hen. We raden hen ook aan deze te dragen, om hen bewust te maken van hun eigen gezondheid en hygiëne.

Na het omkleden zitten we samen en leggen wij begeleiders en de opties voor over hoe we de voormiddag kunnen aanpakken en welke taken er moeten gebeuren. Zij maken dan de beslissing samen in welke volgorde ze het zullen doen. De opties bestaan meestal uit: de pony's naar de weide brengen, stallen uitkuisen, hooi klaarmaken, avondeten van de paarden klaarmaken, pony's borstelen, water uitkuisen.

Tot mijn grote verbazing is het stallen uitkuisen zeer populair bij zowel jongens als meisjes.

Dit is meestal het eerste wat ze doen, deels om er vanaf te zijn, ook al hebben ze er niets op tegen. Voor we de stal kunnen uitkuisen moet er iets gebeuren. Dit is de pony's uit de stal halen en naar de buitenpiste of de weide brengen. Wij laten dit plaatsvinden door hen te vragen wat we moeten doen alvorens we de stal kunnen beginnen uitkuisen. Zij antwoorden dan de pony's uit de stallen verwijderen. Wij laten hen uitleggen waarom dit moet gebeuren. Zij mogen zelf de pony's naar de weide of buitenpiste begeleiden, onder toezicht van ons. In tegenstelling met vorig programma houden wij er hier wel rekening mee dat ze de pony's op de juiste manier benaderen en het halster aandoen, volgens de methode van Chris Irwin. Deze methode wordt hen tijdens de eerste sessie uitgelegd, maar wordt bijna elke sessie herhaald. Zij leggen ons vervolgens opnieuw uit waarom. Zo kunnen zij linken leggen naar hun dagelijks leven en sociale omgeving.

Als de paarden naar de buitenpiste worden gebracht stellen wij de vraag waar we rekening mee moeten houden en waar we voor moeten zorgen. Er moet namelijk water en hooi aanwezig zijn. Hier zorgen de kinderen voor. Dan volgen enkele minuten Equine Assisted

Learning, een oefening uit het vorige programma! We gaan de vijf pony's observeren in hun gedrag en dit gedrag bespreekbaar maken.

Figuur 3: observeren van paardentaal en communicatie in de weides van Festina Lente

Na deze routine beslissen ze samen over de volgende klusjes. Wij begeleiden hen als ze vragen hebben, maar werken ook actief mee.

Halfweg is er een pauze van twintig minuten. Hier kunnen ze iets eten en iets drinken. Ik maak warme chocomelk voor hen klaar.

Om te eindigen gaan we na of al ons werk gedaan is. Dan gaan we opnieuw naar de kleedkamer en omkleden de kinderen zich, maken ze zich klaar voor school. We nemen afscheid door opnieuw een hand te geven en oogcontact te vragen.

6.2.2.2 Behandeling en evolutie

Ik heb deze drie jongens gedurende drie maanden elke vrijdagvoormiddag begeleid, samen met collega Lurene. Hieronder zal ik enkele sessies beschrijven die me bijblijven en waarin er iets veranderd of gebeurd is.

Sessie 1

Tijdens deze eerste sessie merkte ik dat Jonas en Jelle mijn gezag en reacties uittesten door het omgekeerde te doen van wat ik aangaf.

Bijvoorbeeld: toen ik hen vroeg de pony's hun emmer met water uit te kuisen en op te vullen met proper water deden zij dit, maar eerst stopten zij nog meer vuil in de emmer om te kijken wat mijn reactie was.

Wanneer ik hen positief bekrachtigde stopten zij onmiddellijk met wat zij bezig waren en gingen iets anders doen of begonnen zich op een negatieve manier te gedragen.

Bijvoorbeeld: ze waren zeer goed stalle aan het uitkuisen. Ik zei hen dat ze goed werk aan het leveren waren. Ze stopten dit werk en begonnen de mest op elkaar te gooien. Een andere manier waarop zij mij uittesten was door mij na te zeggen.

Als begeleider had ik het hier in het begin zeer moeilijk mee. Ik wist niet hoe ik hierop moest reageren en besloot het te negeren. Je kan dit gedrag vergelijken met het spelen op de lotto. Je probeert enkele keren, als het niet lukt geraak je verveeld en stop je dit gedrag. Eens je eenmaal wint, is dit genoeg om het gedrag te laten voorbestaan. De jongens woude mijn aandacht maar wisten niet hoe dit op een gepaste manier te vragen en die manier is de enige manier die ze kennen.

Jonas en Jelle waren tegelijkertijd zeer uitdagend naar Jens toe. Ze noemden hem een homo omdat hij ervan geniet tijd te spenderen met paarden en pony's en het leuk vindt deze te borstelen. Jens reageerde hier niet op, dus greep ik in.

Als begeleider had ik het moeilijk met het feit dat Jens zo openlijk gepest wordt door de twee andere jongens. Ikzelf weet wat het is om slachtoffer te zijn van pesterijen. Dit heb ik echter niet laten merken aan Jonas en Jens. Ik heb er wel een gesprek met hen over gehad en ik legde hen uit dat ik het niet kan tolereren. Ze waren onder de indruk van het feit dat ik hen hierover aansprak.

Ik ging hierover in gesprek met collega Lurene. We besloten een soort van interventie te laten plaatsvinden. Deze interventie zou de jongens moeten laten inzien dat hun gedrag en het pesten verkeerd is. Omdat dit moeilijk bespreekbaar is en wij niet als leerkrachten of ouders willen overkomen, wordt dit zeer laagdrempelig aangepakt. Wij proberen hun gedrag bespreekbaar te maken door de pony's als voorbeeld te gebruiken.

Het pesten zelf wordt besproken door te kijken naar paarden. Regelmatig brengt men drie paarden naar de piste. Deze worden losgelaten en wij kijken toe hoe zij interageren. Zeer snel krijg je van de kinderen allerlei verschillende reacties. Deze representeren meestal hun visie. Wanneer twee pony's je twee pony's met elkaar bezig ziet en er ééntje op zij staat komen volgende reacties aan bod: de derde is gewoon een beetje aan het rusten, de derde wordt gepest door de andere twee, de derde heeft geen zin om mee te spelen.

Op die manier kan je zeer veel dingen bespreekbaar maken, zonder dat je over de jongeren zelf gaat praten. Geleidelijk aan en naarmate de sessies vorderen kan je deze activiteit en observaties gaan koppelen de kinderen zelf. Dit wordt gedaan door vragen te stellen. Deze activiteit heeft zeer veel weg van Equine Assisted Learning en komt ook daar vandaan.

Sessie 2

Jammer genoeg waren Jonas en Jens ziek. Enkel Jelle nam deel aan deze sessie.

Uiteindelijk werd dit een zeer boeiende vrijdagvoormiddag daar we Jelle van een andere kant leerden kennen. Hij was zeer open, meegaand en geïnteresseerd. Een heel andere jongen dan de voorbije weken.

Omdat Jelle zeer vaak heel stoer wil overkomen leek het mij een goed idee een groot paard te borstelen in plaats de kleine shetlandpony's Bob en Shawn. Ik had in gedachte dat een paard meer indruk zou hebben op Jelle en de manier waarop hij zou handelen. Begeleidster Lurene ging hiermee akkoord.

Ik koos Ranger uit. Ranger heeft een aardig temperament maar ik weet dat het bij dreigen blijft, hij zal nooit uithalen. Dit komt overeen met hoe ik Jelle ken, vandaar mijn keuze.

Vanaf het eerste contact merkte ik aan Jelle dat hij onder de indruk was. Ik gaf hem de opdracht de halster aan te doen. Van zodra Jelle de stal in ging draaide Ranger zich om en stond met zijn achterwerk naar Jelle gericht. Ik wist dat dit zou gebeuren en ik had voor mezelf ook al bedacht hoe ik hiermee zou omgaan.

Ik kon dus een gesprek aangaan met Jelle en er hem op wijzen dat zijn energie veel te hoog was om op een gepaste manier om te gaan met een paard. Ik kon hier ook de koppeling maken naar Jelle in relatie tot andere mensen.

Ik gaf hem de opdracht zijn energie af te zetten, zijn hartslag naar beneden te halen en met respect de stal in te gaan. Ranger zal hem behandelen op die manier dat hij Ranger behandelt.

Dit paard is zeer goed in het oppikken van signalen. De ideale keuze.

De tweede maal ben ik samen met Jelle de stal ingegaan en we hebben samen Ranger gehalsterd. Ik kan het niet echt een succeservaring noemen voor Jelle aangezien deze stoerheid gerelateerd gaat met angst en hij beide overzet op het paard. Wanneer Ranger aanvoelt dat iemand geen vertrouwen heeft in zichzelf, een masker opzet en dus niet zichzelf is zal hij als paard dit tonen op de manier zoals hierboven beschreven. Om het een

succeservaring te maken zullen we hieraan moeten werken en zal Jelle zelf moeten inzien waarom Ranger zo reageert. Dan zal hij het aannemen, begrijpen en er iets aan kunnen doen. Ik vrees als ik het hem volledig uitleg hij hier niets mee zal doen en het eerder in het belachelijke trekken. Hier zit de kracht in het spiegelen van paarden, zij tonen jou wie jij bent.

Ik heb het hier met de begeleidster over gehad, alle drie de jongens dienen met zichzelf geconfronteerd te worden en hun masker te laten zakken. We mogen niet vergeten dat er heel wat hormonen in het spel zijn en dat dit een lange weg kan worden (wat geen probleem is!) Ik ben ervan overtuigd dat deze gebeurtenis de beslissing van Jelle beïnvloedt heeft om de hoeven niet uit te krabben maar ik heb hem op deze manier wel een kans aangeboden om met zichzelf en zijn 'zijn' aan het werk te gaan. Het is niet erg dat hij deze niet genomen heeft.

Geleidelijk aan begreep Jelle waar ik het over had en zag hij in welke invloed hij had op Ranger. Na het borstelen vroeg ik of hij ooit al hoeven heeft uitgekuist. Hij heeft dit nog nooit gedaan. Ik vroeg of hij het wilde leren, het antwoord was nee. Ik vroeg hem of hij wou proberen om één hoef op te tillen, hij hoeft ze niet uit te kuisen. Het antwoord was nee. Ik gaf hem de opdracht hierover eens na te denken en het misschien volgende week te proberen. Ik denk dat hij zeer veel angst heeft om te falen en in zijn ogen een negatieve ervaring te hebben voor de ogen van iemand anders. Wanneer er iets gebeurt waardoor hij in zijn woorden 'afgaat' gebruikt hij de woorden 'epic fale'. Dit is een soort zelfbescherming want op deze manier wijst hij zichzelf op het feit dat iets niet liep zoals het moest voor iemand anders er hem op kan wijzen.

Wat ik hierboven beschreven heb is ongeveer 45minuten. Jelle is drie uur aanwezig in Festina Lente, de rest van de tijd wordt er gewerkt vanuit succeservaringen, zijn sterktes,... Het leiden van de mini-pony's ging perfect, dit wijst erop dat Jelle één was met deze dieren op het vlak van gedachten en dat hij bij de taak was, anders zou dit niet vlot verlopen. Zijn favoriete ding in Festina is stallen uitkuisen, hier maken wij gebruik van door aan hem te vragen ons uit te leggen hoe we het beter/anders zouden kunnen aanpakken. Hij geeft met zeer veel overtuiging uitleg wanneer hij zeker is van zijn stuk. Hier bekrachtigen wij hem dan ook positief voor en we vertellen dit aan andere coaches waar Jelle bij is, hoe goed hij een stal heeft uitgekuist,...

Tijdens deze sessie viel mijn oor op het feit dat Jelle zeer vaak 'epic fale' gebruikt. Dit wil zeggen 'mega fout'. Telkens wanneer hij dit zegt wijs ik er hem op dat zo'n dingen gebeuren en dat het niet erg is. Volgende keer beter: bijvoorbeeld: hij verloor zijn laars tijdens het leiden van de paarden in het veld. Deze kwam klem te zitten in de modder, hij struikelde en zijn hele kous was nat. Hij wou een kruiwagen legen en het was te zwaar, hij kon deze niet overtillen, ik hielp hem een handje en dan later zei hij: 'Herinner je mijn epic fale met de kruiwagen?' Ik leg hem steeds uit dat het oké is om hulp te vragen en hulp te krijgen.

Het was aangenaam om één op één met Jelle te kunnen werken, ik ben blij dat ik hem van een andere zijde heb leren kennen. Ik ben benieuwd welke verandering ik volgende week zal zien wanneer ze terug met drie zijn. Het zijn drie zeer energierijke en verschillende jongens. Ze vragen zeer veel geduld, tolerantie en nog eens geduld. De sessie was aangenaam maar Jelle test mij voortdurend als begeleider, hij zoekt mijn grenzen op, kijkt hoever hij kan gaan. Tot nu toe ben ik hier steeds zeer kalm onder kunnen blijven, binnenin soms iets minder.

Wanneer hij begint te herhalen wat ik zeg voel ik dat ik kwaad en nerveus wordt, doch tracht ik dit niet te laten merken want dan weet hij dat hij een raakpunt heeft. Voorlopig negeer ik gedrag als dat. Ik grijp enkel in wanneer er sprake is van pesten of het gebruik van lelijke taal.

Sessie 3

Ik haalde de jongens op aan de ingang van Festina. Ik zei goedemorgen en kreeg geen antwoord. Ik vroeg vervolgens of ze oogcontact konden maken, zij nogmaals goedemorgen en gaf hen een hand. Jens was zeer vriendelijk, de andere twee reageerden niet. Ik nodigde hen uit mee te komen naar de kleedkamer waar zij een regenbroek kunnen aandoen en hun schoenen inruilen voor laarzen. Vanaf dat moment begonnen Jonas en Jens mijn grenzen te testen. Ze deden dit door alles wat ik zei te herhalen en mijn lichaamsbewegingen na te doen. Heel bewust besloot ik dit te negeren. Ze hielden dit vol gedurende een uur, daarna luisterden ze en antwoordden ze.

Om te starten besloot collega Lurene dat het een goed idee zou zijn dat alle drie de jongens één miniatuurpony naar de weide zouden leiden, (in totaal zijn er vier mini's, Lurene zou de vierde nemen) en ik nam pony Maximus. Jonas en Jelle hun energie was zeer hoog. Ze maakten van het leiden een spelletje. Ze lieten de pony's draven en liepen mee. Ik vroeg hun vriendelijke of ze de pony's aan het stappen wilden houden, naast de schouder leiden en hun energie minderen. Ze hadden hier geen oor naar. Één minuut later besloten Jonas en Jelle hun pony's dat het welletjes was geweest en ze namen de benen. De jongens konden hen niet tegen houden waardoor ik en Lurene moesten ingrijpen. Dit was niet makkelijk aangezien wij elk onze eigen pony hadden. Met als resultaat dat ik aan elke arm één pony had, idem dito bij Lurene! Het leiden bij Jens ging perfect. Uiteindelijk zijn de pony's goed en wel de weide opgeraakt.

Ik besloot een gesprek te hebben met alle drie de jongens.

Jens vroeg me waarom ik twee pony's had en de andere jongens geen enkele. Ik gaf deze vraag door aan Jonas en Jens. *“Jonas, Jelle, kunnen jullie aan Jens uitleggen waarom de twee pony's de benen hebben genomen.”* Zij gaven hier een correcte uitleg aan: *“we waren luid aan het lachen, hebben hen uitgedaagd, we hadden te veel energie en namen het leiden niet serieus.”*

Lurene en ik waren blij dat zij aan de gebeurtenis zelf een correcte uitleg konden geven. Op dat moment kwam collega Paula met enkele helpers de weide op, ze gingen wat paarden binnenhalen. Ik keek op haar lijst en zag dat Prince en Maxwell erop stonden (twee zeer rustige grotere pony's waarmee ik zeer vaak werk tijdens de therapeutische sessies). Het leek mij een goed idee de jongens een tweede kans te geven. Ik merkte de laatste weken op dat ze veel serieuzer zijn in omgang met grotere paarden.

De jongens nemen de shetlandpony's niet serieus. Volgens hen zijn het geen 'echte pony's.' Ik gaf de opdracht aan Jelle en Jens om Prince in te halen, Lurene zou hierbij een oogje in het zeil houden. Ik haalde samen met Jonas Maxwell binnen. Ik zei aan Jonas dat alles van hem afhangt, ik heb enkel een tweede touw om in te grijpen wanneer nodig en voor de veiligheid! Dit was oké voor hem. Het leiden ging zeer goed. Eens uit de weide en op de yard gaf ik Jonas de opdracht Maxwell's benen proper te spuiten met water. Dit vond hij een grote, coole opdracht. Hij deed dit zeer goed en zeer rustig. Omdat dit allemaal goed ging mocht hij van mij Maxwell alleen naar zijn box leiden. Daar mocht hij de dekens veranderen. Hij wist niet hoe dit moest en vroeg zelf aan mij of ik hem een handje kon helpen. Dit deed ik dan ook en legde het hem stap voor stap uit. Hij bedankte mij, maakte oogcontact, ik gaf hem een hand en bedankte hem voor het harde werk.

Ikzelf als begeleider had een dubbel gevoel bij deze sessie. Ik besloot dan ook een gesprek te hebben met collega Lurene. Ik wou haar aanspreken over wat er gebeurd was tijdens het leiden van de vijf pony's. Van in het begin leek het mij geen goed idee dat wij als begeleiders ook onze handen vol hebben en dus niet gepast kunnen ingrijpen wanneer er gebeurtenissen als deze zich voor doen. Zij begreep mijn standpunt en we besloten dat we volgende keer twee keer zullen lopen, in plaats van alles in één keer te willen doen. Ik gaf aan dat ik het belangrijk vindt dat we onze tijd nemen met deze jongens, we moeten attent zijn, anders maken ze er een spel van. We hadden ook een gesprek over het verschil in leiden met de mini's en de grote pony's. We merkten beiden een verschil op in gedrag bij de jongens, iets om in gedachten te houden voor de komende weken.

Wanneer Jonas en Jelle besloten mij te herhalen en na te apen heb ik de beslissing genomen dit te negeren. Ik dacht voor mezelf na van waar dit gedrag zou kunnen komen. Volgens mij wilden zij gewoon aandacht en weten zij niet hoe deze te vragen. Het is zoals gokken, één keer winnen is genoeg om te blijven spelen. Had ik op dit gedrag gereageerd zou het naar mijn mening veel langer geduurd vooraleer zij hiermee zouden stoppen. Het was dus een goede zet en ik gaf hen de aandacht die zij nodig hadden op een gepaste manier.

Sessie 4

Mijn laatste sessie met de jongens liep verbazend goed. We deden ons werk en dit ging zeer vlot. Af en toe werkten de drie jongens samen als een echt team. Ik was tevreden dit te zien.

Jens gaf aan dat hij het spijtig vond dat het mijn laatste keer was met hen. Ik vertelde hem dat hij het niet op die manier mag zien. Dit is niet echt vaarwel, het is tot later! Jonas viel uit de lucht toen hij hoorde dat het mijn laatste dag was met hen. Nochtans had ik dit meerdere malen vernoemd de week voordien. Hij kon zich dit niet herinneren. Hij vroeg of ik iets speciaals ging doen met hen omdat het mijn laatste dag was. Ik zei dat dit goed was en dat ze mochten kiezen uit drie opties:

- Een rit op Troy, het mechanische paard (zie bijlage nummer 4)
- Een langere pauze
- Geen stal uitkuisen en iets doen naar keuze

Ze vroegen of het oké was om geen stal uit te kuisen en een langere pauze te nemen. Ik keurde dit goed. Tijdens de pauze hadden we goede gesprekken. Dit was de eerste maal sinds ik met hen begonnen ben in het programma. Normaal testen ze mijn grenzen af tijdens de pauze en steken ze kattenkwaad uit. Echter niet met slechte bedoelingen.

Jelle toonde mij zijn benen, deze zagen bond en blauw. Hij deed er erg stoer over. Ik vroeg hoe hij deze had opgelopen en of zijn papa ervan wist. Hij zei dat hij van muren gesprongen was en ook uit bomen. Lurene en ik wezen hem op het feit dat het belangrijk is voor je lichaam te zorgen omdat je er maar één hebt en het is je eigen verantwoordelijkheid. Bovendien is dat niet echt veilig. Hij spotte met mij omdat ik het had over veiligheid. We vonden het belangrijk hier een gesprek over te hebben met voornamelijk Jelle en Jens omdat zij geen mama meer hebben die hen op dit soort zaken wijzen.

Voor we het doorhadden was de voormiddag voorbij. Jonas en Jens gaven mij een hand en bedankten mij. Jelle ging er gewoon vandoor. Hij nam geen afscheid. Toch denk ik dat hij afscheid genomen heeft op zijn manier, door een liedje te zingen tijdens de activiteiten van de ochtend.

Eigen begeleidershouding

Tijdens deze verschillende sessies moest ik zeer flexibel zijn in mijn begeleidershouding. Deze afstemmen op het gedrag van de jongens was een constante bezigheid. Soms zeer vermoeiend. Ze wisten ook heel goed welke knoppen ze konden drukken om reacties uit te lokken. In het begin had ik het hier zeer moeilijk mee, naarmate de sessies vorderden deed dit me inzien dat het heel wat zegt over hun eigen leven. Empathie had ik genoeg voor hen alle drie. Tijdens de begeleiding probeerde ik steeds te vertrekken vanuit hun noden en trachtte ik deze samen met hen te beantwoorden. De ene keer verliep dit eenvoudiger dan de andere keer. Ik vertrok hierbij uit de ervaringen en momenten die hadden plaatsgevonden of zich aandienden. Dit gaf ons elke week opnieuw stof om mee te werken.

Tijdens dit programma is het belangrijk je bewust te zijn van je voorbeeldfunctie. De kinderen zullen je er snel op wijzen wanneer je iets op een andere manier doet, dan dat je het aan hen geleerd en uitgelegd hebt. Constant aandachtig en attent zijn is hier de bood-

schap. Aandachtig blijven voor hun onderlinge communicatie is nodig. In deze groep proberen we hen elke week opnieuw wat vrijheid te geven maar ze maken hier snel misbruik van. In de andere groepen lukt dit aardiger.

Het meeste effect heb ik met hen bereikt door hen keuze te geven en te onderhandelen. Wanneer ik hen gewoon opdrachten gaf protesteerden zij snel door gedragsproblemen te vertonen. Hiervoor werd snel een effectieve oplossing gezocht.

Uit gesprekken met verantwoordelijke Jill en collega Lurene bleek dat ik een goede begeleider was voor dit programma, met een groot aanpassingsvermogen. Ik ben correct en direct met hen maar op een empathische manier. Voor deze begeleiding ben ik vertrokken vanuit mijn orthopedagogische bril, maar dit werd aangevuld door mijn gevoel. Het leek mij dat deze jongens nood hebben aan duidelijkheid en structuur op zo'n manier dat ze het willen aanvaarden. Er kwam dus ook zeer veel humor aan te pas.

Persoonlijke bedenkingen bij dit programma

Persoonlijk vind ik dit een zeer goed programma waar een groot deel jongeren van in de buurt mee bereikt wordt. De gedachte erachter zit goed maar het kan nog beter uitgewerkt worden. Bovendien is er niet echt een opleiding of vorming om dit programma te geven. Lurene heeft een therapeutische cursus gevolgd maar dit is meer geschikt voor het therapeutisch paardrijden voor personen met een beperking dan voor de programma's. Naast deze collega zijn er nog twee andere collega's die dit programma begeleiden. Één collega is bezig aan haar opleiding voor therapeutisch coach, een andere is een sociaal werkster en is bezig aan haar opleiding voor Equine Assisted Learning coach. Ik zelf heb dit programma snel alleen mogen begeleiden waardoor ik twijfel aan de professionaliteit die erachter zit.

Bovendien zijn wij op de hoogte van zeer beperkte informatie van de jongeren. De inschrijvingsformulieren zijn zeer basic, wat het voor ons als begeleiders niet makkelijk maakt. Er zijn geen zorgplannen of handelingsplannen voor deze cliënten opgemaakt. Er wordt van week tot week te werk gegaan en het plan zit vooral in het hoofd. Er wordt wel een map bijgehouden waar nu en dan ingevuld wordt waar we op dit moment met de kinderen staan en waar er nog aan gewerkt moet worden. Echte doelstellingen worden er niet op papier opgesteld. Dit vind ik voor zo'n programma echter noodzakelijk. Zelf ging ik hier wel mee te werk.

6.2.2.3 Nazorg

In dit programma wordt er in beperkte mate aandacht besteed aan nazorg. Er wordt regelmatig feedback gevraagd aan leerkrachten, in de mate van het mogelijke. De kinderen zijn hier meestal bij.

Indien nodig kan het programma verlengd worden tijdens de zomervakantie en het volgende schooljaar. Dit tot de jongeren naar het middelbaar gaan. dat is het einde van dit programma.

Jens heeft heel veel interesse in het werk en in de paarden. Tijdens de zomer komt hij verschillende dagen helpen in Festina Lente, onder begeleiding, samen met mensen die dezelfde passie delen als hij. Dit jaar neemt hij ook deel aan de zomerstage van Chris Irwin. Deze man zal hem een begeleiding geven in langlijnen.

Figuur 4: Langlijnen Jill met shetlandpony Siofra

6.2.3 Supported Helpers Programme

Dit programma draait volledig rond sociale inclusie. Het doel is om een klein aantal jongvolwassenen met een beperking te ondersteunen zodat zij kunnen helpen in de rijschool. Dit houdt in dat zij helpen tijdens het uitkuisen van de stallen, borstelen van de paarden, pony's en paarden van en naar het veld brengen en andere taken gerelateerd aan het welzijn en management van pony's en paarden.

Thierry is een jongeman van 16jaar met het syndroom van Asperger. Eerder dit jaar is hij al enkele halve dagen begeleid in Festina Lente. Dit tijdens de zomer van 2011-2012. Jammer genoeg was er na dit zomerprogramma geen plek meer voor hem. Thierry wil zeer graag met paarden werken en meehelpen in de manege. Leren paardrijden is niet zijn doel.

Voor deze jongeman werden verschillende doelstellingen opgesteld.

- Thierry sociaal contact aanbieden met mensen die dezelfde interesses hebben als hem. Op school is wordt hij nogal gezien als een buitenbeentje.
- Thierry meer zelfvertrouwen geven door hem op termijn taken zelfstandig te laten uitvoeren.
- Thierry een gevoel van verantwoordelijkheid te geven en zijn zelfvertrouwen via deze weg aansterken.

Tegen de zomervakantie wil men dit bereikt zien zodat Thierry zijn weg op de yard kan vinden zonder begeleiding en dat hij een volwaardige helper is waar men op kan rekenen.

6.2.3.1 Structuur van de sessie

Deze sessie bevat week na week dezelfde structuur. Of er nu één op één gewerkt wordt in de begeleiding of het een groepsbegeleiding is. Elke Supported Helper is verantwoordelijk voor het werk dat die dag moet gebeuren. Meestal komt dit grotendeels overeen.

Met Thierry ging het als volgt:

Bij aankomst hou ik altijd een korte babbel met Thierry. Dan overloop ik wat er allemaal moet gebeuren. Soms gaan we hiervoor ook ten rade bij de manager van die dag.

Er wordt gestart met het uitmesten van een stal, soms twee. Dan geef ik Thierry een 'in-hand' sessie met een paard of pony. Dit omdat hij zeer onzeker is over zijn leadersstijl bij het leiden van pony's van en naar de weide of piste. Ik wil dat hij hierin vertrouwen wint en dat kan enkel door te oefenen. Ik neem ook elke week een andere pony omdat je zo het meeste leert. Op die manier leert hij ook het verschil zien in de paarden en weet hij dat je soms je techniek moet aanpassen afhankelijk van het paard of pony waarmee je te maken hebt. Na deze sessie tracht ik Thierry iets nieuws aan te leren. Dit is elke week iets anders

maar ik probeer het geleerde van elke week ook te herhalen. Hier gaat het dan over het borstelen met gebruik van juiste borstels en de waarom erachter. Op en afzadelen komt aan bod. Dit ook met de speciale rolsingel voor personen met een beperking. Als hij in de zomer wil komen helpen zal dit deel uitmaken van zijn taken. Na deze leeractiviteit gaan we opnieuw aan het werk. Het hooi moet gedaan worden, het avondeten van de paarden, de waterdrinkers en eetbakken dienen uitgekuist te worden,... . Al deze activiteiten maken deel uit van het Supported Helpers Programme.

Figuur 5: Hooizakken en avondmaal klaarmaken voor de paarden en pony's

De sessies van de grotere groepen zijn gelijkaardig maar toch verschillend. Deze komen al langer en zijn de routine gewoon.

Met hen starten we met het naar binnen brengen van alle paarden. Zij doen dit door te dubbel leiden. Vervolgens maakt de helft van de groep al het hooi klaar. De andere helft maakt het avondeten klaar. De volgende activiteiten bestaan uit het kuisen en invetten van zadels en hoofdstellen, pony's borstelen, staarten wassen,... .

6.2.3.2 Evolutie en behandeling

Thierry en ik hebben samen meerdere sessies doorlopen. Dit elke zaterdagvoormiddag van 9u tot 13u. Tijdens mijn laatste maand stage is er een plaats vrijgekomen in de zondagsgroep voor Supported Helpers. Ik stelde voor of Thierry deze plaats kon innemen. Dit zou betekenen dat ik niet meer met hem kon werken maar, ik had in gedachten dat het voor hem aangenamer zou zijn om te kunnen werken in een groep vol leeftijdsgenoten. De verantwoordelijke vond dit een goed voorstel en vanaf dan zat Thierry in de zondagsgroep Supported Helpers.

Tijdens de krokusvakantie is Thierry drie maal langs geweest. Telkens voor een halve dag. Ik heb onder begeleiding van Lurene steeds met hem gewerkt. We werden uitgebreid aan elkaar voorgesteld en kregen ook een tiental minuten de tijd om bij te praten. Tijdens deze momenten vertelde hij veel over zichzelf. Hij speelt de harp en is hier ook zeer goed in. Hij

gaat naar een reguliere school dat enkel toegankelijk is voor jongens en op het gebied van leren heeft hij weinig moeilijkheden, vertelde hij zelf.

Hieronder zal ik drie sessies beschrijven die ik samen met Thierry heb doorlopen.

Sessie 1

Lurene vertelde aan Thierry dat hij die dag met mij een hele dag zou samenwerken en dat hij dus op mij moest wachten. Toen ik aankwam te Festina zat hij op een bankje. Ik wist niet van het gesprek met Lurene. Ik ging naar hem toe en zei goedemorgen, ik gaf hem een hand en vroeg hoe het met hem ging. Alles was goed, behalve dat hij kou had aan zijn voeten. Nadat ik mijn spullen had weggezet ging ik bij Thierry en zei ik hem dat wij vanaf nu elke zaterdag zullen samenwerken en dat ik hem wat dingen ging leren. Ik vroeg of hij dit oké vond. Hij beaamde positief. Vooraf had ik met Lurene doorgenomen wat ik wou doen. Thierry heeft al een kleine basiskennis maar ik wou toch vanop nul beginnen om een goed proces te doorlopen. Lurene vond dit oké maar maakte de opmerking dat ik dan dingen met hem zou doen waar hij al vrij goed in is. Dit heb ik ook onmiddellijk aan Thierry verteld en hij vond dit geen probleem.

Om te beginnen heb ik met Thierry doorlopen hoe de dag er voor hem zou uit zien. Het leek me dat dit hem alleen maar ten goede zou komen aangezien deze jongen zich op het autisme spectrum bevindt. Structuur is dus belangrijk, niet alleen voor hem, momenteel ook voor mij.

Tijdens het eerste gedeelte gaf ik hem de opdracht om twee touwen te halen in de zadelkamer en mij tegemoet te komen aan de stallen dichtbij de piste. Daar legde ik hem de veiligheidsknoop uit. Ik liet hem dit oefenen aan een ijzeren baar, op die manier is de stress van het paard nog niet aanwezig. Ik vertelde hem de reden waarom we dit soort knoop gebruiken, dit was iets wat hij nog niet wist. Toen het na enkele keren niet lukte zei hij tegen me dat hij dit wel een andere keer zou leren. Ik moedigde hem aan en zei dat dit één van de eerste stappen is die je moet kunnen wanneer je iets met een paard in een stal wil gaan doen. Ik deed het samen met hem, stap voor stap. Na een tiental keer oefenen had hij dit onder de knie.

Daarna ging ik een zak halen met de voornaamste borstels in. Ik vroeg bij elke borstel aan Thierry waarvoor deze zou kunnen dienen en waar hij wel en niet op het paard gebruikt kan worden. Dit lukte vrij goed. Thierry wist waar je bepaalde borstels wel en niet mag gebruiken. Het 'waarom' heb ik hem kunnen bijbrengen. Bijvoorbeeld geen roskam op het hoofd, paard is hier gevoelig en kan hem pijn doen.

Vervolgens zocht ik een paard dat niet te klein of te groot was en dat vrij rustig is in zijn box. Ik koos Splash uit. De paarden in Festina staan in hun stal op volgende manier:

Figuur 6: Ruin Paddy in zijn stal met ketting als afsluiting

Ik vroeg aan Thierry wat het eerste is dat je doet als je deze stal wil ingaan. Hij antwoordde: *'de ketting opendoen.'* Ik vertelde hem dat het paard dan zeer snel zou kunnen ontsnappen en dat dit niet de bedoeling is. Ik stelde hem de vraag, wat doe jij als je iemand tegenkomt. *'hallo zeggen.'* Dat is wat we ook bij Splash zullen doen. Bij paarden gebeurt dit door uit hun big bubble te blijven (deze loopt van de ene schouder tot de andere) je romp lichtjes naar voren te buigen, je arm uit te steken en een vuist te maken. Wacht even tot hij deze tikt en dan is het oké.

De volgende stap is het paard met je vuist op de borst een duwtje te geven zodat deze enkele stappen achteruit gaat, zodat jij op een veilige manier de ketting kan openen en binnen gaan. Ik liet Thierry dit uitvoeren. Hij maakte een vuist en kwam tegen de borst van het paard. Splash bleef gewoon staan. Ook hier zei Thierry doe jij het maar, ik zal het straks bij een ander paard proberen, deze vindt mij niet zo leuk. Ik vroeg aan Thierry waarom denk je dat het niet werkt? Voel je je een beetje onzeker? Hij zei dat het de eerste maal was dat hij met Splash in contact kwam en een beetje bang was. Ik legde hem uit dat hier geen reden toe was, dat het een zeer braaf paard is en dat hij zeker mag zijn van zichzelf dat hij dit kan. (Hier kan een link gemaakt worden naar het contact dat Thierry heeft met nieuwe mensen, hier is hij ook zeer teruggetrokken en onzeker).

Thierry probeerde nogmaals en het lukte niet. Hij zei dat hij denkt dat het niets te maken heeft met zijn onzekerheid, dat Splash gewoon niet wil. Ik zei hem, als ik het probeer en het lukt, wil dat iets zeggen! En dan zou ik graag hebben dat jij even rustig diep in en uitademt en het opnieuw probeert. Ik deed het 'voor' en het lukte. Thierry kon het niet geloven. Hij ademde diep in en uit en probeerde nogmaals. Splash nam enkele stappen achteruit. Thierry was zeer tevreden, dit was een succeservaring voor die dag.

Vervolgens legde ik hem uit hoe je een halster aandoet op de manier dat Festina Lente het heeft overgenomen van Chris Irwin. Op die manier komen er i.p.v. adrenaline, endorfines vrij in het lichaam van het paard. Thierry leek zeer gefascineerd door deze uitleg. Ik deed het twee maal voor en liet hem vervolgens proberen. Hij deed dit zeer voorzichtig en stopte telkens als Splash een beetje bewoog. Ik moedigde hem aan om verder te doen. Het heeft zeker vijf minuten geduurd voor Splash gehalsterd en vastgebonden was. Thierry maakte zelf deze opmerking. Ik stelde hem gerust door te zeggen dat het volgende keer beter en sneller zal gaan. Eens dit allemaal in orde was mocht Thierry van mij Splash borstelen met de borstels, in de volgorde dat we ze voordien geleerd hadden. Ik gaf hem de opdracht aan

mij uit te leggen waarvoor elke borstel dient. Dit lukte aardig en was dus een boest voor zijn zelfvertrouwen.

Na het borstelen vroeg ik aan Thierry of hij ooit al paardenhoeven had uitgekuist. Dit was niet het geval, ik vroeg hem of hij dit graag zou leren en hij twijfelde een beetje. Hij zei me dat hij dit gevaarlijk vindt maar dat het wel moet gebeuren dus dat hij het wel wil leren. Ik toonde het hem voor, we startten met de voorbenen. Nadat ik het had voorgedaan vroeg ik of hij vragen had. Alles was oké dus liet ik het hem zelf uitproberen. Splash gaf zijn voet echter niet toen Thierry aan de beurt was. Thierry bleef proberen maar Splash gaf niet toe. Ik stelde hem de vraag: hoe denk je dat dit komt? Hij wil gewoon niet was het antwoord. Ik vroeg of Thierry zich terug een beetje onzeker voelde. Hij zei ja. Ik legde hem rustig uit dat Splash dit kan aanvoelen en als de leider onzeker is, is het voor Splash onmogelijk om zijn vertrouwen in deze leider te steken en op drie benen te blijven staan. Thierry nam dit op. Hij ademde diep in en uit en deed zijn ogen toe. Vervolgens probeerde hij opnieuw en het lukte.

Na Splash stelde ik voor om dit alles nogmaals te doen op een andere pony. Hij vond dit een goed idee. We kozen samen Beau, een tinker uit. Zij is ook zeer rustig. Alles ging vrij vlot behalve de hoeven. Het ging al iets sneller maar de onzekerheid is nog steeds aanwezig. Na Beau waren er twee uren om. We namen een kwartier pauze. Ik maakte hem een warme chocomelk. Hier was hij blij mee aangezien het een koude dag was. Na de pauze gingen we aan de slag met het zadel en het hoofdstel. Ik koos hiervoor Bella uit. Bella is een pony die gereden wordt zonder bit. Dit leek me makkelijk om te beginnen, op die manier moet Thierry zich ook niet haasten om het bit aan te doen.

Hij neemt zijn tijd om de halster aan te doen, ik had dus in gedachten dat dit hetzelfde zou zijn met het bit. Ik liet hem het halster aandoen bij Bella en hij bond haar ook vast. Vervolgens toonde ik hem hoe je een paard opzadelt. Daarna liet ik het hem proberen. Ik deed hetzelfde met het hoofdstel. Na alles goed uit te leggen en laten uitproberen gaf ik Thierry de opdracht alles van in het begin te doen. D.w.z., in de stal gaan, halster aandoen, opzadelen en afzadelen. Dit maakte hem onzeker. Hij dacht dat het een soort test was, ik vertelde hem dat dit niet zo was. Ik zou op het einde gewoon kijken wat goed was en wat beter kon. Hij ging aan de slag. Het opzadelen zelf liep vrij vlot, juist het hoofdstel ging iets minder. De manier waarop het zadel erop lag kon beter maar hier heb ik geen commentaar op gegeven. Ik zei dat hij goed werk geleverd had.

Na deze opdracht bleef er nog 45min over. Ik ging met hem naar een warme ruimte en samen gingen we aan de slag met het BHS boek (British Horse Society). Dit boek wordt gebruikt voor ruiters om hun brevet te halen. In dit boek overliepen we wat we tijdens deze voormiddag gedaan hebben. De borstels, op en afzadelen, gevaren op de yard,... Daarna bedankte ik hem en namen we afscheid.

Het programma voor volgende week is nog vrij vaag. Ik moet dit bespreken met begeleidster L. en Jill. Ik zou graag met T. gaan kijken naar paardentaal en lichaamstaal. Dit wil zeggen, hoe interageren paarden met elkaar in de piste of op de weide en welke linken kunnen er gelegd worden naar mensen in groep? Ik zou met T. ook graag verder ingaan op Chris Irwin daar hij deze man zeer interessant vindt en zich kan vinden in zijn ideeën. Dit wil zeggen, de big bubble wat verder uitdiepen maar ook ingaan op welke invloed jouw buikenergie heeft op het paard, hoe je paarden benaderd,...

Sessie 2

Om deze sessie te starten besloot ik één uur te spenderen aan alles wat we de week voordien geleerd hadden. Als begeleider besloot ik dit op een luchtige manier aan te pakken. Ik wil Thierry het gevoel geven dat er ruimte is om fouten te maken en dat dit oké is. Niets lukt van een eerste keer. Tijdens het tweede deel zal ik Thierry de begrippen paardentaal en lichaamstaal zo duidelijk mogelijk uitleggen om hem vervolgens twee paarden naar de weide te laten leiden. Chris Irwin zal hier actief bij betrokken worden. Als laatst zullen wij sa-

men op de yard meehelpen. Het management hiervan zal bondig met Thierry besproken worden.

Tijdens het eerste deel liet ik T. een paard op de correcte wijze een halster aandoen, een deken afnemen, borstelen, hoeven uitkrabben en opzadelen. Ik gaf hem de opdracht dit te zien als een verhaal en mij mee te nemen in dit verhaal. Hij legde mij bij elke stap uit wat hij zou doen. Op die manier gaf ik mijzelf de tijd om op een gepaste manier tussen te komen of positief te bekrachtigen. Ik merkte vorige week op dat hij hier nood aan had.

Het proces zelf liep goed. Thierry had echter bij elke stap die hij deed aanmoediging nodig, sommige dingen was hij vergeten, ik legde deze opnieuw uit. Hoeven uitkrabben verliep minder goed, het gekozen paard Gemma tilde deze niet op. Thierry kon zelf aan mij uitleggen hoe dit kwam. Tijdens het aansingelen begon Gemma te dansen, haar oren lagen plat en ze beet naar de grond. Thierry wou stoppen, hij dacht dat dit zijn fout was omdat hij onzeker was. Ik legde hem uit dat dit fenomeen niet echt met hem te maken heeft. Gemma is al enkele keren te fel aangespannen geweest en zo achtergelaten in haar stal. Ik gaf hem de opdracht rustig verder te doen en dit gedrag te negeren, zeker niet te bestraffen door tegen haar te beginnen roepen of haar tikken te geven. Eens deze klus geklaard was legde ik hem buiten de stal uit hoe dit allemaal kwam.

Tijdens het tweede deel van de sessie nam ik Thierry mee naar het leslokaal om hem via de visie van Chris Irwin en dus Festina Lente uit te leggen hoe paarden benaderd en geleid worden. Hoe zij met elkaar communiceren en hoe wij met hen dienen te communiceren. Ik vertelde hem dat paarden prooidieren zijn en dus communiceren met hun lichaam, niet met geluid of via hun mond. Zij kijken naar ons zoals zij naar elkaar kijken. Dit wil zeggen dat wij met hen dienen te communiceren via onze romp. Romp rechtop = energie en vooruitsturen, romp gebogen = aantrekken. Thierry leek dit te begrijpen. Ik gaf hem mee dat het in theorie makkelijker lijkt dan het in praktijk is. Als noot gaf ik hem mee dat het belangrijk is dat wij als mensen de koord niet zien als een machtsinstrument en dat we er dus niet aan trekken om het paard vooruit te laten gaan. We drijven het paard van achter naar voor, zoals zij dat bij elkaar doen.

Ik liet Thierry Ranger naar de weide leiden. Ranger is een brave grote en oudere ruin. Ik heb hem zelf al enkele keren geleid, zijn enige doel is naar de weide gaan, maar hij haast zich hierbij niet. Dit leek mij een perfecte keuze voor Thierry om alles eens uit te testen. Dit verliep dan ook zeer goed. Als tweede koos ik de shetland Bob. Ik zelf zou Bob zijn maatje nemen, Shawn. Ik gaf Thierry de raad in het moment te zijn en met zijn gedachten op dezelfde lijn te zitten als Bob. We waren nog geen tien stappen ver of Bob begon Thierry uit te testen. Hij trok Thierry van links naar rechts, pakte een hap gras mee waar hij kon. Steeds opnieuw gaf ik Thierry de opdracht Bob te drijven van achter naar voor en niet aan zijn hoofd te trekken. Dit lukte maar telkens na enkele stappen ging Bob zijn eigen gang.

Op een bepaald moment kroop Bob met zijn kleine gestalte onder de omheining naar het veld van de boer waardoor er tussen Bob en Thierry een scheiding ontstond, namelijk de omheining. Dit was voor mij een teken om in te grijpen. Ik nam Bob over en gaf Thierry shetlandpony Sean. Ik gaf hem de opdracht mij in het oog te houden, hoe ik mijn romp hield, hoe ik mijn koord hield en hoe ik stapte. En ook hoe Bob hierop reageerde.

Na een tiental minuten stappen bereikten wij de weide en lieten we de pony's los. Ik merkte dat Thierry zich teleurgesteld voelde. Ook hier vertelde ik hem dat dit soort dingen gebeuren, dat het oké is en dat ik er als begeleider bij ben om in te grijpen wanneer het nodig is. Ik stelde voor om even pauze te nemen en hem de kans te geven om na te denken wat er gebeurt was en hoe dit kwam. Na een kwartiertje nodigde ik hem uit met mij naar het leslokaal te gaan. We hadden er een babbel over.

Al snel werd duidelijk dat Bob en Thierry niet op dezelfde lijn zaten qua gedachten. Nadat Bob Thierry voor de eerste keer naar links had getrokken begon Thierry aan zichzelf te twijfelen. Na tien keer dacht hij: 'jij rotte pony, waarom kan jij gewoon niet naar de weide gaan. Na twintig keer had Thierry het opgegeven en ik legde hem uit dat Bob dit aanvoelt en dat

Bob dacht, joepie, ik kan mijn gangetje gaan! Ik vertelde hem ook dat hij constant met zijn romp naar voren gebogen liep, in paardentaal maak je je onderdanig aan het paard. Als dit moment te lang duurt maken zij hier (terecht) gebruik van! Vervolgens keek ik een half uur 'in-hand leading' (dvd) van Chris Irwin waarin paardentaal, lichaamstaal en leiden duidelijk werd uitgelegd. Na dit deel hadden we nog een klein uur van de sessie over.

Deze wou ik met Thierry spenderen aan het uitmesten van stallen. Dit gaf ons beide de kans met elkaar te praten over wat hij zelf aanbracht. In eerste instantie vroeg ik aan Thierry waarom wij dit elke dag doen. Hij gaf als antwoord: omdat het na drie dagen te veel zou zijn en je last zou krijgen van je rug. Ik had met hem dezelfde babbel als ik met de meiden tijdens week 1 heb gehad.

We mesten de stallen niet dagelijks uit voor ons 'menschelzijn.' We doen het voor het paard, omdat wij mensen beslissen hen van de weide te halen, voor hen beslissen dat ze in hun eigen mest en urine moeten staan en slapen en wij beslissen wat zij gaan eten en wanneer. Toch zijn deze dieren steeds zo vriendelijk naar ons toe om te zeggen, je mag mij leiden, je mag op mijn rug zitten. Het minste dat we dan voor hen kunnen doen, is zorgen dat zij een proper bed hebben om in te slapen. Hier werd hij even stil van. Later zei hij dat hij zijn uiterste best zou doen wanneer hij in de toekomst nog stallen moet uitmesten. Dit vond ik zeer positief. Daarmee eindigde de tweede sessie.

Sessie 3

Thierry is zoals altijd stipt op tijd. Hij is liever enkele minuten te vroeg dan te laat. Ik heb hem hierover aangesproken en positief bekrachtigd. Het is aangenaam om zo'n gemotiveerde helper te hebben. Hij was tevreden dit te horen. Ik vroeg hem of hij het zag zitten om een half uur te leiden met Beau. Dit was oké voor hem. Hij gaf zelf aan dat er nog heel wat werk aan de winkel is alvorens hij zelfstandig paarden van en naar de weide kan leiden of naar de piste kan brengen. Vorige week koos ik Rosie uit, zij is een paard dat graag vooruit gaat. Thierry moest dus niet veel moeite doen om haar te doen stappen. Ik weet dat het met Beau omgekeerd is, ik was benieuwd hoe dit zou uitdraaien.

Om te starten gaf ik Thierry de opdracht om het halster aan te doen, het touw eraan vast te klippen en haar naar de piste te leiden. Eens in de piste gingen we nog eens over de theorie die we vorige week geleerd hadden. Thierry heeft alles zeer goed onthouden (naast de schouder blijven, 'walk on' voor te stappen, 'wow' voor te stoppen, niet aan het hoofd trekken, romp rechtop houden, navel als energie gebruiken,...) Hij kon deze puntjes zeer goed opnoemen. Dus besloot ik van start te gaan. Zoals ik had verwacht moest Thierry veel meer moeite doen om haar aan het stappen te krijgen. Hij fluisterde 'walk on' en bracht zijn hand niet naar voor. Ik moedigde hem aan om niet op te geven. Beau reageerde echter niet op hem. Ik ging naar hem toe en vroeg hem wat zijn mening was waarom het niet lukte. Hij gaf aan dat hij twijfelde, fluisterde en dat zijn romp gebogen was. Ik legde hem nogmaals uit dat een paard als Beau dit perfect aanvoelt, liever lui dan moe is en dus zal blijven staan tenzij hij zeker is van zichzelf, vertrouwen heeft in zichzelf en er voor de volle 100% voor gaat. Hij vroeg mij waarom een paard zo reageert. Ik gaf hem volgende uitleg:

"Een paard vertrouwt op zijn zintuigen en is een meester in het oppikken van signalen, dit is wat zij in het wild leren, zij zijn constant alert en dus ware professoren wanneer het gaat over lichaamstaal. Om een paard op een correcte wijze te leiden is het van groot belang dat zij aanvoelen dat jij als leider vertrouwen hebt in jezelf. Pas dan zullen zij op jou vertrouwen en doen wat jij zegt. Als zij aanvoelen dat jij geen vertrouwen hebt in jezelf zullen zij voor zichzelf niet het risico nemen op jou te vertrouwen, dan vertrouwen zij liever op zichzelf!"

Thierry had nood aan deze uitleg, ik merkte dat hij het beter begreep. Zoals hij altijd doet sloot hij zijn ogen, telde tot tien en ademde diep in en uit. Vervolgens zij hij 'walk on Beau!' en daar ging ze. Ik gaf hem de opdracht zelfstandig 'walk on' en 'wow' te doen met Beau. Ondertussen zette ik een parcours op. 4 kegels waartussen Thierry kon gaan slalommen.

Na een tiental minuten gaf ik Thierry deze opdracht. Dit ging goed. Om het een beetje moeilijker te maken zette ik één pot in de zon en gaf ik Thierry de opdracht bij elke pot te stoppen en vervolgens verder te stappen. Aangezien de paarden hier echt genieten van de zon had ik een buikgevoel dat Thierry het moeilijker zou hebben om Beau te laten verder stappen eens zij gestopt was aan de pot die in de zon stond. Gelijk kreeg ik. Thierry begreep niet hoe dit kwam, ik verklapte ook niks want ik weet dat hij dan sneller zou opgeven met als excuus 'ik wil haar laten genieten van de zon.' Na drie keer te zeggen 'walk on' merkte ik aan Thierry dat hij het had opgegeven. Ik moedigde hem aan om vol te houden.

Beau maakte het hem zeer moeilijk. Ik besloot Thierry een zweepje te geven. Met dit zweepje mag hij haar na de tweede keer dat zij niet luistert naar zijn stem en handgebaar een lichte aanraking geven in de flank terwijl hij vraagt 'walk on.' Dit was nodig en na de derde keer gaf Thierry een kleine tik, dit hielp hem om Beau aan het stappen te krijgen. We oefende dit tot het vlotjes ging. Daarna mocht hij haar terugbrengen naar haar stal. Daar liet ik hem de veiligheidsknoop maken. Dit ging goed. Dan gaf ik hem de opdracht Beau te borstelen en op te zadelen, zij was nodig in een les, een uur later. Thierry had dus een goede 40 minuten om de klus te klaren. Ik liet hem dit zelfstandig doen en hield wat toezicht. Hij weet dat hij met vragen altijd bij mij terecht kan. Alles ging goed tot hij het hoofdstel moest aandoen, dan riep hij mij, hij wist niet goed meer hoe hieraan te beginnen. Ik praatte hem hier stap voor stap door. Hij deed alles zelf. Ik was zeer tevreden met de vooruitgang, vorige week had hij hier nog zeer veel hulp bij nodig.

Na de pauze liet ik Thierry drie paarden uitkiezen wiens hoeven hij zou gaan uitkuisen. Hij koos de drie paarden wiens hoeven hij ooit al had uitgekuist. Ik ging hiermee volledig akkoord. Tot mijn grote verbazing heeft Thierry er geen moeite mee de hoeven van de achterbenen uit te kuisen. Hij heeft het meeste problemen met de hoeven van de voorbenen. Hij weet in theorie allemaal zeer goed hoe het moet, het is de praktijk die iets lastiger loopt. Hij nam zijn tijd voor deze drie paarden en wist de klus naar behoren te klaren. Tot slot was er nog juist tijd genoeg om één paard zijn staart te wassen, we deden dit samen en dit ging goed.

Eigen begeleidershouding

Ik merk op dat het in omgang met T. belangrijk is om zijn aandacht te trekken en te behouden en hem hierop ook te wijzen. Zijn gedachten dwalen zeer snel af, daarentegen is hij zeer goed in het onthouden van informatie. Wanneer je hem iets uitlegt onthoudt hij de stappen en wijst hij er mij op wanneer ik iets vergeet. Hieruit volgt vrij goed teamwerk!

Tijdens elke sessie probeer ik om niet te veel verschillende zaken aan bod te laten komen, ik vind het belangrijk dat Thierry zich tracht te concentreren op één bepaald iets alvorens hij overgaat naar een iets anders.

Hij begint mij te vertrouwen en neemt aan wat ik zeg. Thierry heeft behoefte aan herhaling, deze geef ik hem zo veel als mogelijk. Het lukt aardig om hierbij rustig te blijven, hier ben ik blij om. Ik voel soms wel (binnenin) dat ik graag zou hebben dat alles wat sneller verloopt. Maar ik besef zeer goed dat Thierry de tijd dient te nemen die hij nodig heeft om de sessies succesvol te maken. Voor ons als begeleiders is het routine en gaat alles veel sneller, maar voor hem is wat we tijdens de sessie doen waarschijnlijk al van hoog niveau. Hier heb ik respect voor en ik leer hier ook veel uit.

In omgang met Thierry is het zeer belangrijk om zijn aandacht trachten te behouden. Hij is zeer snel afgeleid. Als ik hem iets uitleg is het vaak zo dat hij niet luistert naar de uitleg maar naar mijn uitspraken en zinsbouw in het Engels. Hij heeft het drukker met het verbeteren van mijn Engels dat te luisteren naar wat ik hem probeer aan te leren. Ik heb hem hierover aangesproken en de opmerking gegeven dat hij mij mag verbeteren maar dat hij ook moet luisteren naar wat ik hem probeer uit te leggen zodat hij zijn taak naar behoren kan vervullen, want door te verbeteren mist hij de inhoud van wat ik vertel. Verder tracht ik Thierry positief te bekrachtigen in alles wat hij doet.

Persoonlijke bedenkingen voor dit programma

Dit programma is opgericht door de dochter van Jill die op dat moment 17jaar was. Zij kwam aanzetten met het concept 'Supported helper,' een cliënt die komt helpen in Festina Lente onder begeleiding om deze zo te ondersteuning in zijn/haar beperking en hen een gevoel van zelfwaarde aan te bieden. Geleidelijk aan ging dit van start. Nu zijn er op zaterdag en zondag twee grote groepen van jongens en meisjes. Acht is het maximumaantal. Deze groepen worden begeleid door meestal twee begeleiders, soms drie. Ik had het eerst niet verwacht, maar dit is voldoende. Het zijn zeer harde werkers die niet veel aanmoediging nodig hebben. Zij zijn gemotiveerd in wat we van hen vragen en verwachten.

Doorheen de week worden er ook heel wat cliënten begeleid in dit programma. Soms één op één, vaak in kleinere groepjes van drie à vier cliënten. In beide gevallen is er steeds een begeleider aanwezig. Hier is het soms nodig om ook met twee begeleiders te zijn omdat het moeilijk is iedereen in het oog te houden. Deze cliënten zijn ook nog niet zo ervaren als de deelnemers van de grotere groepen.

Een hiaat binnen dit programma is een gebrek aan informatieve inschrijvingsformulieren en het ontbreken van opvolgformulieren.

Op een bepaald moment kreeg ik de opdracht een jongen over te nemen van een collega omdat deze dubbel geboekt was. Ik wist niets van deze jongen en ging op zoek naar iets van informatie voor de sessie die tien minuten later zou starten. Op het inschrijvingsformulier stond enkel een twaalfjarige jongen met syndroom van down, ernstige gedragsproblemen. Ikzelf vond dit zeer ruim en wist niet wat ik moest verwachten. Ik vroeg om raad maar het enige antwoord dat ik kreeg was: 'je gaat je handen vol hebben.'

Deze sessie duurde amper een half uur en alles wat kon mislopen, liep mis!

Deze jongen liep na mijn begroeting recht naar de vers geplante bloemen toe en begon deze uit te trekken. Ik kon zijn aandacht afleiden door te vragen of hij wou gaan kijken naar zijn lievelingspony (ook al wist ik niet welke dit was). Van de bloemen liep hij recht naar de stal van pony's Siofra en Alana, de shetlandpony's. Hij klom over de deur in plaats van deze te openen. Ik trachtte hem uit te leggen dat dit niet gedaan wordt maar hij had geen oor naar wat ik hem probeerde uit te leggen. Ik vroeg of hij zijn pony wou borstelen, hij zei ja. Ik gaf hem enkele borstels, deze begon hij te begraven in het schaafsel. Ik negeerde dit en zei dat hij de pony's ook met zijn handen kon borstelen of aaien. Op dat moment begon hij schaafsel op de pony's te gooien. Toen ik hem vroeg respect te tonen voor deze dieren en ermee te stoppen gooide hij het in hun gezicht. Ik moest ingrijpen en ging tussen hem en de pony staan. Ik zei dat hij de stal onmiddellijk moest verlaten.

Op dat moment kwam Barry binnen met een emmer proper water voor deze pony's. Hij had deze net uitgekuisd. Opnieuw nam hij schaafsel en ditmaal gooide hij het in de drinkemmer. Ik vroeg hem opnieuw de stal te verlaten. Dit lukte niet. Ik riep de hulp in van Coach Nathalie. Zij is ook een begeleidster van dit programma. Zij nam de emmer over en vroeg aan de jongen of zij die samen konden uitkuisen. Hij greep haar bij de buik en begon op de emmer te stampen. Zowel hij als Nathalie waren nat van het water. Hij wou haar ook niet loslaten. Zij gaf mij de opdracht zijn mama te gaan halen, wat ik deed. Zij nam hem vast en bracht hem naar de auto.

Hieruit blijkt dat de begeleiding geen rekening heeft gehouden met de jongen en zijn achtergrond toen zij mij deze opdracht gaven. Later die dag beslisten ze dat ze dit in de toekomst niet meer zouden doen. Deze jongen was volledig verward door het feit dat hij ineens een andere begeleider had en daar hij anders al gedragsproblemen vertoonde, werd dit nu alleen maar erger.

Mijn begeleiding had misschien beter geweest had ik meer informatie over deze jongen in mijn bezit gehad. Dit is ook iets dat ik heb aangebracht op het feedback moment.

6.2.3.3 Nazorg

De nazorg binnen dit programma bestaat uit het feit dat het een oneindig programma is. Ze kunnen deelnemen aan dit programma zolang ze willen. Als ze stoppen kunnen ze zich opnieuw inschrijven. Ze komen dan wel op de wachtlijst.

Verder wordt er niet aan nazorg gedaan.

6.2.4 *Therapeutische sessies voor personen met een fysieke beperking of 'special needs'*

Een therapeutische sessie is een interventie dat gebruikt wordt voor personen met een fysieke, cognitieve en/of emotionele beperking of die te kampen hebben met een ontwikkelingsstoornis.

Paarden zorgen voor een zintuiglijke input door hun beweging. Zij bewegen driedimensionaal vanuit hun bekken, heupen en schouders. Dit vraagt een beweeglijke respons van de rijder. De coach of therapeut geeft hierbij instructies.

De therapeutische sessies zijn dus bestemd voor alle doelgroepen, maar elke sessie verschilt qua inhoud aangezien elke sessie een één op één begeleiding is en is afgestemd op de persoonlijke noden van de cliënt. Je ziet hier vooral personen met een fysieke beperking, hersenverlamming, aandachtstekortstoornis en autisme aan bod komen, het wordt hen aangeraden door een voorziening of arts. Via leuke oefeningen worden zij aan het werk gezet. Het paard brengt het lichaam in beweging, alle spiergroepen en lichaamsdelen worden hierbij aangesproken en gestimuleerd. Bij de cliënt wordt de coördinatie van deze bewegingen en evenwicht geprikkeld.

Figuur 7: therapeutische sessie op het paard met speciale ruiterspak die een visuele voorstelling geeft van het skelet

Binnen deze sessies heb ik drie kinderen intensief opgevolgd, namelijk Mathias, Kevin en Stephanie.

Mathias heb ik ook gebruikt als casus voor het opmaken van een individueel ondersteuningsplan, dit als opdracht in het kader van de stage.

Mathias is een jongen van 6jaar. Hij heeft als diagnose syndroom van Down. Hij heeft twee jongere zussen, een tweeling. Zij hebben geen beperking. Op driejarige leeftijd kon Mathias het alfabet vloeiend lezen. Één van zijn zussen doet dit ook. Mathias zijn mama spendeert heel veel tijd in de educatie van haar zoon. Wij als begeleiders stellen ons de

vraag of ze zijn beperking op die manier aan het overcompenseren is. Heel vaak is het zo dat Mathias op het einde van een therapeutische rijles niet beseft heeft dat hij effectief op de pony gezeten heeft daar hij constant aan het babbelen is. Hij springt van het ene verhaal naar het andere. Tussendoor gebruikt hij zeer vaak het woord 'poe.' Zijn mama vertelde ons dat hij hier een obsessie mee heeft en vraagt ons dit te negeren. Eens je begint te spreken over toiletten gaat hij hier over door. Samen met zijn mama heeft de therapeutische coach enkele doelstellingen opgesteld:

- Concentratie verhogen
- Balans en rompstabiliteit verbeteren
- Sociale vaardigheden en communicatie stimuleren
- Zelfvertrouwen verhogen

Voor Mathias zijn er ook korte- en langetermijndoelstellingen opgesteld.

Kortetermijndoelstellingen

- Mathias zijn concentratie op de pony houden bij wat de coach hem aangeeft als taak. Bijvoorbeeld: als we hem vragen wat is allemaal groen? Dan zegt hij na één ding te benoemen en laat ons nu overgaan naar geel. Zijn concentratie op één specifiek iets dus langer vasthouden.
- Hem uitleggen dat we nu met 'groen' bezig zijn en later zullen overgaan naar geel. In de vorm van spelletjes
- Sociale vaardigheden in de hand werken. Mathias vragen hallo te zeggen bij aankomst en afscheid te nemen van iedereen wanneer hij weggaat
- Hem zelf begroeten, indien hij niet antwoordt, vragen om te antwoorden.

Langetermijndoelstellingen

Op de pony praat Mathias tussendoor zeer vaak over 'poe.' Momenteel negeren wij dit en gaan we gewoon door met de sessie. Hem dit eigen laten maken, erop wijzen dat er even over gesproken kan worden, maar niet de hele tijd

Kevin is een jongen van 4jaar met autisme. Hij is non-verbaal. Samen met enkele medeleerlingen komt hij op donderdagmiddag naar Festina Lente. Daar zij maar acht weken komen, is de informatie die wij over deze jongen hebben beperkt. Kevin zijn therapie sessies zijn van start gegaan de tweede week van mijn stage. Ik heb zijn hele proces van begin tot einde, samen met hem kunnen doorlopen. Omwille van de korte periode zijn de doelstellingen voor Kevin simpel:

- Concentratie verhogen
- rustig worden en blijven
- balans verbeteren
- genieten

Stefanie is een meisje van 9jaar. Zij is geboren met een hersenverlamming. Haar ruggengraat is aangetast met als gevolg dat zij haar onderste ledematen zeer moeilijk kan gebruiken. Deze zijn stijf en zwaar. Zij heeft ook moeite met haar romp recht te houden en leunt zeer vaak naar voor met haar rechter schouder. Zes maanden geleden heeft zij een operatie ondergaan waarbij enkele zenuwen in haar onderrug zijn doorgesneden. Sinds dan heeft Stefanie meer controle over haar onderste ledematen en zij soepelder geworden. De therapeutische sessies in Festina Lente maken deel uit van het hele revalidatieprogramma. Ook voor de operatie volgde Stefanie al therapie in Festina, op voorschrift van haar arts. Haar doelstellingen zijn de volgende:

- balans en rompstabiliteit verhogen
- benen naar beneden stretchen
- hoofd recht houden
- zichzelf corrigeren
- concentratie verhogen
- handen van de rolsingel houden
- rechtstaan in de stijgbeugels in halt en stap

6.2.4.1 Structuur van de sessie

Een therapeutische sessie duurt dertig minuten. Deze sessie omvat een begin, midden en einde. Ze is dus goed opgebouwd. Het begin bestaat uit hallo zeggen aan de pony, de coach, de sidewalker en de leider. Vervolgens volgen er enkele minuten gewenning door rond te stappen en de pony te aaien. Eens de ruiter relax is wordt overgegaan naar het middenstuk. In het middenstuk vindt het echte werk plaats. Maar dit werk is op zo'n manier dat de cliënt het niet als werken aanvoelt. Dit werk kan van alles zijn, afhankelijk van de noden van de cliënt.

Voorbeelden van oefeningen zijn: pittenzakjes of speeltjes uit netjes halen en ze overbrengen naar een emmer of een ander netje. Tijdens dit proces wordt er geslalomd of van hand veranderd. Deze bewegingen zorgen ervoor dat de ruiter zijn balans dient te houden. Er wordt ook gebruik gemaakt van muziekblokjes. Een oefening met deze blokjes haalt de cliënt van de nek of het achterwerk van het paard, dit dient als stretch. Vervolgens wordt er muziek gemaakt en de coach zingt hierbij een liedje waarin hij opdrachten geeft aan de ruiter. Bijvoorbeeld de muziekblok hoog houden, of juist heel laag. Een andere oefening is zijwaarts of achterwaarts op de pony zitten, dit stimuleert de spieren. Wanneer het weer mee zit trekt men vaak naar het therapeutische pad. Dit is een pad dat ongeveer een half uur in beslag neemt. Op deze weg is er een waterbak, zijn er huisjes waarin de kinderen kunnen kijken, zijn er bergen waarop zij naar voor moeten leunen en rechtop zitten, zij er verschillende geuren en plakken om aan te raken met verschillende texturen. Deze trip heeft bij veel kinderen de voorkeur.

Figuur 8: materialen voor het oefenen van de fijne en grove motoriek

Figuur 9: Therapeutisch pad met brug, stenen, houtschiffers. Voor het stimuleren van geluiden en gevoelens

Meer voorbeelden van deze materialen vindt u terug in bijlage nummer 5

De sessie wordt afgesloten door dit eerst mee te delen, een laatste rondje te lopen in de piste en afscheid te nemen van de pony. Dit gebeurt door af te stijgen en een aai te geven op de schouder van de pony en een high five te geven aan de coach. Op die manier eindigt men nooit in een negatieve noot.

Tijdens een therapeutische rijssessie wordt er vaker gebruik gemaakt van een rolsingel dan van een zadel. Dit omwille van de driedimensionale beweging die het paard maakt, dit werd eerder beschreven. Deze heeft meer effect op de cliënt wanneer deze in een rolsingel zit dan in een zadel.

Figuur 10: Therapiepony Maxwell met een rolsingel

6.2.4.2 Evolutie en behandeling

Mathias

Tijdens de periode dat ik met Mathias aan de doelstellingen heb gewerkt, zie ik vooruitgang.

Kortetermijndoelstellingen

- Mathias zijn concentratie op de pony houden bij wat de coach hem aangeeft als taak. Bijvoorbeeld: als we hem vragen wat is allemaal groen? Dan zegt hij na één ding te benoemen en laat ons nu overgaan naar geel. Zijn concentratie op één specifiek iets dus langer vasthouden.
  - We hebben hier aan gewerkt door hem uitleggen dat we nu met 'groen' bezig zijn en later zullen overgaan naar geel. In de vorm van spelletjes.
    - › Deze aanpak lukt aardig maar is zeer intensief. Soms begrijpt hij dit na één keer, andere momenten moeten we het zeer vaak herhalen door te zeggen "Mathias, ben je aan het luisteren, hoor je wat ik gezegd heb,..." hij praat zeer graag over toiletten, zoals hierboven beschreven laten we dit toe maar dit moet begrensd worden. Als we beslissen om over de groene dingen te spreken dient hij zich hier aan te houden tot we overgaan naar iets anders. Als hij op dat moment over toiletten begint te spreken proberen we dit te couperen, begrenzen en wijzen we hem hier duidelijk op.

Als begeleider tracht ik zijn aandacht te trekken door aan Mathias te vragen om oogcontact te maken, pas dan zal ik mijn gesprek beginnen. Dit heeft positief effect.

- Sociale vaardigheden in de hand werken. Mathias vragen hallo te zeggen bij aankomst en afscheid te nemen van iedereen wanneer hij weggaat. Hem zelf begroeten, indien hij niet antwoordt vragen om te antwoorden.
  - Dit is een doelstelling die niet zo aardig lukt. Wanneer we vragen aan Mathias hallo te zeggen of beleefd te zijn zegt hij vaak "ik weet niet hoe het moet." Wij weten echter dat hij dit wel kan. Wanneer hij te gefocust is of wanneer wij het hem vragen weigert hij dit uit te voeren. Ik denk dat het hier fout loopt doordat wij er te veel de aandacht op leggen. Misschien moeten we genoeg nemen met het feit dat hij hallo zegt tegen de twee begeleiders die met hem werken en er geen aandacht meer aan schenken als hij op de pony zit om mensen te begroeten.
  - Na dit twee weken uitgeprobeerd te hebben zagen wij een verandering in Mathias. Hij kwam binnen in Festina Lente en zei aan de coach dat hij vandaag iets nieuws ging uitproberen. Hij ging proberen aan iedereen goeiemorgen te zeggen. Dit deed hij ook.

Langetermijndoelstelling

- Op de pony praat Mathias tussendoor zeer vaak over 'poe.' Momenteel negeren wij dit en gaan we gewoon door met de sessie. Hem dit eigen laten maken, erop wijzen dat er even over gesproken kan worden, maar niet de hele tijd
  - We voeren uit zoals het hierboven beschreven staat. Dit lukt goed en heeft effect. De ene week meer als de andere.

Kevin

Daar Kevin maar voor een zeer korte periode naar Festina Lente zou komen, zijn er voor hem geen diepgaande doelstellingen opgesteld. Het zijn eerder zaken waaraan men zou werken, die men zo goed mogelijk zou vervullen, binnen die korte periode. De reden dat ik Kevin heb uitgekozen om te beschrijven in deze bachelorproef is omdat hij een kind is dat ik nooit zal vergeten.

Tijdens zijn eerste sessie kwam hij de piste binnengelopen, al schreeuwend. Het waren schreeuwen die ikzelf nog nooit gehoord had. Ze gingen door merg en been. Noch ik, noch Cinta hadden informatie over deze jongen. Het enige dat we zeker wisten, was dat hij autistisch is. Na ongeveer tien minuten konden wij Kevin zijn aandacht treffen, dit door te zeggen dat zijn pony Prins op hem stond te wachten. Hij liep er naar toe en klom erop. Toen Cinta de ruitershelm op zijn hoofd wou zetten begon hij opnieuw te schreeuwen. Ikzelf gaf aan het voor nu zo te laten en de sessie binnen door te brengen. Het was duidelijk dat

deze jongen heel veel prikkels had opgenomen. Ik vertelde hem dat we niet naar buiten kunnen als hij geen ruitershelm opzet en dat ik hoop dat hij er volgende week één aan wil. De volgende twintig minuten was hij zeer wild. Hij liet zich naar achter vallen, naar voor, draaide van hier naar daar, deelde klappen uit met zijn handen. Op het einde sprong hij van zijn pony en liep de piste uit. Wij hadden een gesprek met zijn leerkrachten. Deze konden ons iets meer vertellen. Kevin is non-verbaal maar verstaat heel wat. Verder is hij een zeer actieve jongen.

Na ongeveer vier sessies was de verandering in deze jongen zijn gedrag zichtbaar. Hij komt rustig de piste binnen, verandert zijn schoenen, zet zijn ruitershelm op en wordt begeleid naar de pony Prins. Deze aait hij op de schouder alvorens op te stijgen. Kevin is zeer erg gesteld op zijn routine. Regen of zonneshijn, hij laat blijken dat hij naar buiten wil. Als wij zeggen dat het te slecht weer is, begint hij te schreeuwen. Wij gaan dus naar het therapeutisch en sensorische pad, weer of geen weer. Daar Kevin non-verbaal is maar ons wel begrijpt zijn wij zeer vaak tegen hem aan het praten in vraagvorm. Als wij aan de huisjes stoppen en hij het deurtje open doet en er iets uitneemt vragen wij bijvoorbeeld: wat is dat dat je in je handen hebt? Wij geven altijd zelf het antwoord. Tot op een dag Kevin zij: 'hippo.' Ik kon mijn oren niet geloven. Tijdens die sessie heeft hij op het pad geteld tot vijf, mij een knuffel gegeven, oogcontact gemaakt en op het einde zei hij 'byebye Cloë.' Deze sessie maakte mijn hele week goed. Vanaf dan gingen we in stijgende lijn.

Tijdens zijn laatste sessie zat hij zeer goed op de pony. Zijn balans was bijna perfect. Hij heeft zich maar één keer naar achteren laten vallen, heeft enkel op het einde geschreeuwd. Verder heeft hij tot acht geteld. Heeft hij koe gezegd, byebye Prins en byebye Cloë.

De leerkrachten gaven aan dat Kevin veel rustiger is op school na de rijles. Hij is op school nog steeds non-verbaal. Zij stonden dus versteld toen zij hem in de piste hoorden praten.

Tijdens mijn week vakantie was er een andere side-walker tijdens de sessie van Kevin. We weten niet of dit de oorzaak was, maar tijdens deze sessie nam Kevin enkele stappen terug. Hij heeft heel de sessie geschreeuwd, geprobeerd zijn ruitershelm af te krijgen. Omwille hiervan besloot Cinta gewoon rechtdoor te gaan op het therapeutische pad. Daardoor merkte zij een verandering in Kevin en zijn gedrag werd nog extremer. Later deelde zij mee dat dit de foute beslissing is geweest. Hij is gesteld op zijn routine.

Stefanie

Toen ik mijn sessies met Stefanie begon had zij er al een heel aantal opzitten. Voor mij als begeleider is het moeilijker in iets in te stappen wat al een hele tijd bezig is. Doch is het tijdens een therapeutische sessie het gemakkelijkst. Ik heb Stefanie uitgekozen omdat zij op drie maanden tijd een enorme vooruitgang gemaakt heeft. Van naar voor gebogen zitten, met weinig evenwicht zijn we met haar gegaan naar het rechtzitten en rechtstaan in stijgbeugels. Momenteel loopt zij ook met speciale krukken waardoor zij, als ze haar tijd neemt, zichzelf kan voortbewegen, niet door druk uit te oefenen op de armen, maar door beide benen op de grond te houden en voetje voor voetje zich te verplaatsen. Je merkt aan Stefanie dat zij een heel enthousiaste meid is die kost wat kost alles van zichzelf wil geven om beter te worden. Er is altijd een ouder aanwezig die haar aanmoedigt en positief bekrachtigt. Je ziet dat haar familiale situatie goed zit.

Eigen begeleidershouding

Deze sessies worden gegeven door een ergotherapeut. Ik maakte als sidewalker en begeleider deel uit van deze sessies. Dit wil zeggen dat ik aan de rechterzijde van de pony loop, de coach aan de linkerzijde.

Afhankelijk van de cliënt nam ik actief deel of bleef ik op de achtergrond. Binnen deze sessies zijn er heel wat praatgrage jongens en meisjes. Uiteraard speelde ik hierop in. Dan waren er anderen die zeer stil zijn. Dan hield ik mij op de achtergrond. Het is namelijk voor de coach op dat moment al moeilijk genoeg om contact te maken met de cliënt.

Welke rol ik moest vervullen voelde ik zeer goed aan. Mijn taak tijdens deze sessies bestond eruit de coach aan te vullen. Ik liet de cliënt opdrachten uitvoeren door bijvoorbeeld een muziekdoosje op het achterwerk van de pony te houden en aan de cliënt te vragen zich te stretchen en het vast te nemen met de rechterhand. Ik zong liedjes, vertelde verhalen, ... Een andere niet onbelangrijke taak was het corrigeren van de cliënten wanneer zij naar links of rechts verschoven waren. Ik kon dit zelf doen, maar naarmate ik de cliënten leerde kennen wist ik aan welke ik kon vragen dit zelf te doen of bij welke ik een handje moest toesteken. Ik had ook de taak cliënten op hun gemak te stellen, te kalmeren wanneer zij stress ervaren. Dit lukte aardig. Soms was het zoeken welke aanpak het beste effect had op die cliënt. De ene liet ik een toertje lopen in de piste, voor de andere zong ik een liedje.

Ik heb enorm veel bijgeleerd van deze coach en genoten van de sessies.

Persoonlijke bedenkingen bij dit programma

Doorheen mijn stage heb ik een groot deel uitgemaakt van heel wat therapeutische sessies. Het is dit programma dat bij mij het meeste voldoening gaf. Ik heb in dit programma ontdekt welk effect de lichamelijke stimulatie heeft op cliënten. Ik heb fijne en grove motoriek zien vooruitgaan, kinderen die hun romp in het begin niet konden rechthouden zien rechtstaan in hun stijfbeugels, kinderen horen praten die voordien nog nooit een woord gezegd hadden, ... Het is fantastisch wat er op een therapeutische manier bereikt kan worden met deze dieren.

Het startpunt van deze sessies zou verbeterd kunnen worden in die zin dat het aanmeldingsformulier zeer weinig informatie bevat en slechts na enkele sessies duidelijk wordt waaraan er gewerkt moet worden. Doorheen het proces wordt een dossier bijgehouden van elke cliënt. Dit wordt niet wekelijks aangevuld. Persoonlijk vind ik dit een hiaat. Het is zeer vaak nuttig te weten hoe een vorige sessie verlopen is.

Om de coach hierin te stimuleren heb ik een eenvoudig programma/dossier op haar computer geïnstalleerd waardoor het voor haar gemakkelijker zou moeten zijn regelmatig haar dossiers aan te vullen.

6.2.4.3 Nazorg

Binnen dit luik kan enkel Kevin besproken worden. Jammer genoeg is nazorg een luik waar binnen Festina Lente weinig tot geen aandacht aan geschonken wordt. Ikzelf en coach Cinta denken niet dat we ooit nog iets zullen horen van Kevin of hoe het met hem gaat.

7 BESLUIT

Doorheen de jaren heb ik ondervonden hoe helend pony's en paarden kunnen zijn. Niet zo lang geleden besloot ik dat het interessant zou zijn moesten deze dieren een deel kunnen uitmaken van mijn leven zowel op persoonlijk als professioneel gebied. De stage in Festina Lente Foundation was hiervoor de ideale aanzet.

Voor deze bachelorproef ben ik vertrokken vanuit volgende probleemstelling:

“Hoe kan ik de voorwaarden die moeten vervuld zijn tussen cliënt, paard en begeleider binnen Equine Assisted Interventions beschrijven vanuit de visie van Festina Lente, zodat deze op een overzichtelijke manier in kaart gebracht kunnen worden zodat alle partijen weten wat er van hen verwacht wordt?”

Ik kan besluiten dat ik de verschillende programma's in kaart heb gebracht op een theoretische en praktische manier. Ik heb de kans gehad alle programma's te observeren maar ook te begeleiden. Tussendoor heb ik enorm veel gesprekken gehad met ouders, cliënten, coachen, vrijwilligers en andere medewerkers. Het resultaat komt voort uit verschillende bronnen van informatie en observaties.

De doelen die vooropgesteld waren, heb ik voor het grootste deel kunnen waarmaken.

Elke dag opnieuw heb ik gemerkt welke invloed paarden hebben op cliënten van alle leeftijden en verschillende beperkingen. Elke cliënt doorloopt een persoonlijk proces. De ene maakt kleine stapjes, de andere grootte sprongen, maar van welk opzicht ik het ook bekeek, vooruitgang was er steeds.

Bij enkele cliënten heb ik deel kunnen uitmaken van deze vooruitgang. Tijdens de therapeutische sessies heb ik prachtige dingen gezien. Het werken met Kevin en Stefanie (en de vele anderen) heeft mij zoveel voldoening gegeven. Ik kan nu echt zeggen: 'dat is waarvoor ik het doe!' In de Equine Facilitated Programmes heb ik kennis gemaakt met zo veel verschillende technieken om te werken op sociaal en emotioneel gebied, individueel als groep gebonden. In deze programma's worden doelen bereikt die handvaten bieden in het latere leven van de kinderen en jongeren.

Uit het bestuderen van de verschillende voorwaarden kan geconcludeerd worden dat het beste resultaat bereikt wordt wanneer alle partijen samenwerken en communiceren. Met andere woorden, holisme biedt zeer veel voordelen.

Met alle partijen bedoel ik de ouders, de cliënt, de coach en het paard. Al deze partijen dienen op dezelfde lijn te zitten om het beste resultaat te kunnen bereiken. Het feit dat het paard als middel gebruikt wordt bij elke cliënt of groep om bepaalde doelen te bereiken heeft alleen maar voordelen. Dit omdat zij van nature uit een positieve invloed hebben op de mens. Er kan dus wel degelijk een link gemaakt worden tussen orthopedagogie en het werken met paarden. De coachen en begeleiders vertrekken vanuit een orthopedagogische visie daar de verschillende Equine Facilitated Programmes gericht zijn op de opvoeding van kinderen die zich in een problematische leer- of opvoedingssituatie bevinden of een verstandelijke of fysieke beperking hebben. Paarden, pony's of de omgeving waarin deze dieren zich bevinden, zoals de weide, de piste, de stal, de manege zelf worden hierbij optimaal gebruikt.

Tijdens elke sessie of programma wordt er vertrokken vanuit wat er zich op dat moment aandient. De contactmomenten zijn zeer kort, dat is de reden waarom ze het zo aanpakken in Festina Lente. Met echte handelingsplannen of persoonlijke ontwikkelingsplannen wordt er niet gewerkt. Het is namelijk zo dat alles de ene week perfect kan lopen en dat de volgende week de cliënt niet eens op de pony wil. Toch gaat men door met deze sessie en men is hier zeer flexibel in. Tijdens de programma's kan zich iets gelijkaardigs aandienen. Wanneer je vraagt om een stal uit te kuisen kan het antwoord 'neen' zijn. Het is dan aan jou als begeleider om de cliënt toch zover te krijgen. Hiervoor hebben ze een hele rugzak

aan manieren en methoden om uit te proberen, tot datgene gevonden wordt, wat voor die cliënt of groep werkt.

Men gaat aan de slag met ervaringsgericht leren/werken, empowerment van de cliënt en positieve stimulatie. Dit op zo'n manier dat de cliënt het hele proces niet als werken ervaart. Dit wordt zeer positief gezien en ervaren door alle betrokken partijen. De cliënt zelf heeft zo al genoeg te verduren. Vaak maakt deze therapie of programma een deel uit van een hele reeks andere therapieën of programma's. Het verschil ligt hem in het feit dat de paarden het verschil maken. En dit is een kunst.

Het is fantastisch kinderen, jongeren en volwassenen te zien openbloeien tijdens de programma's en sessies. Of ze nu een half uur aanwezig zijn, een voormiddag of een hele dag, elke sessie opnieuw wordt er een doelstelling bereikt, met kleine of grootte stappen. De cliënten ervaren hierbij heel wat succes en er kan vaak worden afgesloten met een positieve noot. Dit is zeer belangrijk binnen de werking van Festina Lente.

Tijdens deze drie maanden heb ik enorm veel ervaring opgedaan. Ik heb leren samenwerken met mensen met een beperking en ik heb hen nog beter leren begeleiden. Mijn kennis over verschillende doelgroepen is enorm toegenomen en ik heb enkele begeleidingstechnieken leren kennen, mogen uit testen en onder de knie gekregen. Hier ben ik zeer blij om. Festina Lente is een inclusieve organisatie, zoveel is zeker.

Deze stage was dus niet enkel leuk, ze was ook leerrijk. Ik heb mezelf en mijn eigen referentiekader leren kennen. Ik heb geleerd mezelf te zijn, in het moment te zijn en mijn maskertje thuis te laten. De paarden, de programma's en de cliënten vragen je volledige aandacht, de aandacht van de persoon die je echt bent. Tijdens de eerste weken dacht ik zeer veel na. Al snel werd duidelijk dat dit niet de goede methode was. Ik moest wel degelijk gaan werken met wat er zich op dat moment aandeed. En hieruit heb ik zo veel geleerd. Deze stage heeft rust en orde in mijn hoofd gebracht, wat nodig was. Ik weet nu wie ik ben als persoon, maar ook als professionele opvoeder. Ik ben teruggekomen met een rugzakje vol ervaring en ik ben van plan daar in de toekomst heel wat mee te gaan doen.

Ik dank hiervoor iedereen die mij deze kans gegeven heeft.

7.1 KRITISCHE BEMERKINGEN

Festina Lente is geen grote organisatie. Er zijn ongeveer twintig vaste werknemers in de rijschool. Toch is het een organisatie die veel werk verricht. Er zijn zeer veel lopende programma's en elke dag, behalve maandag, is het een zeer drukke bedoening. Voor de paarden en voor de werknemers.

Al deze programma's zijn zeer goede initiatieven die een zeer groot succes zijn bij de deelnemers en die ook zeer veel positiefs te bieden hebben aan individuen en groepen. Toch vind ik dat enkele van deze programma's beter uitgewerkt zouden kunnen worden. Soms heb ik het gevoel dat één programma nog niet volledig op poten staat of ontwikkeld is en er zich al iets nieuws aandient. Dit wil echter niet zeggen dat er geen resultaten zichtbaar zijn, integendeel. Maar ik ben van mening dat wanneer er iets meer tijd gestoken zou worden in de organisatie, van intake tot nazorg, de resultaten en feedback van de deelnemers en betrokkenen nog beter zou zijn.

Hieraan verbonden is dat Festina Lente zo veel mogelijk mensen wil opnemen in de organisatie. Daardoor volgt de ene sessie op de andere en is er vaak geen minuut tijd om een kort gesprek te hebben met de ouders of de leerkrachten die met het kind meekomen. Een vraag die gesteld kan worden is of we door zoveel mogelijk mensen op te nemen, er toch nog steeds in slagen de beste zorg te geven aan elke cliënt die in Festina Lente begeleid wordt, daar feedback een belangrijk onderdeel is van therapie. Uit mijn eigen ervaring merk ik dat dit een deel is dat regelmatig verwaarloosd wordt.

Een volgend punt dat ik zeker wil aanhalen is het team. Het team bestaat uit enkele geweldige coachen en medewerkers die stuk voor stuk zeer veel kennis hebben over paarden als cliënten en hun problematieken. Naast deze kennis hebben ze ook passie voor wat ze doen. Ik vond het jammer te horen dat er niet echt activiteiten georganiseerd worden voor dit team om het beste uit de teamspirit te halen en waar nodig deze nog te verbeteren. Dit zou eveneens helpen voor de onderlinge communicatie, want op dat gebied doen er zich soms spanningen voor.

Verder kan ik enkel zeggen dat het een organisatie is die fantastisch werk levert! Een organisatie die als voorbeeld kan gebruikt worden.

BIBLIOGRAFIE

Internetbronnen

- Banty, 2012. *Equine Assisted Interventions*. [Online] Available at: <http://www.equineassistedinterventions.com> [Geopend 08 04 2013].
- Equine Assisted Growth and Learning Association, 2010. *EAGALA*. [Online] Available at: <http://www.eagala.org/GeneralInfo> [Geopend 17 02 2013].
- Festina Lente Foundation, 2012. *Festina Lente Hasten Slowly*. [Online] Available at: <http://www.festinalente.ie/index.php/about-us/> [Geopend 17 02 2013].
- Festina Lente Foundation, 2012. *Festina Lente Hasten Slowly*. [Online] [Geopend 17 02 2013].
- Festina Lente Foundation, 2012. *Festina Lente Hasten Slowly*. [Online] Available at: <http://www.festinalente.ie/index.php/overview-equestrian/> [Geopend 17 02 2013].
- Festina Lente Foundation, 2012. *Our horses & horses welfare*. [Online] Available at: <http://www.festinalente.ie/index.php/our-horses-horse-welfare/> [Geopend 28 02 2013].
- MMX, E., 2013. *Encyclo Online Encyclopedie*. [Online] Available at: <http://www.encyclo.nl/begrip/holisme> [Geopend 15 05 2013].
- PCCaritas, 2006. *Psychiatrisch Centrum Caritas*. [Online] Available at: <http://www.pccaritas.be/zorgaanbod/specialistische-zorg/lees-meer> [Geopend 21 05 2013].
- Irwin, C., 2013. *Chris Irwin*. [Online] Available at: <http://chrisirwin.com/about-chris/> [Geopend 13 05 2013].
- Programme, E. A. L., 2012. *Festina Lente*. [Online] Available at: <http://www.festinalente.ie/index.php/equine-assisted-learning-programme-3/> [Geopend 17 02 2013].
- Weebly, 2012. *therapeutic riding coach*. [Online] Available at: fltherapeuticridingcoach.weebly.com/in-hand-leading.html [Geopend 07 03 2013].
- Woordenboek, N., 2013. *Nederlands woordenboek*. [Online] Available at: <http://www.nederlands-woordenboek.com/desensitatie/> [Geopend 29 03 2013].
- Yff, H., Sino Dato. *Spiegelen met paarden*. [Online] Available at: <http://www.spiegelenmetpaarden.eu/> [Geopend 03 03 2013].

Boeken

- Cribbin, V., Lynch, H., Bagshawe, B. & Chadwick, K., 2003. *Sensory integration information booklet*. 1 red. UK and Ireland: The editorial group. P1-45
- Engel, B., 1998. *The horse, the handicapped and the riding team in a therapeutic riding program. -a manual for volunteers-*. 1 red. USA: B. Engel Therapy Services.

Fine, A. H., 2010. *Handbook on Animal Assisted Therapy, Theoretical foundations and guidelines for practice*. 3 red. United States of Amerika: TNQ Books and Journals. P15-85

Mandrell, P. J., 2006. *Introduction to Equine-Assisted Psychotherapy: a comprehensive overview*. 1 red. United States of America: M.Ed.; LPC, EAPIII.P60-87

Project, T. P., 2005. *Examples of Good Practice in Equine Assisted Therapy 2005*. 1 red. Winchester: George Mann Publications.

Artikels

Stockman, S., 2011. *Orthopedagogisch paardrijden*, Nederland: Stanny Stockman.

DVD's

The Horse In-Hand. 2013. [Film] Regisseur: Chris Irwin. Canada: Horsepower Productions.

Vaktijdschriften

Birke, L., 2007. Learning to Speak Horse. *Society and animals*, 2007(volume 15), pp. 219-222.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Social and emotional learning volgens de visie van Festina Lente

Bijlage 2: Intakeformulier therapeutische rijlessen

Bijlage 3: Intakeformulier Equine Facilitated Educational Programme

Bijlage 4: Het mechanische paard Troy

Bijlage 5: Foto's van materialen en het therapeutische pad van Festina Lente

Bijlage 6: Therapiepony's en sfeerbeelden

Bijlage 7: Boekje voor Festina Lente Foundation

Bijlage 1: Social and emotional learning volgens de visie van Festina Lente

Bijlage 2: Intake Therapeutische rijlessen

GENERAL INFORMATION	
Name of applicant:	Male ☐ Female ☐
Address:	
Date of Birth:	Height:
Current Age:	Weight:
Contact Name of next of kin:	Mobile no:
<i>Provision of the following information will help us to address the needs of the participant</i>	
MEDICAL INFORMATION	
Has the applicant been diagnosed with a medical condition/disability? Please give details:	
Has the applicant ever had epileptic episodes? If so, when did the last episode occur?	
Does the rider have a difficulty in any of the following areas please specify:-	
1. Physical:- Mobility, balance, posture - (Does the participant wear orthopaedic supports? – e.g. back brace, splints etc.)	
2. Sensory: Sight, sound, touch, smell, taste, vestibular (balance and the sense of movement) and/or proprioception (sense of body position in space).	

3. Communication (expressive and receptive): Verbal skills, listening, ability to follow instruction .

- Does the participant use sign language as a means to communicate?

4. Cognition:- Understanding, concentration, memory

5. Psychosocial: social interaction, self-esteem etc.

Has the rider been referred for therapeutic riding? Yes No

If the rider is currently attending physiotherapy/occupational therapy or any other treatment/special education programme, does their therapist recommend therapeutic riding as a support to their on-going treatment or special education programme?

- Please attach a letter with recommendations.

If the rider has a specific medical condition is his/her GP or Medical Consultant aware that he/she is attending therapeutic riding. Yes No

If No please discuss with your GP/ Medical Consultant before attending.

Please outline the benefits you would like the participant to gain from attending therapeutic riding sessions.

Is the above on any medication Yes No

If yes please state which medication and for what reason

Is the above allergic to anything?

Yes No

If yes please say what the allergy is:

--

PERSONAL INFORMATION (Hobbies, interests, likes dislikes)

--

Is there any further information you think we should be aware of?

--

Signed :

Date :

--

FOR OFFICE USE ONLY :

Date received :

Action taken :

Signed :

--

--

FESTINA LENTE ENTERPRISES
**EQUINE FACILITATED EDUCATION PROGRAMME AP-
PLICATION**

Name	☐	☐ ale
Home Address:		
School Name & Address:		
School Contact Name & Contact Number:		
Date of Birth: ____/____/____	Current Age:	
Emergency contact name and phone number:		
Is the above on any medication?	☐	☐
If yes, please state which medication and for what reason:		
Please tick the boxes which best describe the reason you are referring the above in		

the following areas:

Self Confidence

Concentration

Behaviour at home

Behaviour in school

Communication Skills

Self Esteem

Anxiety

Aggression

Other

Please use this space of any additional relevant comments:

What improvement would you like to see in the above named on completion of the programme?

Is the above allergic to anything?

Yes

No

If yes, please say the allergy is?

Is there any additional information we should be aware of?

Signed:	Date:
Thank you for completing this form	
<i>For Office Use Only</i>	
<i>Date Received:</i>	
<i>Action Taken:</i>	
<i>Signed:</i>	<i>Date:</i>

Bijlage 4: Troy, het mechanische paard. Dit paard wordt gebruikt in de verschillende programma's als beloning wanneer de kinderen goed werk hebben geleverd of om even een ontspannend moment in te lassen. Ook tijdens de therapeutische rijlessen wordt het gebruikt. Dit wanneer cliënten schrik hebben om op een pony te zitten en deze niet onmiddellijk kunnen overwinnen. Dan wordt gebruik gemaakt als Troy om de ervaring laagdrempeliger te maken.

Bijlage 5: Materialen die gebruikt worden tijdens therapeutische rijlessen en het therapeutisch pad.

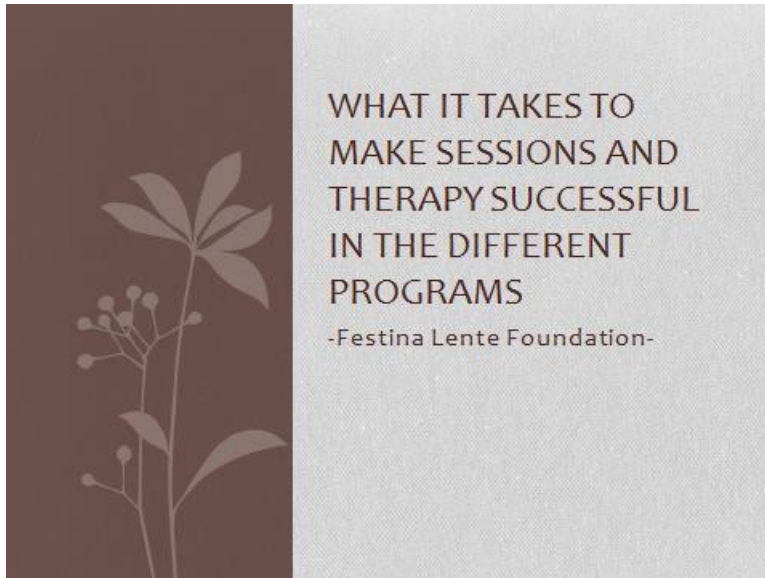
Bijlage 6: Therapiepony's en sfeerbeelden van Festina Lente Foundation

Bijlage 7: Boekje voor Festina Lente Foundation

To make it work you need...

A coach who knows what he/she's doing

- ✓ Has a suitable degree/certificate
- ✓ Has a good level of experience with horses and horse behavior
  - ✓ Has a good knowledge of all disabilities and special needs
    - ✓ Is a good teamleader, teamplayer and professional
    - ✓ Is responsible, nonjudgemental and positive
- ✓ Is concerned about the safety of all parties, including the horse
  - ✓ Is open to lifelong learning

A horse which is suitable for the job

- ✓ A horse that is obedient, reliable and exudes tranquility
  - ✓ A horse that is okay with varied work
- ✓ A horse that is used to different movements, noises and activities
- ✓ A horse that is happy to be around people and other horses
- ✓ A horse that is okay with having three to four people around him
- ✓ A horse that is in good form, good health and has a good level of curiosity

A client that wants to work in a team

- ✓ A client who chooses himself to take part in therapy
- ✓ A client who shows respect for the horse, material and coach
- ✓ A client who is positive and cooperates with the Festina Lente rules on horse welfare
- ✓ A client who understands and respects the safety instructions
- ✓ A client who has a positive attitude towards a new experience

Parents/guardians who are active teammembers

- ✓ They give feedback to the coach
- ✓ They share information that could be important for the therapy
- ✓ Share their opinion about activities and the progress made
- ✓ Make sure the client is on time and wears appropriate clothing
- ✓ Have input into the program

Those four participants are important in every program or session...

Festina Lente Foundation provides work in four different programmes:

- Equine Assisted Learning Programme
- Equine Facilitated Educational Programme
  - Supported Helpers Programme
  - Therapeutic Riding

EQUINE ASSISTED LEARNING PROGRAMME

- A process that young people go through to develop their emotional development, personal awareness, relationships and trust
- Focus is on the individual and groundwork with the horse
  - Level of self awareness, self-confidence, responsibility, boundaries, teamwork, leadership, problem solving increases

EQUINE FACILITATED EDUCATIONAL PROGRAMME

- Primary school children join this program during school hours
  - To develop social and emotional learning skills
- A group dynamic program that works on a social level of self management, relationship skills, social awareness, self awareness and responsible decision making
- Consists out of different tasks that should be accomplished together, like: mucking out stables, grooming horses, bringing horses to the field, giving hay or hardfeed

SUPPORTED HELPERS PROGRAMME

- Program about social inclusion
- Young adults with disabilities get support to help in the riding school
- Learn to muck out stables, lead a horse, groom and tack a horse

THERAPEUTIC RIDING

- People with disabilities are put to work doing fun exercises
- They don't experience the therapy as work, they enjoy it
- The horse brings the body in motion, all muscle groups and body parts get encouraged to move and work
- Use of different materials (beanbags, rings, music boxes,...) and sensory trail

All programs are successful. Individual goals are been set for each client. Each process has a continuous follow up.
Clients learn to walk or learn to use a limb, learn to talk, clients work together with other clients, clients learn to know themselves, they learn social skills and so much more...

Any questions you have can be answered! Just ask a Festina Lente coach or an employee, they will help you further.
You can always look at the website: www.festinalente.ie

